

Jasmin Hakala & Sini Sivula

YLIOPISTOKOULUTUKSEN TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ UUDISTUVASSA SOTE-KENTÄSSÄ

JYU REPORTS 31

Jasmin Hakala & Sini Sivula

**YLIOPISTOKOULUTUKSEN
TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ
UUDISTUVASSA SOTE-KENTÄSSÄ**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄ 2023

Työelämäyhteistyö ja käytännön opetus psykologian ja sosiaalityön koulutusaloilla valmistavat opiskelijoita tulevaan ammattiin aloille, joilla on jatkuva osaajatarve. Raportissa kuvataan Jyväskylän yliopiston psykologian ja sosiaalityön harjoittelujen ja muun työelämäyhteistyön toteuttamista sekä niiden kehittämistarpeita opiskelijamäärän kasvaessa ja hyvinvointialueiden käynnistettyä toimintansa. Opiskelijat kokivat harjoittelut sekä muun käytännön opetuksen erityisen tärkeinä ja hyödyllisinä ammattiin kehittymisen kannalta ja olivat yleisesti tyytyväisiä harjoittelupaikoilla tapahtuvaan ohjaukseen. Raportissa esitetään sekä yliopistolle että harjoittelu- ja työpaikkoja tarjoaville organisaatioille ehdotuksia työelämäyhteistyön sujuvuuden edistämiseksi edelleen. Erityisesti on huomioitu Jyväskylän yliopiston ja Keski-Suomen hyvinvointialueen välisen yhteistyön kehittäminen. Lisäksi raportissa esitetään lukuisia kurssikohtaisia huomioita ja kehittämissuhteita käytäntöön kytkeytyvän opetuksen kehittämiseksi.

Avainsanat: psykologia, sosiaalityö, työelämäyhteistyö, koulutus, harjoittelut, käytännön opetus, Jyväskylän yliopisto, (Keski-Suomen) hyvinvointialue

Cover illustration: Volodymyr Melnyk / Mostphotos

Copyright © 2023 Authors and University of Jyväskylä

Permanent link to this publication: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9821-9>

ISBN 978-951-39-9821-9 (PDF)

[URN:ISBN:978-951-39-9821-9](http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9821-9)

DOI: <https://doi.org/10.17011/jyureports/2023/31>

ISSN 2737-0046

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International license \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

ESIPUHE

Tämän selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa psykologian ja sosiaalityön opintoihin kuuluvien käytännön harjoittelujen, muiden työelämävalmiuksia opettavien kurssien sekä työelämäyhteistyön nykytilannetta ja kehittämistarpeita Jyväskylän yliopistossa. Selvitystyön käynnisti Jyväskylän yliopiston hyvinvoinnin tutkimuksen yhteisö (JYU.Well), joka on perustettu edistämään yliopistomme eri tieteenaloilla kukoistavaa hyvinvoinnin tutkimusta ja osaamista sekä niiden monitieteistä yhteistyötä ja käytännön vaikuttavuutta.

Työelämäyhteistyön kehittäminen erityisesti psykologian ja sosiaalityön opintojen osalta on tärkeää, sillä näillä professioaloilla käytännön harjoittelu on pakollinen osa tulevaan ammattiin pätevoitymistä ja laillistamista. Lisäksi Jyväskylän yliopiston opiskelijamääriä on kasvatettu näillä työvoimapula-aloilla, joilla yliopistomme koulutuspanos on valtakunnallisestikin merkittävä. Selvityksen toivottiin tuovan tuoreita näkökulmia myös alueelliseen psykologi- ja sosiaalityöntekijäpulaan. Hyvä käytäntöyhteistyö voisi nykyistä paremmin sitouttaa opiskelijat jo opintojensa aikana lähialueelle ja sitä kautta työsuhteisiin Keski-Suomeen. Tällä hetkellä suurin osa valmistuneista sijoittuu työhön Keski-Suomen ulkopuolelle.

Painotimme selvityksessä opiskelijoiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia. Siksi rekrytoimme selvitystyöhön alojen opiskelijat, joilla on hyvä ymmärrys alansa opintojen rakenteesta sekä verkostot muihin opiskelijoihin. Psykologian opiskelija Sini Sivula ja sosiaalityön opiskelija Jasmin Hakala onnistuivat hienosti tavoittamaan niin opiskelijoita, henkilöstöä kuin käytännön työelämänkin edustajia ja kokoamaan monipuolisen selvitystyön tulokset raportiksi. Saimme tukea oppiaineiden edustajilta, ja lukuisat haastateltavat antoivat oman panokseksensa. Raportin viimeistelyssä arvokkaana apuna oli opiskelija Anita Manner. Lämmin kiitos teille kaikille! Toivon, että tämän hedelmällisen ja innostavan yhteistyön tulokset auttavat rakentamaan käytäntöyhteistyöstä yhä vahvempaa koulutuksellista ja alueellista vetovoimatekijää.

JYU.Wellin puolesta työtä ohjannut Päivi Fadjukoff

Sisältö

Esipuhe.....	3
1 Johdanto.....	6
1.1 Selvityksen tausta, tarkoitus ja sisältö.....	6
1.2 Hyvä hetki vaikuttaa: kaksi eri uudistusta.....	8
1.3 Kerätty aineisto.....	8
1.4 Tutkintolinjojen ja niiden harjoittelujen kuvaukset.....	9
2 Psykologien ja sosiaalityöntekijöiden tehtävät ja työtilanne.....	13
2.1 Tehtävät.....	13
2.2 Moniammatillisuus ja yhteiset työkentät.....	14
2.3 Työvoimatilanne.....	15
3 Psykologian ja sosiaalityön koulutus.....	18
3.1 Koulutuksen sisältö ja rakenne Suomessa.....	18
3.2 Ammattiin pätevytyminen.....	21
3.3 Erikoistumiskoulutukset.....	21
3.4 Harjoittelujaksojen rakenteet ja sisällöt Jyväskylän yliopistossa.....	21
3.5 Aloituspaiikkojen ja valmistuneiden määrät Jyväskylän yliopistossa ja Suomessa.....	29
4 Selvityksen tulokset: Harjoittelijamäärät ja sijoittuminen.....	31
4.1 Harjoittelukurssien suoritusmäärät Jyväskylän yliopistossa.....	31
4.2 Harjoittelujen suuntautuminen alueellisesti ja eri toimialueille.....	32
4.3 Valmistuneiden sijoittuminen työelämään.....	39
5 Harjoitteluprosessin hyvät käytännöt ja kehittämiskohteet.....	40
5.1 Harjoitteluprosessin eri vaiheet sidosryhmittäin.....	40
5.2 Hyvät käytänteet ja kokemukset yliopiston toiminnasta.....	42
5.3 Kehittämiskohteet yliopiston toiminnassa.....	49
5.4 Hyvät käytänteet ja kokemukset harjoittelupaikoissa.....	63
5.5 Kehittämiskohteet harjoittelupaikkojen toiminnassa.....	65
6 Jyväskylän yliopiston ja Keski-Suomen hyvinvointialueen työelämäyhteistyö.....	71
6.1 Yhteistyötarpeet Jyväskylän yliopistossa.....	71
6.2 Yhteistyötarpeet Keski-Suomen hyvinvointialueella.....	73

7	Kokemukset muuhun käytännön opetukseen liittyen.....	74
	7.1 Käytännön opetus opiskelijoiden näkökulmasta.....	74
	7.2 Yliopiston ja harjoittelupaikkojen näkökulmat käytännön opetukseen	78
	7.3 Opinnäytetöiden tekeminen yhteistyössä harjoittelupaikkojen kanssa.....	79
8	Millaisia käytäntöjä muualla?	82
	8.1 Työelämäyhteistyö harjoitteluissa.....	82
	8.2 Työelämäyhteistyö harjoittelujen ulkopuolella	85
	8.3 Harjoittelukurssit muissa yliopistoissa	86
	8.4 Muu käytännön opetus muissa yliopistoissa	90
9	Johtopäätökset ja kehitysehdotukset.....	91
	9.1 Johtopäätökset	91
	9.2 Kehitysehdotukset työelämäyhteistyölle	96
	9.3 Kehitysehdotukset harjoitteluille.....	106
	9.4. Muun käytännönopetuksen kehittämisehdotukset	110
	9.5. Yhteenveto	112
	Lähteet.....	114

1 JOHDANTO

1.1 Selvityksen tausta, tarkoitus ja sisältö

Tämä selvitys toteutettiin osana Jyväskylän yliopiston hyvinvoinnin tutkimuksen yhteisön (JYU.Well) toimintaa. JYU.Well koordinoi hyvinvointiin liittyvää monialaista osaamista ja tutkimusta yliopiston sisällä, rakentaa yhteistyösuhteita tärkeisiin sidosryhmiin sekä vahvistaa Jyväskylän yliopiston profiloitumista valtakunnallisesti merkittävänä hyvinvoinnin tutkimuksen keskittymänä. Selvitys toteutettiin 1.6.2023–15.9.2023.

Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa psykologian ja sosiaalityön alojen käytännön harjoittelujen, muiden työelämävalmiuksia opettavien kurssien ja työelämäyhteistyön nykytilannetta ja kehittämistarpeita Jyväskylän yliopistossa. Käytäntöjen sekä opiskelijoiden ja henkilöstön kokemusten kartoittaminen mahdollistaa uusien kurssikohtaisten toimintamallien kehittämisen. Selvityksen kohteena oli myös yliopiston sekä eri työnantajien – erityisesti juuri toimintansa käynnistäneen hyvinvointialueen – välisen työelämäyhteistyön edistäminen. Kokonaisvaltaisempi ymmärrys harjoitteluprosessista mahdollistaa osaamisen siirtoa ja rekrytointiprosesseja tukevan yhteistyön kehittämistä yliopiston ja eri työnantajien välille. Selvityksen tuloksia osaamistarpeista, harjoittelujen toimivuudesta sekä muista työelämäopinnoista voidaan hyödyntää myös Jyväskylän yliopiston opetussuunnitelmauudistuksessa.

Työelämäyhteistyön ja harjoittelun merkitystä tarkastellaan selvityksessä myös yleisellä tasolla suhteessa alojen ajankohtaisiin kysymyksiin, esimerkiksi työvoimatilanteeseen, rekrytointihaasteisiin ja alan osaamistarpeisiin. Tässä raportissa kuvailut tulokset perustuvat kysely- sekä haastatteluvastauksiin. Kerätty aineisto auttaa tunnistamaan hyviä käytäntöjä sekä keskeisiä kehityskohteita harjoitteluissa ja muissa työelämäopinnoissa opiskelijoiden, yliopiston henkilöstön sekä harjoitte-

lupaikkojen, erityisesti Keski-Suomen hyvinvointialueen näkökulmista. Raportissa kuvataan myös harjoitteluja suorittaneiden opiskelijoiden määriä, heidän sijoittumistansa toimialoittain ja maantieteellisesti sekä harjoittelujen vetovoimatekijöitä. Lisäksi esitellään aineistossa esille nousseita osaamistarpeita koulutuksen suhteen sekä Jyväskylän yliopiston opiskelijoiden toiveita psykologian ja sosiaalityön koulutuksen sisällöille.

Työelämäyhteistyö on etu opiskelijoille, koulutusvastuuyliopistolle ja käytännön työelämälle. Valtaosa psykologien ja sosiaalityöntekijöiden julkisen sektorin työpaikoista on hyvinvointialueuudistuksen jälkeen hyvinvointialueiden tehtävissä. Psykonetin vetoomus psykologien tarjoaman asiantuntemuksen vahvistamiseksi hyvinvointialueilla (2023: 2–3) painottaa tiiviimmän yhteistyön ja strategisten kumppanuuksien tärkeyttä hyvinvointialueiden ja psykologian koulutusvastuuyliopistojen kesken. Työelämäyhteistyötä tulisi tukea aktiivisemmin esimerkiksi sisällyttämällä psykologikoulutuksen käytäntöjaksot rakenteelliseksi osaksi sote-alueiden koulutusvastuita. Yhteistyö myös mahdollistaa laaja-alaisemman psykologisen osaamisen hyödyntämisen sekä koulutusten kehittämisen vastaamaan hyvinvointialueen kasvavaa palveluntarvetta sekä alojen työvoimapulaa (Psykonet, 2023: 2–3).

Psykologian tai sosiaalityön ammattilaiseksi valmistuminen edellyttää vahvaa työelämäkytköstä alojen opinnoissa. Aloilla työskentelevät toimivat erittäin monipuolisissa sekä vaativissa sosiaali- ja terveysalan asiantuntijatehtävissä ja monialaisissa yhteistyöympäristöissä. Opetuksen kytkeminen työelämään toteutetaan muun muassa pakollisten työssäoppimisten eli käytännön harjoittelujen kautta. Käytännön harjoittelujen avulla opiskelija pääsee soveltamaan oppimaansa tietotaitoa alansa työympäristössä sekä kartuttamaan työelämäosaamistaan. Aktiivinen yhteistyö yliopiston sekä harjoittelupaikkojen välillä sitouttaa opiskelijat ammattikenttäänsä sekä pätevoittää heidät ammattilaisiksi.

Ammattitaidon kehittymisen ohella työssäoppimisjaksot sekä muut työelämäopinnot mahdollistavat työpaikkojen sekä tulevien työntekijöiden välisen verkostoitumisen. Hyvin toteutettu työelämäyhteistyö suuntaa opiskelijat tuleviin työtehtäviin ja toimii rekrytointivälineinä työnantajille, mikä voi auttaa korjaamaan alojen osaamispulaa.

Jyväskylän yliopiston ja Keski-Suomen hyvinvointialueen tiivis työelämäyhteistyö mahdollistaisi opiskelijoille laadukkaat harjoittelumahdollisuudet Keski-Suomessa, mikä voisi myös sitouttaa valmistuvia opiskelijoita alueelle. Yhteistyö tukisi tulevaisuuden työelämäopintojen sekä -kurssien kehittämistä sekä moninaistamista. Laadukkaat harjoittelut lisäisivät myös alojen koulutuksen vetovoimaa.

1.2 Hyvä hetki vaikuttaa: kaksi eri uudistusta

Vuoden 2023 alussa tapahtunut hyvinvointialueuudistus siirsi vastuun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuuksista kunnilta hyvinvointialueille. Työssäoppimisen kannalta tietyllä alueella sijaitsevien palveluiden keskittäminen yhdelle järjestäjälle selkeyttää yliopiston sekä sote-palveluista vastaavan hyvinvointialueen välisiä yhteistyörakenteita ja mahdollistaa niiden kehittämistä entistä sujuvammiksi. Aktiivisen työelämäyhteistyön iskostaminen osaksi hyvinvointialueen toimintasuunnitelmaa ja rakenteita jo aikaisessa vaiheessa hyödyttää laaja-alaisesti opiskelijoita, yliopistoja sekä hyvinvointialueita.

Hyvinvointialuesiirtymän myötä tapahtuneet muutokset eri ammattiryhmien toimintaympäristöissä vaikuttavat työntekijöiden työnkuviin sekä osaamistarpeisiin ja siten myös koulutuksen tavoitteisiin (Lähteinen, 2017: 6). Selvityksen toteutuksen aikana Jyväskylän yliopistossa on suunnitteilla opetussuunnitelmauudistus, joka tulee voimaan vuoden 2024 syksyllä. Opetussuunnitelman uudistamisessa tulisi huomioida alojen lisääntynyt tarve työelämäopinnoille. Selvityksen tarkoituksena on tukea koulutuksen sisältöjen uudistamista koulutus- ja osaamistarpeiden mukaisesti avaamalla eri kohderyhmien kokemuksia työelämäopinnoista. Uudistamisen tarvetta lisäävät myös psykologian sekä sosiaalityön opiskelijoiden kasvaneet sisäänottomäärät, jotka lisäävät myös harjoittelujen sekä muiden työelämäopintojen järjestämisen tarvetta. Lisäksi psykologian alalla suunnitellaan psykoterapeuttikoulutuksen muuttamista kaksiportaiseksi, jossa ensimmäinen vaihe suoritettaisiin psykologian maisteriohjelmassa (Psykonet, 2023). Uudistus vaatisi opiskelijoilta aiempaa enemmän osallistumista kliinistä ammattiin valmistavaan opetukseen.

1.3 Kerätty aineisto

Selvitys tehtiin kesäkuun ja syyskuun välisenä aikana 2023. Selvityksen aineisto muodostuu henkilöhaastatteluista sekä kyselyistä. Haastateltujen sekä kyselyihin vastanneiden joukkoon kuuluivat alojen opiskelijat, Keski-Suomen hyvinvointialueen esihenkilöitä sekä ohjaajina toimineita työntekijöitä, sekä Jyväskylän, Tampereen, Turun ja Oulun yliopistojen henkilökuntaa. Opiskelijat olivat joko suorittaneet tai suorittivat selvityksen aikana yhtä psykologian tai sosiaalityön harjoittelukurssia vuosina 2022–2023. Tilastoinnissa hyödynnettiin myös opiskelijoiden ja harjoittelupaikkojen välisistä harjoittelusopimuksista kerättyä tietoa.

Taulukko 1 esittää kartoituksen tiedonkeruumenetelmät. Selvityksen kohteena olivat psykologiharjoittelu, psykologian orientoivat harjoittelut I ja II sekä Sosiaali-

työn käytännöt I-III. Kaikille kursseille luotiin omat kyselyt psykologian eri orientoivia harjoitteluja lukuun ottamatta. Orientoivat harjoittelut yhdistettiin samalle kyselylomakkeelle. Kyselyt toteutettiin verkkovälitteisesti Webropolissa. Opiskelijoita ohjattiin vastaamaan kyselyihin sen mukaan, minkä kurssin he olivat viimeksi käyneet. Kyselyistä välitettiin tietoa sähköpostitse sekä muiden sähköisten viestintäkanavien avulla, esimerkiksi Telegramilla sekä WhatsAppilla. Viesteissä myös tiedotettiin mahdollisuudesta osallistua haastatteluun. Opiskelijoiden haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina joko kasvotusten tai etäyhteydellä.

Taulukko 1. Selvitystä varten kerätty aineisto ja sen määrät

Selvitykseen kerätty aineisto ja sen määrät	
Opiskelijoille suunnattujen Webropol-kyselyjen vastausmäärä	100
Haastateltujen opiskelijoiden määrä	17
Haastateltujen HVA henkilöstön määrä	16
Haastateltujen JYU henkilöstön määrä	10
Muiden yliopistojen haastateltujen henkilöstön määrä	8
Kyselyyn vastanneita ja haastateltuja yhteensä	148

Selvityksen toteuttaminen kesälomakautena saattoi hankaloittaa osallistujien tavoittamista. Yhteensä vastauksia kaikkiin kyselyihin saatiin 100, joista 71 psykologian opiskelijoilta ja 29 sosiaalityön opiskelijoilta. Eniten vastaajia keräsi psykologian orientoivia harjoittelujaksoja koskeva kysely (n=50), joista 24 oli suorittanut harjoittelun ja 26 harkitsi sen suorittamista. Vastaajista 21 vastasi psykologiharjoittelua koskevaan kyselyyn. Sosiaalityön opiskelijoista 7 vastasi käytännöt I-kyselyyn, 16 käytännöt II-kyselyyn sekä 6 käytännöt III-kyselyyn. Yksilöhaastatteluihin osallistui 9 psykologian opiskelijaa ja 8 sosiaalityön opiskelijaa.

Eri yliopistojen henkilökunnan, hyvinvointialueen esihenkilöstön sekä harjoittelupaikkojen työntekijöiden haastattelut toteutettiin joko kasvotusten tai etäyhteydellä. Haastattelut olivat joko yksilöhaastatteluja tai ryhmähaastatteluja.

1.4 Tutkintolinjojen ja niiden harjoittelujen kuvaukset

Taulukko 2 esittää psykologian ja sosiaalityön tutkintorakenteisiin kuuluvien harjoittelujen kokonaisuutta. Selvityksessä kerätty aineisto keskittyy pääsääntöisesti lailistetun ammatinharjoittajan pätevyyteen tähtäävän psykologian PsM-linjaan sekä sosiaalityön pakollisiin harjoitteluihin. Tässä raportissa ohjaajalla viitataan harjoittelujaksojen kenttäohjaajiin, ja vastuupettajalla viitataan kurssien opettajiin, jotka vastaavat muun muassa harjoittelupaikkojen hyväksyttämistä sekä tehtävienan-

nosta. Käytännön jaksoihin viitataan niiden kurssien nimillä: esimerkiksi sosiaalityön toisesta harjoittelusta puhutaan Sosiaalityön käytännöt II-kurssina.

Taulukko 2. Jyväskylän yliopiston psykologian ja sosiaalityön tutkintolinjojen tutkintorakenteet harjoittelujen osalta vuonna 2023

	Psykologia (PsM-linja)		Psykologia (FM-linja)	Sosiaalityö	
	Pakollinen	Vapaaehtoinen		Pakollinen	Vapaaehtoinen <i>jokin seuraavista:</i>
Kandi- vaihe		PSYA320 Orientoiva harjoittelu I 60–100 h 3–5 op	Ei pakollisia harjoitteluja	STOP1006 Käytännöt I 10 vrk 5 op	STOM4006 Täydentävä harjoittelu kotimaassa tai STOM4007 Täydentävä harjoittelu ulkomailla; 1 kk 5 op
				STOA2006 Käytännöt II 40 vrk 10 op	
Maisteri- vaihe	PSYS3210 Psykologi- harjoittelu 5 kk 30 op	PSYS329 Orientoiva harjoittelu II 20–100 h 1–5 op	PSYSFM90 Harjoittelu 1–2 kk 5–10 op + PSYY900 Täydentävä harjoittelu 1 kk 5 op	STOS3006 Käytännöt III (kotimaassa) tai STOS3007 Käytännöt III (ulkomailla) 40 vrk 10 op	YFIM8001 Harjoittelu kotimaassa tai YFIM8002 Harjoittelu ulkomailla 2 kk 15 op

Psykologia

Psykologia, PsM-linja. PsM-linjalta valmistutaan psykologian maisteriksi. Tutkinto antaa syventävät tiedot psykologian eri sovellusaloilta sekä psykologiseen ammatilliseen työhön vaadittavat taidot. Tutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelija voi hakea itselleen luvan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomaiselta Valviralta toimia laillistettuna psykologina, jolla on oikeus tehdä psykologin kliinistä työtä (Jyväskylän yliopisto, 2023). PsM-linjan opinnot sisältävät kolme erillistä harjoittelujaksoa:

1. PSYS3210 Psykologiharjoittelu (30 op) = Asiakastyötä pääosin itsenäisesti sekä muiden psykologin työnkuvaan liittyvien tehtävien tekemistä. Ohjaaja toimii opiskelijan tukena läpi harjoittelun. Suoritetaan maisterivaiheen lopussa. Kesto 5 kuukautta.
2. PSYA320 Orientoiva harjoittelu I (3–5 op): Tutustumista psykologian alan työelämään. Suoritetaan kandi- vaiheessa. Kesto 60–100 tuntia.
3. PSYS329 Orientoiva harjoittelu II (1–5 op): Tutustumista psykologian alan työelämään. Suoritetaan maisterivaiheessa. Kesto 20–100 tuntia.

Psykologia, FM-linja. Tutkintolinjasta valmistutaan filosofian maisteriksi pääaineena psykologia. Opiskelijasta tulee psykologian alan erityisasiantuntija, ja voi työskennellä esimerkiksi erilaisten psykologista osaamista vaativien kehittämistehtävien parissa. Suurin ero PsM-linjaan on se, että tutkinnon suorittaneilla ei ole oikeutta toimia laillistettuna psykologina (Jyväskylän yliopisto, 2023). FM-linjan opinnot sisältävät kaksi harjoittelujaksoa.

1. PSYSMF90 Harjoittelu (5–10 op) = Harjoittelu työpaikassa, jossa tarvitaan psykologian alan asiantuntijuutta. Harjoittelupaikka voi olla esimerkiksi tutkimusryhmässä, järjestössä tai henkilöstöhallinnossa. Suoritetaan maisterivaiheessa. Kesto 1–2 kuukautta.
2. PSYY90 Täydentävä harjoittelu (5 op) = Jos PSYSFM90 harjoittelua haluaa suorittaa yhden ylimääräisen kuukauden ajan eli yhteensä 3 kuukautta, on viimeinen harjoittelu kuukausi täydentävää harjoittelua. Opintojakson sisällöt ja tavoitteet ovat muutoin edellistä vastaavat.

Sosiaalityö

Sosiaalityön opiskelijat valmistuvat yhteiskuntatieteiden maistereiksi, pääaineena sosiaalityö. Tutkinto antaa syventävät tiedot sosiaalitieteistä ja sen keskeisimmistä ilmiöistä sekä teorioista. Tutkinnon tavoitteena on antaa opiskelijalle myös taidolliset edellytykset toimia sosiaalityöntekijänä erilaisissa alakohtaisissa tehtävissä ja ympäristöissä. Tutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelija voi hakea Valviralta oikeutta toimia laillistettuna sosiaalityöntekijänä (Jyväskylän yliopisto, 2023). Sosiaalityön pakollisia harjoitteluja ovat:

1. STOP1006 Käytännöt I (5 op) = Työelämään tutustuminen. Tarkoituksena on havainnoida sosiaalityöntekijän työskentelyä työyhteisössä ja asiakastyössä. Suoritetaan kandidivaiheen 1. vuotena. Kesto 10 vuorokautta.
2. STOA2006 Käytännöt II (10 op) = Asiakastyön harjoittelu, jossa opiskelija tekee töitä ohjaajan työparina tai itsenäisesti. Suoritetaan kandidivaiheen 2. tai 3. opintovuotena. Kesto 40 vuorokautta.
3. STOS3006 Käytännöt III kotimaassa (10 op) = Harjoittelu, jossa syvennetään alan asiantuntijuutta mm. johto- tai kehittämistyössä. Harjoittelu ei sisällä asiakastyötä. Suoritetaan maisterivaiheessa. Kesto 40 vuorokautta.
4. STOS3007 Käytännöt III ulkomailla (10 op) = Opintojakso vastaa Käytännöt III kotimaassa suoritettavaa opintojaksoa sisällöltään ja tavoitteiltaan, mutta tarjoaa mahdollisuuden suorittaa harjoittelun ulkomailla esimerkiksi vaihdon yhteydessä. Kesto 40 vuorokautta.

Sosiaalityön opinnoissa on myös mahdollista suorittaa vapaaehtoisia harjoitteluja:

5. STOM4006 Täydentävä harjoittelu kotimaassa (5 op) = Harjoittelu, jossa opiskelija syventää osaamistaan vaativassa asiakastyössä sosiaalityön erityistoimipisteessä ja oppii tekemään asiakastyötä tutkimusperusteisesti. Suoritetaan kandi- tai maisterivaiheessa Käytännöt II harjoittelun jälkeen. Kesto vähintään 1 kuukausi.
6. STOM4007 Täydentävä harjoittelu ulkomailla (5 op) = Vastaa edellistä opintojaksoa, mutta tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden suorittaa harjoittelun ulkomailla.
7. YFIM8001 Harjoittelu kotimaassa (15 op) = Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen yleisesti tarjoama harjoittelu, jossa opiskelija saa kokemusta oman alansa työtehtäviin. Kurssin suositeltu suorittamisaika on kandiopintojen loppuvaihe tai maisterivaihe. Kesto vähintään 2 kuukautta.
8. YFIM8002 Harjoittelu ulkomailla (15 op) = Vastaa edellistä opintojaksoa, mutta tarjoaa opiskelijalla mahdollisuuden suorittaa harjoittelun ulkomailla

2 PSYKOLOGIEN JA SOSIAALITYÖN- TEKIJÖIDEN TEHTÄVÄT JA TYÖ- TILANNE

2.1 Tehtävät

Psykologit ja sosiaalityöntekijät työskentelevät monipuolisesti eri tehtävissä useilla sovellusaloilla ja monien asiakasryhmien parissa. Molemmilla aloilla työtehtävät määrittyvät osittain erikoistumisen sekä työelämään sijoittumisen perusteella. Psykologit ja sosiaalityöntekijät ovat laillistettuja ammattihenkilöitä, jotka ovat vastaanottaneet ammatinharjoittamisoikeuden Valviralta. Alojen työnkuvat sisältävät moninaisia asiantuntijatehtäviä asiakas- ja potilastyössä sekä esihenkilö-, hallinto-, suunnittelu-, kehittämis- ja projektitehtävissä. Psykologit ja sosiaalityöntekijät toteuttavat asiantuntijuuttaan organisaatioissa, yhteiskunnan rakenteiden tasolla ja suorassa asiakastyössä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa (Psykologiliitto, ei pvm. -a; Talentia, ei pvm. -b).

Hyvinvoinnin sekä toimintakyvyn tukeminen ja edistäminen on keskeinen osa psykologin sekä sosiaalityöntekijän työnkuvaa. Molempien alojen asiantuntijuudessa painottuu ongelmien ennaltaehkäiseminen sekä niiden ratkaiseminen (Psykologiliitto, ei pvm. -a; Talentia, ei pvm. -b). Alojen työnkuvassa kartoitetaan asiakkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia kartoittamalla heidän fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä (Vaininen, 2011: 35, 145; Psykologiliitto, ei pvm. -a). Samankaltaisuuksista huolimatta alojen välisissä lähestymistavoissa, menetelmissä, sovellusaloissa sekä työtehtävissä on myös paljon eroja.

Psykologista asiantuntijuutta tarvitaan monenlaisissa työympäristöissä, minkä takia psykologien työtehtävät ovat laaja-alaiset ja alalla on monia erikoistumismahdollisuuksia (Psykologiliitto, ei pvm. -a). Psykologien asiantuntijuuteen sisältyvät

muun muassa kasvu ja kehitys, käyttäytyminen, muisti, tunne-elämä, oppiminen ja tiedonkäsittely sekä kriisitilanteet ja ihmissuhteet (Psykologiliitto, ei pvm. -b). Sosiaalityössä ihmisten sosiaaliset ympäristöt sekä niihin sisältyvät ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet ovat samalla asiantuntijuuden kohde ja toimintaympäristö (Vaininen, 2011: 35).

Psykologien tarjoamat palvelut ovat pääsääntöisesti terapeutteja ja osa kliinistä työtä. Terapia- ja interventiopalveluita tarjotaan laaja-alaisesti yksilöille, pareille, perheille, sekä kokonaisille ryhmille. Psykologien työnkuvaan sisältyy myös kliinisten arviointien ja tutkimusten tekeminen sekä osallistuminen hoitosuunnitelmien tekoon. Lisäksi psykologit voivat tarjota esimerkiksi ohjausta, neuvontaa, konsultointia, henkilöstöarviointia, psykoedukaatiota, sekä psyykkistä valmennusta (Psykologiliitto, ei pvm. -b). Alan suurimmat sovellusalat ovat mielenterveyspalvelut ja opiskeluhoito (Psykologiliitto, ei pvm. -c).

Psykologien tapaan sosiaalityöntekijöiden tehtävät ovat monipuolisia. Alan asiantuntijat voivat työskennellä sosiaalityön asiantuntijatehtävien lisäksi myös hallinto-, projekti-, suunnittelu- ja kehittämistehtävissä (Talentia, ei pvm. -b). Sosiaalityöntekijöiden tehtävissä korostuvat asiakaskäynnit, palvelutarpeen arviointi, sosiaalinen ohjaus ja neuvonta, sekä tuen tarpeisiin vastaavien palveluiden järjestäminen. Sosiaalityöntekijöiden vastuualueisiin kuuluu myös asiakkaiden oikeusturvan toteutumisen turvaaminen sekä sosiaalityössä tehtävien päätösten oikeudellisten vaikeustusten arvioiminen (Lähteinen, 2017: 16). Sosiaalityöntekijöiden yleisimpiä työpaikkoja ovat esimerkiksi koulut ja oppilaitokset, kasvatus- ja perheneuvolat, sosiaalitoimistot sekä päihdehuollon yksiköt (Talentia, ei pvm. -b).

2.2 Moniammatillisuus ja yhteiset työkentät

Psykologit ja sosiaalityöntekijät työskentelevät monesti moniammatillisessa yhteistyössä. Yhteisiä työkenttiä psykologeille ja sosiaalityöntekijöille ovat muun muassa sairaalat, mielenterveys- ja päihdepalvelut, TE-toimistot, koulut ja perheille tuotetut palvelut.

Moniammatillisessa yhteistyössä psykologin rooli perustuu pääsääntöisesti laajaan ihmistuntemukseen. Psykologi huomioi työssään yksilön kehityshistorian, persoonallisuuden sekä tämän haasteet sekä vahvuudet (Psykologiliitto, ei pvm.). Sosiaalityöntekijällä on keskeinen rooli moniammatillisessa yhteistyössä tuki- ja palvelujärjestelmien asiantuntijana. Sosiaalityöntekijä rakentaa asiakastyöskentelyn kannalta tarpeellisia sosiaalisia verkostoja ja toimii asiakkaan kokonaisvaltaisen näkökulman edustajana (Järvinen, 2021).

Alakohtainen erityyosaaminen on myös keskeinen osa moniammatillista yhteistyötä. Esimerkiksi oikeuspsykologista asiantuntemusta voidaan hyödyntää erityisen vaativissa lastensuojelutapauksissa sekä lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen selvittämisessä (Psykologiliitto, ei pvm.).

Toimiva yhteistyö alojen välillä mahdollistaa moninaisten, asiakkaiden tarpeita vastaavien palvelujen tuottamisen. Moniammatillisuus myös vähentää palveluntuottajien taloudellista kuormitusta estämällä palveluiden pirstaloitumista ja palvelupolkujen katkonaisuutta (Hujala ym., 2019).

2.3 Työvoimatilanne

Media on viime vuosina tuonut vahvasti esille hoitaja- ja lääkäripulaa, joka hankaloittaa hoitoprosessien ja sote-uudistuksen toteutumista. Psykologeista sekä sosiaalityöntekijöistä on arvioitu olevan erityisen paljon pulaa julkisella sektorilla (Ivanis ym., 2021: 11, 15; Nieminen, 2019: 28). Molempien alojen henkilöstötarve on kasvanut lähivuosina nopeasti suhteessa nykyiseen henkilöstöön (Keva, 2023a, 2023b). Työ- ja elinkeinoministeriön ammattibarometrin (2022) mukaan sosiaalityön erityisasiantuntijat ovat yksi pahimmista pula-aloista Suomessa. Työvoimavajeelle on moninaisia syitä: muun muassa määräaikaisten työsopimukset sekä pitkät työttömyysjaksot koetaan kuormittaviksi henkilöstön sekä palvelujärjestelmän näkökulmasta (Tevameri, 2022: 47–48). Vajeesta kärsivällä työpaikalla työskentelevät uupuvat herkemmin ja voivat päätyä vaihtamaan työpaikkaa tai alaa. (Tevameri, 2022: 43).

Psykologeista ja sosiaalityöntekijöistä on pulaa

Sote-alan suurin henkilöstövaje suhteessa nykyiseen henkilöstöön kohdistuu psykologeihin ja sosiaalityöntekijöihin (Keva, 2023b). Psykologiliittoon kuuluvia työelämässä olevia psykologeja on noin 5500 (Psykologiliitto, ei pvm. -b) ja rekisteröityneitä sosiaalityöntekijöitä on yli 7200 (Talentia, 2019). Kevan (2023b) arvioima psykologien määrällinen valtakunnallinen työntekijävaje on 1804 ja sosiaalityöntekijöiden 4278. Tarve työntekijöistä on kasvanut molemmilla aloilla merkittävästi vuodesta 2021 – etenkin sosiaalityössä. Valtakunnallisella tasolla prosentuaalisesti psykologeista on 48,7 % ja sosiaalityöntekijöistä 59,1 % vaje (Keva, 2023b: 10). Kevan (2023b: 10, 20) tulevaisuuden työvoimatarpeen arvioinnin mukaan psykologeista ja sosiaalityöntekijöistä on edelleen vuonna 2032 sote-alan merkittävin työnvoimavaje koko maassa – prosentuaalisesti psykologeista tulee olemaan 60 % ja sosiaalityöntekijöistä 49,4 % vaje. Molempien alojen työttömyysprosentit ovat pienet - esimerkiksi psykologien työttömyysprosentti on noin 2 % (Psykologiliitto, 2021b: 7).

Keski-Suomen hyvinvointialueella työskenteli vuonna 2023 noin 158 psykologia (Keski-Suomen hyvinvointialue, 2023b), joista 20 määräaikaisina. Sosiaalityöntekijöitä oli noin 307, joista 15 työskentelee kuraattorina. Kevan (2023b: 20) mukaan Keski-Suomessa psykologeista on tällä hetkellä 53,2 % ja sosiaalityöntekijöistä 45,0 % vaje. Keski-Suomeen kohdistuvassa ennusteessa psykologien vaje on 54,4 % ja sosiaalityöntekijöiden 46,5 % vuonna 2032. Kevan (2023b: 20) selvityksen perusteella rekrytointitarve on siis merkittävä sekä maanlaajuisesti että alueellisesti siitä huolimatta, että Jyväskylän yliopisto kouluttaa alan osaajia enemmän kuin lähialueen tarpeisiin. Psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä tarvitaan kaksinkertainen määrä vastamaan nykyistä sekä tulevaisuuden tarvetta sekä valtakunnallisella tasolla että Keski-Suomessa.

Työvoimapulan syyt

Alojen työvoimapulalle on moninaisia syitä: todellinen työvoimavaje, kohtaanto-ongelmat, resurssipula sekä niistä syntyvät rekrytointihaasteet ja työntekijöiden korkea vaihtuvuus. Aloihin kohdistuvia haasteita on pyritty ratkoa kehittämällä yliopistojen sekä alojen työnantajien ja muiden toimijoiden työelämäyhteistyötä. Tutkintojen sisältöjen ja laajuuden sekä tutkintorakenteiden kehittäminen vastaamaan alojen ajankohtaisia osaamistarpeita sekä työelämäopintojen hyödyntäminen rekrytointiväylänä voi muun muassa auttaa purkamaan kohtaanto-ongelmia.

Julkisella sektorilla psykologien työvoimavajetta aiheuttaa yleisimmin psykologipalveluiden tarpeen kasvu (Ivanis ym., 2021: 23). Sosiaalityöntekijöiden määrällistä tarvetta aiheuttivat esimerkiksi lakiuudistukset lastensuojelussa ja asiakasmäärien kasvu (Tevameri, 2022: Talentia, 2019).

Kohtaanto-ongelmat ilmenivät molemmilla pääsääntöisesti kahdella tavalla: alueellisen työvoiman tarve ja tarjonta sekä osaamisen tarjonta ja tarve eivät aina kohdanneet (Ivanis ym., 2021: 26; Filppa ym., 2012: 240)

Työvoimapulan alueellinen jakautuminen mukailee valtakunnallisia trendejä. Vähiten houkuttelevia paikkoja psykologeille ovat pienet sekä keskisuuret, harvaan-asutut, taantuvat ja kasvukeskuksista etäiset kunnat. Liikkuva työ suurilla alueilla koetaan myös pääsääntöisesti haasteelliseksi. Isoilla hyvinvointialueilla fyysisesti laajenevat toimialueet sekä asiakassuhteiden heikentynyt pysyvyys voivat olla syitä sille, miksi hyvinvointialueen psykologiyksiköt eivät ole houkuttelevia työpaikkoja (Ivanis ym., 2021: 27).

Kohtaanto-ongelmat ilmentyvät myös osaamiseen liittyvinä kohtaantohaasteina. Soveltuvia ja ammattitaitoisia psykologeja voi olla hankala löytää tehtäviin, joissa työnantajien tarpeet ja psykologien koulutus eivät kohtaa tai joissa sama psy-

kologi joutuu toimimaan monella eri sovellusaloilla (Ivanis ym., 2021: 19). Vastavanlaisia kohtaantohaasteita esiintyy sosiaalityössä esimerkiksi lastensuojelussa (Tevameri, 2022). Tämän lisäksi monet (79 %) sosiaalityön maistereista saa työpaikan ennen valmistumistaan, (Landgren, 2021: 16). Nopean työllistymisen takia pätevöityneitä sekä erikoiskoulutuksia suorittaneita sosiaalityöntekijöitä ei ole riittävästi vastaamaan palvelutarpeisiin.

Alojen resurssihaasteet vastaavat yleisesti eri sote-alojen tilannetta. Todellisen työvoimapulan sekä kohtaanto-ongelmien lisäksi rekrytointihaasteiden keskeisimpiä syitä ovat suuri työmäärä, isot asiakasmäärät, kilpailukyvytön palkkaus, työntekijöiden kuormittuneisuus sekä johtamisen ongelmat (Ivanis ym., 2021: 18–19; Talentia, 2019). Rajalliset resurssit johtava myös palkkaushaasteisiin sekä ohjaajapulaan, mikä hankaloittaa harjoittelijoiden rekrytointia (Ivanis ym., 2021: 19).

Palkkaus

Sosiaalialan palkat ovat sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian (2021) suosittamia. Perustehtävissä toimivan laillistetun tai vastaavan sosiaalityöntekijän palkka on 4100 € / kk ja vaativissa tehtävissä toimivan 4300 € / kk. Erittäin vaativissa tehtäviä suorittavan palkkasuositus on 4600 € / kk, sillä erikoissosiaalityöntekijänä toimiminen edellyttää pitkäkestoista erikoistumis- tai jatkotutkintoa. Psykologien palkkaus vaihtelee työtehtävien sekä sovellusalan mukaan. Kunnissa psykologien keskipalkka oli vuonna 2021 4053 € / kk sekä yksityisellä 4367 € / kk (Psykologiliitto, ei pvm. -b). Palkkasuosituksista poiketen vuonna 2021 sosiaalityöntekijöiden keskipalkka kuntasektorilla oli 2924 4053 € / kk ja yksityisellä 2670 4053 € / kk (Talentia, ei pvm. -c). Molempien alojen palkkatasot ovat nousseet vuosittain siitä huolimatta, että yksityinen sektori on merkittävämpi palkkajohtaja psykologian alalla verrattuna sosiaalityöhön (Psykologiliitto, 2021a; Talentia, ei pvm. -c). Kohdennettujen palkkaohjelmien avulla sosiaalityöntekijöiden palkat ovat nousseet yleistä palkkakehitystä nopeammin. Molemmilla aloilla kuitenkin painotetaan sitä, että etenkin rekrytoinnin näkökulmasta palkkojen tulisi olla kilpailukykyisiä sekä vastata alojen tehtävien korkeaa vaatimustasoa (esim. Psykologiliitto, 2023).

3 PSYKOLOGIAN JA SOSIAALITYÖN KOULUTUS

3.1 Koulutuksen sisältö ja rakenne Suomessa

Psykologian ja sosiaalityön koulutukset ovat yliopistossa suoritettavia ylempiä korkeakoulututkintoja, joihin kuuluvat kandi- ja maisterivaiheen opinnot. Psykologiaa ja sosiaalityötä voi opiskella Helsingin, Jyväskylän, Turun, Tampereen ja Itä-Suomen yliopistossa. Jyväskylän yliopisto tarjoaa sosiaalityön koulutusta Jyväskylän pääkampuksen lisäksi myös Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa. Lisäksi psykologiaa voi opiskella Åbo Akademiassa ja vuoden 2021 jälkeen Oulun yliopistossa sekä sosiaalityötä Lapin yliopistossa. Molemmat alat ovat suosittuja hakukohteita - erityisesti psykologia, johon pyrkii tuhansia hakijoita vuodessa.

Yliopistokoulutuksen yksiköt koordinoivat alojen koulutusta valtakunnallisissa yhteistyöverkostoissa Psykonetissä ja Sosnetissä. Verkostot tukevat alojen opetusta esimerkiksi tuottamalla kursseja ja kurssimateriaalia, järjestämällä erikoistumis- ja tohtorikoulutuksia sekä edistämällä tutkimusyhteistyötä. Verkostojen toiminnan tavoitteina on turvata alojen ammattilaisten saatavuus, mahdollistaa moninainen osaaminen koulutuksen avulla sekä kehittää alojen opetuksen laatua. Lisäksi Sosnet järjestää ohjaajakoulutusta sosiaalityön opiskelijoiden ohjaamisesta kiinnostuneille tai jo ohjaajina toimiville sosiaalityöntekijöille. Koulutuksen tavoitteena on antaa perusvalmiudet opiskelijoiden työelämäjaksojen ohjaamiseen sekä kehittää työelämäjaksojen laatua opiskelijoille.

Koulutusten tutkintorakenteet

Valtakunnallisesti psykologian kandidaatin- ja maisteritutkinnon yhteislaajuus on 330 opintopistettä. Tutkintojen ohjeellinen suoritus aika on yhteensä 5,5 vuotta. So-

siaalityön vastaavien tutkintojen yhteislaajuus on 300 opintopistettä, ja ohjeellinen suoritus aika on 5 vuotta. Opinnot sisältävät perus-, aine- ja syventävät opinnot (Psykonet, ei pvm.; Sosnet, ei pvm. -c). Psykologian (PsM) tai sosiaalityön maisteriohjelman suoritettua opiskelijalla on alakohtaiset tutkimukselliset valmiudet sekä syventävät tiedot psykologian tai sosiaalityönteiden eri sisältöalueista ja ilmiöistä eri sovel-lusaloilla. Tutkintojen suorittaneet voivat hakea Valviralta oikeutta harjoittaa joko psykologin tai sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä.

PsM-linjan lisäksi Jyväskylän yliopistossa on mahdollisuus suorittaa filosofian maisterin tutkinto (FM) psykologian pääaineena. Tutkinnon rakenne on pääsääntöi- sesti sama kuin PsM-tutkinnossa, mutta siihen ei sisälly pakollista harjoittelua ja am- matillisten opintojen sijaan suoritetaan muita teoreettisia, metodisia tai tutkimuk- seen orientoivia opintoja. Tutkinnon suorittaminen antaa opiskelijalle syventävät tiedot psykologian eri sisältöalueista, sovellusaloista, ilmiöistä ja käsitteistä. Tutkin- non suorittaneella opiskelijalla ei kuitenkaan ole oikeutta toimia laillistettuna psyko- logina. Sen sijaan hän valmistuu psykologian alan asiantuntijaksi, jolla on erityistä psykologista osaamista.

Tutkintoihin sisältyvien opintojen edetessä opiskelija syventää osaamistaan tieteenalan ja käytännön perusasioista, päättyen asiantuntijuuden syventymiseen teorian, käytännön ja tutkimuksen avulla. Opetussuunnitelmassa määritetään opis- kelijoille osaamistavoitteet opintojaksoittain, jolloin osaamistavoitteet linjaavat kurssin pedagogiset ja sisällölliset ratkaisut. Opetuksen muodot valitaan siten, että osaamistavoitteet ovat saavutettavissa (Tuohino ym., 2012, 14).

Psykologian sekä sosiaalityön koulutuksissa on ajan myötä kertyvää ammatil- lista osaamista kerryttävää käytännön opetusta, joiden aikana opiskelija siirtyy yli- opistoympäristöstä erilaisiin psykologian ja sosiaalityön työympäristöihin. Työssäop- pimisjaksot ovat ympäristön muutoksesta huolimatta keskeinen osa tutkinto-ohjel- mia, minkä takia ne sisältyvät opetussuunnitelmien mukaiseen ohjattuun opiskeluun. Luennoilla opittu teoriaa sekä työelämäopinnoissa opittu käytäntöä ei tulisi erottaa irrallisiksi tutkinto-ohjelmiin yhdenmetyiksi kokonaisuuksiksi. Akateeminen sosiaali- työn tai psykologian asiantuntijuus tukee opiskelijoiden työtä turvaamalla sen, että hän tuntee soveltamiensa työmenetelmien sekä lähestymistapojen teoreettiset pe- rustat (Lähteinen ym., 2017: 9; Karvinen-Niinikoski ym., 2007: 26, 30, 36).

Harjoittelujen keskeinen rooli ja sisällöt alojen opinnoissa

Valtioneuvoston yliopistojen tutkintoja koskevan asetuksen (794/2004, 15§) mää- rittämänä psykologian maisterin tutkinnon sekä sosiaalityön koulutuksen opintoihin kuuluu pakollinen harjoittelu. Asetuksen tarkoitus on rakentaa opiskelijoiden am-

matti-identiteettiä, kehittää heidän ammatillisia taitojansa sekä valmiuksia, syventää heidän alakohtaista asiantuntijuuttaan sekä vahvistaa heidän kykyänsä soveltaa opittua teoriaa käytännön työelämässä. Harjoitteluissa kartutettuja taidollisia valmiuksia ovat muun muassa vuorovaikutukseen, asiakastyöhön, ammatilliseen itsearviointiin sekä ammattieettisyyteen liittyvät taidot (Psykologiliitto, 2021, 4; Jaakola ym., 2019: 7). Kentällä tapahtuvan oppimisen lisäksi harjoitteluihin sisältyy vaihtelevasti alasta ja kurssista riippuen luento-, seminaari- ja ryhmäopetusta sekä ohjausta (Tuohino ym., 2012: 9).

Harjoittelurakenteissa yhtäläisyyksiä ja eroja eri yliopistojen välillä

Alojen koulutusvastuuyliopistot ovat pyrkineet yhtenäistämään alojen pakollisten harjoittelujen vaatimuksia sekä rakenteita. Psykologiharjoittelu ajoittuu opintojen loppuvaiheeseen, ja sen laajuus sekä suoritustapa ovat samat kaikissa opetusyksiköissä; 30 opintopistettä vastaava harjoittelu suoritetaan työskentelemällä jollakin psykologian sovellusalueella viisi kuukautta (Psykologiliitto, 2021b: 5). Myös rauhoitettu työnohjaus on keskeinen osa harjoitteluohjausta, ja siihen tulisi varata vähintään kaksi tuntia viikossa (Psykologiliitto, 2021b: 12). Opetusyksiköt voivat myös tarjota psykologian opiskelijoille valinnaisen orientoivan harjoittelun, jonka tarkoituksena on tutustuttaa opiskelija eri psykologian sovellusalojen ammatilliseen kenttään sekä alan yhteistyötahoihin.

Sosiaalityön koulutuksessa on yhteensä kolme pakollista käytännössä tapahtuvaa oppimisjaksoa, jotka ovat kokonaisuudessaan opetusyksiköiden keskinäisen sopimuksen mukaan vähintään 30 opintopisteen laajuisia (Jaakola ym., 2019: 5). Työssäoppimisjaksot jakautuvat yliopistokohtaisesti perus- sekä aineopintoihin ja syventäviin opintoihin (Tuohino ym. 2012). Yliopistot ovat yhteistyössä määrittäneet sosiaalityön käytännönjaksoilla tapahtuvan oppimisen arvioimiseen käytettävät kriteerit, joissa korostuvat etenkin sosiaalihuollon asiakasturvallisuuden turvaaminen sekä opiskelijoiden oikeusturvan vahvistaminen (Jaakola ym., 2019: 6).

Käytännönopetuksen järjestämisessä on kuitenkin edelleen merkittäviä koulutusyksiköiden välisiä eroja. Esimerkiksi psykologian opintoihin sisältyvä orientoiva tai vastaava muulla nimikkeellä tunnettu opintojakso on osassa yliopistoissa pakollinen. Sosiaalityön käytännönopetuksessa on vaihtelevuutta harjoittelujaksojen kestossa, harjoittelujen toteuttamisessa sekä siinä, miten opintopisteet sijoittuvat perus-, aine- ja syventäviin opintoihin (Jaakola ym., 2019; Tuohino ym., 2012). Opintojaksoista käytetään myös yliopistokohtaisesti erilaisia nimityksiä.

3.2 Ammattiin pätevytyminen

Psykologian ja sosiaalityön ammatteja voi laillistetusti harjoittaa Valviran myöntämällä ammatinharjoittamisoikeudella. Oikeuden saaminen edellyttää alan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 7 §; Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994, 5§). Ammatinharjoittamisoikeuden myöntämiseen kytkeytyy vahvasti alojen ammatillisen osaamisen kriteereiden täytyminen sekä pakollisten työssäoppimisjaksojen suorittaminen (794/2004, 15§).

Sosiaalityöntekijät voivat poikkeuksellisesti Valviran oikeuttamana tehdä enintään vuoden pituisia viransijaisuuksia ilman laillistettua ammatinharjoittamisoikeutta (Valvira, ei pvm.). Viransijaisuuksien tekeminen edellyttää kuitenkin sosiaalityön ai-neopintojen sekä niihin sisältyvät työssäoppimisjakson suorittamisen. Viransijaisuuksissa ei myöskään saa tehdä työtehtäviä, joihin työntekijän koulutus ei häntä pätevoidä. Sijaisen on työsuhteen aikana työskenneltävä laillistetun sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena.

3.3 Erikoistumiskoulutukset

Kandi- sekä maisteritutkinnon suoritettuaan psykologian tai sosiaalityön alalla työskentelevä henkilö voi hakeutua alansa erikoistumiskoulutukseen. Erikoistumiskoulutus on erillinen koulutusmuoto, joka edistää työelämässä jo toimivien ammatillista erikoistumista pitkäkestoisilla koulutusjaksoilla. Koulutusten tarkoituksena on edistää asiantuntijoiden osaamista ja tarjota heille keinoja toimia vaativissa erikoistuneissa asiantuntijatehtävissä (Sosnet, ei pvm. -b; Psykonet, ei pvm.). Erikoistumisaloja ovat esimerkiksi oikeuspsykologia sekä rakenteellinen sosiaalityö. Peruskoulutusten työssäoppimisjaksojen kehittäminen voi edistää erikoiskoulutuksiin hakeutumista ja täten lievittää alojen pulaa erikoisosajista.

3.4 Harjoittelujaksojen rakenteet ja sisällöt Jyväskylän yliopistossa

Psykologian ja sosiaalityön tutkintorakenteet poikkeavat toisistaan suoritettavien kurssien määrän sekä pakollisten ja vapaaehtoisten työssäoppimisjaksojen perusteella (ks. edellä taulukko 2). Sosiaalityön opinnot Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa noudattavat Jyväskylän yliopiston sosiaalityön opetussuunnitelmaa. Jyväskylän yliopiston psykologian (PsM) ja sosiaalityön tutkintolinjan opiskelijat voivat kokonaisuudessaan suorittaa työharjoitteluja 30–40 opintopisteen verran. PsM-lin-

jalla pakollisia käytännönjaksoja on 30 opintopisteen edestä, kun taas sosiaalityön opiskelijoilla 25 opintopisteen edestä. PsM-linjan opiskelijat voivat myös halutesaan suorittaa vapaavalintaisia käytännönopintoja 1–10 opintopistettä. Sosiaalityön opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa täydentäviä harjoittelun jaksoja joko 5 tai 15 opintopisteen edestä. Psykologian FM-linjalla ei ole yhtään pakollista harjoittelua – sen sijaan opiskelijat voivat suorittaa 5–15 opintopistettä valinnaista työssäoppimista.

Alojen pakolliset harjoittelut

Psykologian maisterin (PsM) tutkintolinjan opiskelijat suorittavat yhden pakollisen psykologiharjoittelun (PSYS3210) yhtäjaksoisesti viiden kuukauden ajan maisteriopintojensa loppuvaiheessa. Opintojakso on 30 opintopisteen laajuinen, joista 28 ansaitaan harjoittelusta ja 2 pienryhmäseminaareihin osallistumisesta sekä kirjallisten tehtävien tekemisestä. Harjoittelun tarkoituksena on kehittää opiskelijan vuorovaikutuksellisia ja interventioprosesseihin liittyviä taitoja sekä kykyä soveltaa alan menetelmiä ja toimintaperiaatteita asiakastyössä itsenäisesti ja ohjatusti.

Sosiaalityössä pakolliset harjoittelut jakaantuvat tavanomaisesti kolmeen opintojaksoon, jotka suoritetaan koulutuksen eri vaiheissa (Jaakola ym., 2019: 5). Jyväskylän yliopistossa sosiaalityön opiskelijoiden on suoritettava kolme pakollista harjoittelujaksoa vähintään 25 opintopisteen edestä. Kullakin opintojaksolla on erikseen täsmennetyt sisällöt ja osaamistavoitteet:

- + Sosiaalityöhön tutustuminen. Ensimmäisenä opintosyöksynä suoritetaan perusopintoihin sisältyvä Sosiaalityön käytännöt I (STOP1006). Kurssi on laajuudeltaan 5 opintopistettä. Harjoittelujakso kestää 10 vuorokautta, ja sen tarkoituksena on tutustua työelämään ja havainnoida sosiaalityöntekijän työskentelyä työyhteisössä ja asiakastyössä.
- + Sosiaalityön asiakastyö. Sosiaalityön käytännöt II (STOA2006) on toisena tai kolmantena vuonna osana aineopintoja suoritettava 10 opintopisteen kurssi. Harjoittelun kesto siinä on 40 vuorokautta. Harjoittelussa opiskelija pääsee harjoittelemaan asiakastyön taitoja sekä tekemään asiakastyötä työparina ohjaajan kanssa tai itsenäisesti. Lisäksi opiskelija havainnoi sosiaalityöntekijän työskentelyä sekä alan ilmiöitä.
- + Johtamis-, tutkimus- ja kehittämistehtävät. Viimeisenä pakollisena kurssina on sosiaalityön Käytännöt III (STOS3006). Kurssi suoritetaan maisterivaiheessa osana syventäviä opintoja 10 opintopisteen laajuisena. Harjoittelun kesto on 40 vuorokautta. Kurssin sisältö eroaa muista kursseista. Harjoittelussa syvennetään alan asiantuntijuutta ja sen sisältö painottuu johtamistehtäviin sekä tutkimus- tai kehittämisprojekteissa toimiseen. Harjoittelu ei si-

sällä asiakastyötä. Kyseisen kurssin voi suorittaa vaihtoehtoisesti myös ulkomailla (STOS3007) esimerkiksi vaihdon yhteydessä.

Alojen vapaavalintaiset harjoittelut

Pakollisten harjoitteluiden lisäksi opiskelijat voivat vahvistaa omaa osaamistaan suorittamalla vapaavalintaisia harjoittelujaksoja.

Psykologian PsM-linjan opiskelijat voivat halutessaan suorittaa kaksi lyhytaikaista orientoitavaa harjoittelujaksoa. Orientoivat harjoittelut I (PSYA320) ja II (PSYS329) voi sisällyttää osaksi kandidivaiheen aineopintoja (PSYA320) ja/tai maisterivaiheen syventäviä opintoja (PSYS329). Opiskelija valitsee itse suoritettavien opintopisteiden määrän kolmen ja viiden (PSYA320) tai yhden ja viiden väliltä (PSYS329). Harjoitteluihin käytettävät tunnit määräytyvät opintopisteiden perusteella (kandidivaiheessa 75–125 t, maisterivaiheessa 25–125 t). Harjoittelujaksot voi suorittaa yhdessä tai useammassa paikassa, ja se saa sisältää ohjattua asiakastyötä. Orientoivien työssäoppimisjaksojen tarkoituksena on havainnoida psykologin tai jonkin muun psykologista osaamista harjoittavan työntekijän toimintaa ja työtapoja ammattikentällä.

Psykologian FM-linjan opiskelijat voivat suorittaa 2 vapaavalintaista harjoittelua. Maisterivaiheessa suoritettavalla PSYSFM90 opintojaksolla tehdään itsenäinen, 5–10 opintopisteen laajuinen harjoittelu. Harjoittelu on pituudeltaan 1–2 kuukautta, ja se tulee suorittaa psykologian asiantuntijuutta vaativissa työtehtävissä. Harjoittelun tarkoituksena on kehittää opiskelijan akateemista sekä ammatillista identiteettiä sekä hänen omakohtaisia käsitystä asiantuntijuudestaan ja osaamisestaan. Jos opiskelija suorittaa yhden ylimääräisen kuukauden samaista harjoittelua, kolmannelta kuukaudesta ansaitut 5 op kirjataan tutkinnon vapaasti valittaviin opintoihin (PSYY90).

Sosiaalityön opiskelijat voivat halutessaan suorittaa yhden neljästä täydentävästä harjoittelujaksosta. STOM4006 Sosiaalityön täydentävä harjoittelu kotimaassa ja STOM4007 Sosiaalityön täydentävä harjoittelu ulkomailla ovat 5 opintopisteen laajuisia, asiakastyöhön keskittyviä työssäoppimisjaksoja, joista sosiaalityön pääaineopiskelijat voivat suorittaa yhden. Harjoittelujakso kestää vähintään kuukauden, ja sen voi suorittaa joko kandi- tai maisterivaiheessa suositellusti Käytännöt II harjoittelun jälkeen. Harjoittelu vahvistaa opiskelijan kykyä tehdä asiakastyötä tutkimusperustaisesti sekä toimia vaativassa asiakastyössä sosiaalityön erityistoimipisteissä.

Sosiaalityön opiskelijat voivat myös vaihtoehtoisesti suorittaa yhden yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen tarjoamista 15 opintopisteen laajuisista työssäoppimisjaksoista joko kotimaassa (YFIM8001) tai ulkomailla (YFIM8002). Kurssien

suositeltu suorittamisajankohta on joko kandidaattiopintojen loppuvaiheessa tai maisterivaiheessa. Harjoittelun tulee kestää vähintään 2 kuukautta, ja sen tarkoituksena on kerryttää kokemusta oman alan työtehtävistä. Selvitys rajattiin siten, että tässä raportissa ei keskitytä sosiaalityön täydentäviin harjoitteluihin tai YFI:n tarjoamiin opintojaksoihin.

Harjoitteluihin liittyvät käytännöt

Ennen harjoittelukurssien aloittamista opiskelijoiden tulee suorittaa tietty määrä pakollisia työelämäopintoja. Osa työelämäkurseista sisältävät alojen käytäntöihin keskittyvää opetusta, joka tukee opiskelijoiden valmistumista työssäoppimiseen antamalla heille valmiuksia toimia käytännön työelämässä.

Psykologian tutkinto-ohjelmassa ammatillisten valmiuksien hankkiminen painottuu valtakunnallisesti maisterivaiheeseen. Psykologiliitto (2021b: 5) on määritellyt yleistasoisia valmiuksia, jotka opiskelijalla tulisi olla jo ennestään ennen psykologiharjoittelun aloittamista. Jyväskylän yliopistossa esimerkiksi Työelämävalmiudet III suoritetaan viidennen vuoden syksyllä ennen loppuharjoittelun kenttäjaksoa. Opintojakso muodostuu monesta erillisestä kurssista, joissa käsitellään muun muassa psykologista arviointia ja kognitiivisten taitojen sekä persoonallisuuden arviointia. Kurssit kehittävät opiskelijoiden valmiuksia esimerkiksi kerätä tutkittavasta asiakkaasta tietoa erilaisilla arviointimenetelmillä, tulkita sitä sekä antaa tehdyistä havainnoista palautetta asiakkaalle. Kursseihin sisältyy luento-opetusta sekä harjoittelu-tehtävien tekemistä pienryhmissä. Toisin kuin psykologiharjoittelu, psykologian (PsM) vapaaehtoiset orientoivat harjoittelujaksot sekä FM-linjan harjoittelut eivät vaadi opiskelijoita suorittamaan tiettyjä kursseja etukäteen.

Sosiaalityön käytännönjaksojen esitietovaatimukset vaihtelevat kurssiperusteisesti. Monesti vaaditut opinnot ajoittuvat opetusohjelmaan niin, että ne ovat suoritettavissa ennen harjoittelujakson suositeltua ajankohtaa. Opiskelija pääsee perehtymään ja harjoittelemaan sosiaalityössä vaadittuja asiakastyön käytäntöjä ja taitoja STOA2005 Asiakastyön taidot sosiaalityössä -kurssilla, joka tulee olla suoritettuna ennen Sosiaalityön käytännöt II-harjoittelua. Asiakastyöskentelyn ohella kurssi kehittää myös opiskelijoiden valmiuksia toimia moniammatillisissa ympäristöissä sekä tehdä yhteistyötä esimerkiksi psykologian opiskelijoiden kanssa. Luento-opetuksen lisäksi kurssin suoritusvaatimukseen sisältyy vuorovaikutusharjoitteluihin keskittyviä demopäiviä sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun (Jamk) kanssa toteutettu monialainen seminaari. Seminaariin osallistuu vähintään yksi hyvinvointialueella työskentelevä ammattilainen, mikä mahdollistaa käytännön ja teorian yhdistämisen. Seminaari on opiskelijoiden kokemusten perusteella ollut toimiva sekä tehokas tapa pe-

rehtyä työelämään. Sosiaalityön ja psykologian opinnot yhdistyvät muun muassa vapaavalintaisen PSYS3402 Monialainen ohjaus ja konsultatiivinen työote -kurssin avulla. Opintojakson demopäivillä tehdään harjoitteluja yhteistyössä sosiaalityön sekä kasvatustieteen opiskelijoiden kanssa.

Pakollisten kurssien lisäksi psykologian ja sosiaalityön työssäoppimisjaksojen kenttätöyöskentelystä suoriutuminen edellyttää myös seminaarityöhön osallistumisen. Molempien alojen opiskelijoille annetaan laaja-alainen perehdytys käytännönjaksojen etenemisestä ennen kenttätöyön alkamista. Selkeällä ja kattavalla ohjeistuksella pyritään turvaamaan harjoittelun sujuva toteutuminen. Pakollisten kurssien alkaessa opiskelijat osallistuvat läsnäolopakolliselle aloitusseminaarille tai aloitusinfoon, jossa heille tiedotetaan mahdollisista harjoittelupaikoista ja ohjeistetaan kurssin käytännöistä sekä tavoitteista. Opiskelijat liitetään myös kurssin Moodle-alustalle, missä kurssin sisällöt sekä ohjeistukset ovat helposti ja nopeasti saatavilla. Yleisen ohjeidenannon lisäksi opiskelijoille annetaan myös tietoa heidän sekä harjoittelupaikkojen velvollisuuksista koskien harjoittelun käytäntöjä ja toteutumista. Harjoittelukurssien vastuupettajat saattavat opintojakson edetessä kerätä listaa eri harjoittelupaikoista ja yhteystiedoista, joihin opiskelijat voivat ottaa yhteyttä hakiesaan harjoittelupaikkaa. Harjoittelupaikkojen etsiminen ja hakeminen alkaa pääsääntöisesti aloitusseminaarin tai -infon jälkeen.

PsM-linjan psykologiharjoitteluun sisältyy alkuinfo, jossa käydään läpi opintojakson sekä kenttäharjoittelun käytäntöjä. Harjoittelun aikana opiskelijoiden tulee suorittaa kaksi pakollista ohjausryhmätapaamista. Ohjausryhmissä käsitellään annettuja tehtäviä sekä reflektoidaan omaa harjoittelua ja oppimista. Ryhmätapaamiset ovat kahden päivän mittaisia ja ne sisältyvät harjoittelu-aikaan. Tapaamiset sijoittuvat opintojakson puoliväliin sekä loppuun.

Psykologian FM-linjan vapaaehtoisen harjoittelun (PSYSFM90) aloitusseminaarin korvaa harjoitteluorientaatio, joka toteutetaan pienryhmissä tai henkilökohtaisesti vastuupettajan kanssa. Orientaation aikana käydään läpi opiskelijan tekemä harjoittelusuunnitelma. Psykologian vapaaehtoisissa orientoivissa harjoitteluissa ei ole aloitus- tai lopetusseminaareja.

Sosiaalityön käytännön jaksoissa seminaarityöskentely on pakollinen osa kurssien suorittamista. Kursseihin sisältyy läsnäolovelvolliset aloitus- ja päätösseminaarit. Aloitusseminaareissa käsitellään muun muassa harjoittelulle sekä työssäoppimispaikalle asetetut vaatimukset, opiskelijan roolia harjoittelussa sekä opiskelijoiden omia kiinnostuksenkohteita sosiaalityön alalla. Psykologian kurssien tapaan kurssien vastuupettajat saattavat kerätä listan paikoista ja yhteystiedoista, joihin opiskelijat voivat ottaa yhteyttä hakiessaan harjoittelupaikkaa. Asiakastyöhön keskittyvällä Sosiaalityön käytännöt II-kurssilla järjestetään myös ohjauskeskustelu, jossa opiskelija,

ohjaaja sekä kurssin vastuopettaja tapaavat useimmiten harjoittelupaikalla. Ohjauskeskustelun aikana käsitellään sekä arvioidaan harjoittelun etenemistä ja suunnitellaan harjoittelun loppuosa niin, että se tukisi opiskelijan oppimista mahdollisimman hyvin.

Psykologian ja sosiaalityön opiskelijat hakevat itse harjoittelupaikan haluamastaan alan työpaikasta ottamalla heihin suoraan yhteyttä. Harjoittelupaikkaa voi hakea miltä paikkakunnalta tahansa ja se voi olla julkiselta, kolmannelta tai yksityiseltä sektorilta. Opiskelija voi aikatauluttaa harjoittelun ajankohdan suhteellisen vapaasti, kunhan hän täyttää kyseisen työssäoppimisjakson esitietovaatimukset ja on läsnäoleva kandi- tai maisterivaiheen opiskelija. Sosiaalityön opinnoissa lukuvuoden 2023–24 alusta alkaen kaikkien käytännönjaksojen aloitusseminaari tulee suorittaa saman toteutusajankohdan sisällä, jonka aikana opiskelija tekee harjoittelun. Käytännössä opiskelijalla on noin vuosi aikaa toteuttaa käytännön jakso ja osallistua päätösseminaariin aloitusseminaarin jälkeen.

Alojen työssäoppimisjaksojen ohjaajan tulee olla Valviran laillistama psykologin tai sosiaalityöntekijän pätevyyden omaava työntekijä. Poikkeuksena psykologian orientoivissa harjoitteluissa I ja II ohjaaja voi olla psykologin sijaan muu työntekijä, jonka työpaikalla tarvitaan psykologista osaamista. Samoin sosiaalityön käytännöt III-kurssin harjoittelussa ohjaajana voi toimia sosiaalityön ohella muu vastaavan koulutuksen saanut työntekijä.

Harjoittelupaikka tulee aina hyväksyttävä vastuopettajalla ennen kenttätöiden alkamista. Psykologian opinnoissa kaikilla käytännön jaksoilla tulee laatia harjoittelusuunnitelma, joka lähetetään kurssin vastuopettajalle arvioitavaksi ennen harjoittelua. Harjoittelusuunnitelmassa esitellään harjoittelupaikka sekä kuvaillaan omia tulevia työtehtäviä.

Harjoittelusta laadittavan harjoittelusopimuksen allekirjoittavat opiskelija, harjoittelupaikka ja kurssin vastuopettaja. Sopimuksessa listataan muun muassa palkka, työaika, lomakäytännöt, ja muut aiheelliset harjoittelujaksoa koskevat tiedot. Syksystä 2023 lähtien harjoittelusopimukset tehdään sähköisesti työharjoitteluja varten kehitetyssä HARRI-järjestelmässä. HARRI mahdollistaa harjoittelua koskevien tilastojen sekä työnantajien kirjoittaman palautteen keräämisen ja koostamisen. HARRI-järjestelmää hyödynnetään kaikilla työssäoppimisjaksoilla psykologian orientoivia harjoitteluja lukuun ottamatta. Orientoivaa harjoittelua suorittava opiskelija laatii harjoittelusuunnitelman hänen ja työpaikan välisen yhteydenoton perusteella.

Kirjalliset tehtävät

Harjoittelukurssien suorittaminen edellyttää opiskelijalta pakollisten kirjallisten tehtävien palauttamisen. Tehtävät usein tehdään kenttätöiden aikana ja palautetaan opin-

tojakson lopussa. Tehtäviä voi olla useampia ja ne vaihtelevat tehtävänannoltaan, määrältään ja pituudeltaan kurssin mukaan. Tehtävät voivat olla esimerkiksi kirjallisia, teoriaan pohjautuvia raportteja, esitelmiä ja esseitä tai oppimispäiväkirjoja, joissa reflektoidaan valittua aihetta tai omaa osaamista. Psykologiharjoitteluun sisältyy pienryhmissä pidetyt esitelmät, joissa kuvaillaan tutkimus, arviointi-, ja asiakasprosessien etenemistä muille ryhmän jäsenille. Sosiaalityön käytännön jaksoilla opiskelijat esittelevät jonkun kirjallisen työn tai muun esitelmän päätöseminaarissa muille opiskelijoille. Esitelmissä kerrotaan sekä reflektoidaan sitä, mitä opiskelija on oppinut harjoittelun aikana ja millainen kokemus harjoittelu oli kokonaisuudessaan. Tehtävänannolla pyritään myös kehittämään opiskelijoiden esiintymis- sekä puhumistaitoja. Pienet ja suljetut seminaariryhmät mahdollistavat rakentavan keskustelun sekä omien ajatusten ja kokemusten avoimen jakamisen.

Toiminta harjoittelupaikalla

Harjoittelujen aikana käydyt ohjaajan ja opiskelijan väliset viikoittaiset ohjauskeskustelut ovat keskeinen keino tukea harjoittelijan työssäoppimista sekä ammatillista kehittymistä. Opiskelija pääsee keskustelujen aikana käsittelemään työssä vastaan tulleita haasteita ja refleктоimaan omaa oppimistaan. Työohjauksen tulee olla suunnitelmallista, säännöllistä ja jatkuvaa. Ohjaajan vastuulla on muun muassa harjoittelijan perehdyttäminen sekä ohjaaminen, sopivan työmäärän varmistaminen ja harjoittelijan potilasasiakirjoihin tekemien merkintöjen tarkistaminen. Ohjaaja voi myös tarvittaessa valtuuttaa toisen ammattilaisen tarkistamaan asiakirjat. Harjoittelujakson päätyttyä harjoittelupaikka on myös velvollinen toimittamaan opiskelijalle työtodistus.

Harjoittelijoiden palkkaus ja harjoittelutuki

Psykologiharjoittelussa opiskelija on arvokkaan työpanoksen antava lähes valmis psykologi, minkä takia koko harjoittelun tulee olla palkallista (Psykologiliitto, 2021b: 5). Harjoittelupalkka määräytyy kunnan virka- ja työehtosopimuksen mukaan – psykologiliiton palkkasuositus harjoittelijalle on 2/3 siitä palkasta, jonka vastavalmistunut psykologi ansaitsisi kyseisessä työpaikassa (Psykologiliitto, 2021b: 12). Palkka, jota suositellaan maksettavaksi harjoittelijalle, on 2/3-osaa psykologin ammattilaisen palkasta. Opetusyksiköiden yleinen kaikkia aloja koskeva suositus opiskelijalle maksettavasta minimipalkasta on Kelan vuotuisen työssäoloehdon mukainen vähimmäispalkka (1331 e/kk vuonna 2023). Psykologiliiton (2020) opiskelijoiden palkkatutkimuksen mukaan kaikille psykologiharjoittelun suorittaneille oli maksettu palkkaa, mutta palkkojen määrässä oli suurta vaihtelevuutta työpaikkojen välillä. Yliopistojen psykologian laitokset voivat myös varmistaa harjoittelijoiden palkkaamisen

myöntämällä harjoittelupaikoille harjoittelutukea (Psykologiliitto, 2021: 12). Myönnettyjen harjoittelutukien määrät sekä tuen antamiseen liittyvät käytännöt vaihtelevat kuitenkin yliopistoittain, mikä voi johtaa eriarvoisuuteen opiskelijoiden välillä (Psykologiliitto, ei pvm.). Suomen Psykologian Opiskelijain Liitto ry (SPOL, 2021) on koonnut listan eri yliopistojen harjoittelutuen kriteereistä sekä tuen määristä.

Jyväskylän yliopistossa harjoittelutukikuukausia myönnetään sekä psykologiharjoitteluun meneville että FM-linjan harjoitteluja suorittaville. Psykologiharjoittelussa vuonna 2023 maksettavan harjoittelutuki oli summaltaan 1800 euroa, ja se maksettiin kertasummana. Harjoittelutuen myöntämistä varten harjoittelupaikan tuli maksaa opiskelijalle palkkaa 1331 €/kk kolmelta ensimmäiseltä kuukaudelta ja 1699,91 €/kk kahdelta viimeiseltä kuukaudelta. FM-tutkintolinjan harjoitteluihin myönnettävä harjoittelutuki määräytyi harjoittelun pituuden perusteella. Kuukauden harjoittelua varten myönnetty tuki oli 360 euroa, kahden 720 euroa ja kolmen 1080 euroa. Psykologiharjoittelun tapaan tuki maksettiin poikkeuksetta kertasummana, ja harjoittelupaikan tulee tuen myöntämistä varten maksaa opiskelijalle palkkaa vähintään 1331 euroa /kk.

Sosiaalityön harjoittelut ovat pääsääntöisesti palkattomia, eikä niistä ole asetettu työehtosopimussäädöksiä. Kuten monessa muussa sote-alan harjoittelussa, sosiaalityön harjoittelusta voi saada palkkaa vain harjoittelupaikan sitä poikkeuksellisesti myöntäessä. Sosiaalityön harjoitteluohjaajat voivat kuitenkin saada yliopistolta kohtuullisen pientä ohjaajatukea.

Rikosrekisteriotteet

Joissakin psykologian ja sosiaalityön työpaikoissa vaaditaan harjoittelijalta rikosrekisteriote. Käytäntö on yleinen esimerkiksi silloin, kun opiskelija joutuu työskentelemään alaikäisten kanssa. Opiskelijan tulee ennen kenttätöiden alkamista esittää oikeusrikosrekisterikeskukselta hankkimansa rikosrekisteriote yliopiston koulutussuunnittelijalle sekä harjoittelupaikalle. Tulevaisuudessa rikosrekisteriotteen kriteerit ovat laajenemassa. Opiskelijalta voidaan esimerkiksi vaatia otetta myös silloin, kun hän hakeutuu työskentelemään iäkkäiden tai vammaisten pariin.

Harjoittelun arviointi, palautteen keruu ja työtodistukset

Harjoittelujaksojen arviointi kohdistuu opiskelijan toimintaan harjoittelupaikalla sekä kirjallisiin tehtäviin. Opiskelijan tulee toimittaa harjoittelusta saatu työtodistus kurssin vastuopettajalle.

Psykologiassa harjoittelujaksot arvioidaan hyväksyty/hylätty. Virallisen arvioinnin lisäksi opiskelija voi halutessaan käydä ohjaajansa kanssa palautekeskustelun, ja pyytää tätä täyttämään erillisen arviointilomakkeen. Lomakkeen täyttö on vapaa-

ehtoista eikä sitä tarvitse palauttaa kurssin vastuopettajalle. Opiskelija ja ohjaaja voivat myös täyttää erilliset laadunvarmistuslomakkeet, joissa arvioidaan psykologian opintojen toteutumista ennen harjoittelun alkamista.

Sosiaalityössä harjoittelut arvioidaan numeerisesti asteikolla 0–5. Osalla kursseista harjoittelujen ohjaajat osallistuvat opiskelijoiden loppuarviointiin täyttämällä numeeriseen ja/tai sanalliseen arviointiin perustuvan lomakkeen. Opiskelijoiden itsearviointi tapahtuu reflektoitujen tehtävien muodossa. Opiskelijan itsearvioinnin lisäksi ohjaavat sosiaalityöntekijät osallistuvat käytännönopetuspaikassa tapahtuvan oppimisen arviointiin (Jaakola ym., 2019: 6). Harjoittelun päätyttyä ohjaajat täyttävät arviointilomakkeeseen opintojakson osaamistavoitteisiin suhteutetut sanalliset sekä numeeriset arviot opiskelijan suoriutumisesta harjoittelun eri osa-alueilla.

3.5 Aloituspaiikkojen ja valmistuneiden määrät Jyväskylän yliopistossa ja Suomessa

Psykologian ja sosiaalityön tutkintokoulutusten määrä on kasvanut valtakunnallisesti pitkällä aikavälillä merkittävästi yliopistojen omien perusvoimavarojen sekä erillisesti myönnettyjen resurssien avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö ovat myöntäneet lisärahoitusta alojen koulutuksille muun muassa siinä toivossa, että koulutuspaikkojen lisääminen auttaisi paikkaamaan alojen kasvavaa työvoimapulaa terveys- ja sosiaalialalla sekä kasvatus- ja koulutusalaalla (Psykologiliitto, 2023: 26; Sosnet, ei pvm. -a). Valtakunnallisella tasolla aloituspaikkojen ja valmistuneiden määrä on sosiaalityön alalla huomattavasti suurempi kuin psykologian alalla.

Kuten taulukko 3 osoittaa, psykologian alalla aloituspaikkojen määrät ovat lisääntyneet etenkin vuosina 2020–2023. Kasvun syitä ovat muun muassa vuonna 2021 Oulussa alkaneen psykologikoulutuksen sekä koronapandemian vaikutukset yliopistojen sisäänottomääriin. Sosiaalityön aloituspaikkamäärät ovat myös kasvaneet pitkällä aikavälillä vuosittaisesta vaihtelusta huolimatta. Aloituspaiikkojen määrä kasvoi merkittävästi etenkin vuosina 2018–2020, jonka jälkeen paikkojen määrä on lisääntynyt tasaisesti erilaisten hankkeiden sekä koronapandemian myötä myönnetyn lisäresursoinnin turvin (Sosnet, ei pvm. -a). Poikkeuksellisesti Jyväskylän yliopistossa sosiaalityön aloituspaikkojen määrät lähtivät kasvuun vasta vuosina 2021–2022. Jyväskylän yliopistossa sosiaalityötä voi pääkampuksen lisäksi opiskella Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa (maisteriopinnot ja avoimen väylä). Aloituspaiikkojen määrää on kasvatettu sekä Jyväskylässä että Kokkolassa siten, että Kokkolan osuus on noin 30 % sosiaalityön aloituspaikoista.

Taulukko 3. Psykologian ja sosiaalityön aloituspaikat vuosittain Jyväskylän yliopistossa ja Suomessa (Vipunen, 2022; Jyväskylän yliopiston yhteishakutilastot; Sosnet, ei pvm. -a)

Psykologian ja sosiaalityön aloituspaikat Jyväskylän yliopistossa				Psykologian ja sosiaalityön aloituspaikat Suomessa			
Vuosi	Psykologia (PsM)	Psykologia (FM)	Sosiaalityö *	Yhteensä	Psykologia (PsM)	Sosiaalityö	Yhteensä
2022	111	10	110 (35)	231	387	582	969
2021	93	10	81 (22)	184	330	498	828
2020	87	10	70 (22)	167	282	463	745
2019	75	5	71 (22)	151	246	523	769
Yhteensä	366	35	332 (101)	733	1245	2066	3311

* Sosiaalityön osalta sulussa Kokkolan Yliopistokeskus Chydeniuksen osuus aloituspaikoista.

Jyväskylän yliopisto toimii Suomen suurimpana psykologian alan kouluttajana, sillä se kouluttaa lähes 30 % koko maan tutkinnoista. Jyväskylän yliopiston osuus valmistuneista sosiaalityöntekijöistä on vaihdellut vuosittain 15–20 prosentin välillä. Viime vuosien tutkintomäärät esitetään taulukossa 4. Vuosien 2019–2021 keskiarvon mukaan psykologian pääaineena suorittavia maisteritutkinnon opiskelijoita valmistuu vuosittain reilut 80 ja sosiaalityön maistereita vastaavasti hieman yli 70. Opiskelijamäärät ovat kuitenkin aloituspaikkojen lisäämisen vuoksi kasvaneet, jolloin Jyväskylän yliopistosta psykologiksi valmistuvien määrä tulee nousemaan lukuun 111 ja sosiaalityöstä valmistuvienkin yli sataan.

Taulukko 4. Psykologian ja sosiaalityön alojen maisteriksi valmistuneiden määrä Jyväskylän yliopistossa ja Suomessa vuosina 2019–2022 (Vipunen, 2022; Jyväskylän tilastopalvelut; Sosnet, ei pvm. -a)

Psykologiasta ja sosiaalityöstä valmistuneiden määrä Jyväskylän yliopistossa				Psykologiasta ja sosiaalityöstä valmistuneiden määrä Suomessa		
Vuosi	Psykologia (PsM)	Sosiaalityö	Yhteensä	Psykologia (PsM)	Sosiaalityö	Yhteensä
2022	75	51	126	315	333	648
2021	81	82	163	291	420	711
2020	84	72	156	372	416	788
2019	84	61	145	345	362	707
Yhteensä	324	266	590	1323	1531	2854

4 SELVITYKSEN TULOKSET: HARJOITTELIJAMÄÄRÄT JA SJOITTUMINEN

4.1 Harjoittelukurssien suoritusmäärät Jyväskylän yliopistossa

Taulukko 5 kuvaa Jyväskylän yliopistossa psykologian ja sosiaalityön harjoittelukurssien suorittaneiden opiskelijoiden sekä ansaittujen opintopisteiden määriä aikaväliltä 8/2020–6/2023. Jyväskylän yliopistossa suoritettiin elokuun 2020 ja kesäkuun 2023 välillä 1179 psykologian ja sosiaalityön harjoittelua, joista 1037 oli pakollisia harjoittelujaksoja. Suoritettujen harjoittelujen määrä on korkeampi sosiaalityön koulutuksessa, sillä alan pakollinen käytännön opetus on jaettu useampaan työssäoppimisjaksoon. Osalla sosiaalityön opiskelijoista on kuitenkin jo koulutuspaikan vastaanottaessaan taustalla opintoja ja työkokemusta ja myös osa pakollisista harjoiteluista, erityisesti perusopintoihin kuuluva harjoittelu.

Harjoittelukurssien suoritusten kokonaismäärä opintopisteinä mitattuna oli 13 553, joista pakollisten harjoittelukurssien osuus oli 13 000 opintopistettä. Viiden kuukauden mittaisen psykologiharjoittelun laajuuden ja psykologian tutkinto-ohjelman vapaavalintaisten harjoittelukurssien suuremman määrän takia psykologian harjoittelumäärät olivat opintopisteissä mitattuna suuremmat.

Kuten taulukko 5 osoittaa, harjoittelujaksot ovat suuria kokonaisuuksia yliopistolle ja keskeinen osa alojen opiskelijoiden koulutusta, minkä takia harjoitteluprosessien kehittäminen on kokonaisvaltaisesti tärkeää opiskelijoille, yliopistolle sekä käytännön kentällä toimiville.

Taulukko 5. Jyväskylän yliopistossa psykologian ja sosiaalityön harjoittelukurssien suorittaneiden opiskelijoiden sekä ansaittujen opintopisteiden määrät aikaväliltä 8/2020–6/2023

Psykologian harjoittelukurssit			Sosiaalityön harjoittelukurssit		
	Suorittaneiden opiskelijoiden lukumäärä	Suoritettujen opintopistemäärät		Suorittaneiden opiskelijoiden lukumäärä	Suoritettujen opintopistemäärät
Pakolliset harjoittelut			Pakolliset harjoittelut		
Psykologiharjoittelu (PsM-linja)	214	6390	Käytännöt I	322	1610
			Käytännöt II	315	3150
			Käytännöt III (kotimaassa tai ulkomailla)	185/1	1850/10
			Yhteensä	214	6 390
Vapaaehtoiset harjoittelut			Vapaaehtoiset harjoittelut		
Orienteiva harjoittelu I (PsM)	72	278			
Orienteiva harjoittelu II (PsM)	58	190	Täydentävä harjoittelu (kotimaassa tai ulkomailla)	4/0	20/0
FM-harjoittelu (PSYSFM90)	6	45			
FM-harjoittelu, täydentävä (PSYY900)	2	10			
Yhteensä	138	523		4	20
Kaikki yhteensä	352	6 913		827	6 640

Sosiaalityön vapaaehtoisen työssäoppimiskurssin on suorittanut vain neljä opiskelijaa kolmen vuoden sisällä. Opiskelijat eivät siis päädy suorittamaan täydentävää harjoittelua, vaikka sitä kohtaan on ilmaistu kiinnostusta.

4.2 Harjoittelujen suuntautuminen alueellisesti ja eri toimialoille

Harjoittelijoiden sijoittumista harjoittelupaikan organisaatiosektorin, maakunnan ja sovellusalan mukaan selvitettiin harjoittelusopimuksien avulla. Tarkoituksena oli saada tietoa siitä, mikä sektori ja mitkä sovellusalat ovat suosituimpia opiskelijoiden keskuudessa ja kuinka moni Jyväskylän yliopiston harjoittelija suorittaa harjoittelun Keski-Suomen alueella suhteessa muihin maakuntiin. Tiedon kokoaminen rajautui käytännön syistä psykologian osalta aikavälillä 01/22–07/23 ja sosiaalityön osalta aikavälillä 10/22–07/23 toteutuneiden harjoittelujen harjoittelusopimukseen. Kyseisten ajanjaksojen aikana psykologiharjoittelun oli suorittanut 114 opiskelijaa, Sosiaalityön käytännöt I-harjoittelun 430, käytännöt II-harjoittelun 50 ja käytännöt III-

harjoittelun 44 opiskelijaa. Psykologian orientoivan harjoittelun I ja II-kursseja koskeva aineisto kerättiin opintojaksojen Moodle-alustalta, jonne opiskelijat olivat lisänneet harjoittelupaikkatodistuksensa sekä raporttinsa. Psykologian orientoivissa harjoitteluisa sama opiskelija voi suorittaa kurssin useammassa eri harjoittelupaikassa, jolloin harjoittelupaikkojen lukumäärä (90) oli suurempi kuin kurssin suorittaneiden opiskelijoiden määrä (51). Keskimäärin opiskelijat suorittivat orientoivan harjoittelun aineiston perusteella yhdessä tai kahdessa paikassa, mutta enimmillään jopa viidessä.

Harjoittelupaikkoja eniten julkisella sektorilla

Psykologi- ja sosiaalityöntekijäharjoittelijat suuntautuivat pääsääntöisesti julkisen sektorin työtehtäviin (ks. Taulukko 6) Keskeisimpiä työnantajia olivat kunnat, valtion eri toimijat sekä vuodesta 2023 lähtien myös hyvinvointialueet. Kokonaisuudessaan 78 % opiskelijoista päätyi harjoitteluun julkiselle sektorille. Julkisen sektorin veto-voimaisuus työnantajana on yksi syy sille, miksi opetusyksikköjen sekä hyvinvointialueiden välistä työelämäyhteistyötä tulisi kehittää.

Taulukko 6. Harjoittelupaikkojen sijoittuminen sektoreittain Jyväskylän yliopiston psykologian ja sosiaalityön opiskelijoilla

Sektori	Psykologia (Psykologi-harjoittelu)	Psykologia (Orientoivat harjoittelut)	Sosiaalityö (Kaikki harjoittelut)	Yhteensä
Julkinen	89 (78 %)	74 (82 %)	107 (78 %)	270 (79 %)
Yksityinen	21 (18 %)	11 (12 %)	2 (1 %)	34 (10 %)
Kolmas	4 (4 %)	4 (4 %)	28 (20 %)	36 (11 %)
Ei tietoa	-	1	-	1
Yhteensä	114 (100 %)	90 (100 %)	137 (100 %)	341 (100 %)

Toiseksi eniten harjoittelijoita sijoittuu psykologiassa yksityiselle sektorille ja sosiaalityössä kolmannelle sektorille. Psykologian harjoittelun suhteen suurimmat yksityisen sektorin sovellusalat ovat työterveys, henkilöstörekrytointi, kuntoutuspalvelut sekä psykoterapia. Sosiaalityön harjoitteluista kolmannelle sektorille sijoittui eniten käytännöt III-kurssin harjoitteluja (15 kpl), mikä liittyyneen kurssin mahdollisuuteen suorittaa harjoittelu kehittämistyössä.

Harjoittelupaikkoja eri puolilla Suomea

Taulukko 7 esittää Jyväskylän yliopiston psykologian ja sosiaalityön opiskelijoiden harjoittelupaikkojen sijoittumisen maakunnittain. Suuri osa kaikista harjoitteluista sijoittui Keski-Suomen alueelle (141, 41 %). Työssäoppimisjaksoja suoritettiin kuitenkin

kin monessa eri maakunnassa, ja enemmistö harjoitteluista (59 %) sijoittui muualle Suomeen. Keski-Suomen jälkeen Uusimaa (53, 16 %) oli suosituin maakunta.

Harjoittelujen maantieteellisellä sijoittumisella on suuria alakohtaisia eroja. Vain noin 20 % psykologiharjoitteluista sijoittui Keski-Suomeen. Tämä on alueen kannalta huomion arvoista, sillä psykologiharjoittelu on keskeinen tekijä opiskelijoiden rekrytoinnissa sekä työelämään sitoutumisessa. Selvityksessä kerätyn aineiston mukaan psykologiharjoitteluun hakeutuvat opiskelijat kokivat, että Jyväskylän alueelle oli hankalaa päästä harjoitteluun.

Psykologiharjoittelusta poiketen aiempaa orientoivaa harjoittelua suorittavista psykologiopiskelijoista 51 % sijoittui Keski-Suomeen. Tulee kuitenkin huomioida, että yksittäinen opiskelija voi suorittaa harjoittelun työskentelemällä lyhytjaksoisesti useammassa paikassa. Kaikista Keski-Suomessa suoritetuista psykologian harjoitteluista 65 eli valtaosa suoritettiin Jyväskylässä ja vain 4 muissa Keski-Suomen kunnissa.

Taulukko 7. Jyväskylän yliopiston psykologian ja sosiaalityön opiskelijoiden sijoittuminen harjoittelupaikkoihin maakunnittain

Maakunnat	Psykologia (Psykologi- harjoittelu)	Psykologia (Orientoivat harjoittelut)	Sosiaalityö (kaikki har- joittelut)	Yhteensä
Ahvenanmaa		-	-	-
Etelä-Karjala	3	-	2	5
Etelä-Pohjanmaa	5	2	7	14
Etelä-Savo	6	3	2	11
Kainuu	2	-	-	2
Kanta-Häme	6	1	3	10
Keski-Suomi	23	46	72	141
Keski-Pohjanmaa	4	-	1	5
Kymenlaakso	5	2	-	7
Lappi	2	3	2	7
Pirkanmaa	9	8	6	23
Pohjanmaa	1	1	-	2
Pohjois-Karjala	-	-	2	2
Pohjois-Pohjanmaa	5	3	-	8
Pohjois-Savo	10	5	1	16
Päijät-Häme	4	2	7	13
Satakunta	2	-	3	5
Uusimaa	19	9	25	53
Varsinais-Suomi	5	2	3	10
Ei tietoa	3	3	-	6
Yhteensä	114	90	137	341

Sosiaalityön harjoitteluissa Keski-Suomi korostui suurimpana maakuntana. Kaikista sosiaalityön harjoitteluista 72 (53 %) suoritettiin Keski-Suomessa. 67 opiskelijaa suoritti harjoittelunsa Jyväskylässä ja 5 muissa Keski-Suomen kunnissa.

Molempien alojen harjoittelujen sijoittuminen Keski-Suomessa oli siis vahvasti jyväskyläkeskeistä. Jyväskylän vetovoimaisuutta selittää ainakin harjoittelupaikan keskeinen sijainti ja hyvät kulkuyhteydet. Harjoittelupaikkojen alueellinen jakaantuminen noudattaa ammattialojen yleistä trendiä: harvemmin asutuilla ja väestökehitykseltä taantuvilla alueilla on vähemmän vetovoimatekijöitä sekä merkittävämpi pula akateemisesti koulutetuista ammattilaisista (Ivanis ym., 2021: 11).

Harjoittelujen sijoittuminen eri sovellusalueille

Psykologian ja sosiaalityön opiskelijat suorittivat harjoittelun osittain samoilla sovellusaloilla (ks. Taulukko 8), mikä tarjoaa mahdollisuuden myös monialaisten näkökulmien tuomiseen osaksi harjoitteluita. Yleisimmät yhteiset sovellusalat olivat psykiatriset ja muut sairaalapalvelut sekä perheiden palvelut. Yhteensä näillä sovellusaloilla suoritettiin harjoitteluja noin 40 % verran suhteessa kaikkiin alojen harjoitteluihin. Psykologian harjoitteluista valtaosa sijoittui psykiatrilalle. Psykiatriapalveluihin sisältyvät myös neuropsykologian harjoittelut, joita oli psykologiharjoittelussa 2 ja orientoivissa harjoitteluissa 4. Perheiden palveluissa valtaosa työllistyi neuvoloihin. Merkittävä osa sijoittui myös varhaisen tuen palveluihin sekä nuorisovastaanottoihin. Alojen harjoittelujen sovellusaloissa oli myös yhdenmukaisuutta aineiston Muut-kategoriassa, vaikkakin niissä suoritettujen harjoittelujen määrät olivat vähäisiä. Näitä olivat esimerkiksi tarkemmin määrittelemättömät sosiaali- ja terveystyöt (9) sekä vankilatyö (4).

Psykologian alalla psykiatristen ja perheiden palvelujen lisäksi harjoitteluja suoritettiin merkittävästi myös opiskelija- ja oppilashuollossa sekä psykologiharjoittelun osalta työterveydessä. Näillä sovellusaloilla suoritettiin yhteensä 75 % kaikista alan harjoitteluista. Mielenterveys- ja päihdepalvelut, kuntouttavat palvelut ja henkilöarvioinnin tehtävät olivat vähemmän yleisiä. Aineiston Muut-kategoriaan sisältyy muun muassa yksittäisiä harjoittelupaikkoja psykoterapian ja urheilupsykologian sovellusaloilta sekä TE-toimistosta. Sovellusaloille sijoittuminen vaihteli kurseittain: esimerkiksi psykologian orientoivia harjoitteluja ei juurikaan suoritettu työterveyden tehtävissä.

Taulukko 8. Jyväskylän yliopiston psykologian ja sosiaalityöntekijöiden harjoittelupaikkojen sijoittuminen sovellusaloittain (Psy=psykologiharjoittelu, PO=psykologian orientoiva harjoittelu, Sos=sosiaalityön harjoittelu)

Sovellusala	Psy	PO I & II	Psy + PO yhteensä	Sos I	Sos II	Sos III	Sos I, II, III yhteensä	Kaikki yhteensä
Yhteiset sovellusalat								
Perheiden palvelut	21	18	39	5	7	5	17	56
Oppilas- ja opiskelijahuolto	17	9	26	6	3	1	10	36
Ensi-, turva- tai nuorisokoti	-	6	6	2	3	-	5	11
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	7	-	7	1	1	-	2	9
Psykiatria & muut sairaalapalvelut (psykologia) TAI terveysosiaalityö	32	37	69	5	5	2	12	81
Yhteensä	77	70	147	19	19	8	46	193
Psykologian sovellusalat								
Kuntoutus- ja/tai tukipalvelut	8	4	12					12
Työterveys	17	2	19					19
Henkilöstöarviointi	2	4	6					6
Muut	10	10	20					18
Sosiaalityön sovellusalat								
Lastensuojelu				12	20	9	41	41
Aikuissosiaalityö				1	6	5	12	12
Maahanmuuttajien palvelut				5	1	-	6	6
Osaamiskeskukset tai yliopisto				-	-	11	11	11
Muut				6	4	11	21	21
Yhteensä	36	19	55	24	31	36	91	146
Kaikki yhteensä	114	90	204	43	50	44	137	341

Sosiaalityössä selvästi yleisin harjoittelupaikka oli lastensuojelu ja sen eri osalueet, esimerkiksi avo- sekä jälkihuolto. Myös perheiden palvelut, terveysosiaalityö sekä aikuissosiaalityö olivat suosittuja hakukohteita. Noin 60 % kaikista sosiaalityön harjoittelusta suoritettiin näillä neljällä sovellusaloilla. Vähiten harjoitteluja tehtiin mielenterveys- ja päihdepalveluissa, ensi- ja turvakodeissa ja maahanmuuttajien palveluissa. Alan Muut-kategoria sisältää yksittäisiä paikkoja vammaispalveluista ja ikäihmisten sosiaalipalveluista. Poikkeuksellisesti Sosiaalityön käytännöt III-kurssilla harjoitteluja suoritettiin merkittävä määrä osaamiskeskuksissa sekä yliopistoissa. Myös Muut-kategoria on kyseisen kurssin osalta suurempi, ja siihen sisältyy harjoittelupaikkoja tarkemmin määrittelemättömissä sosiaali- ja terveysterveystoimissa sekä eri säätiöissä. Eroavat työtehtävät johtuvat siitä, että käytännöt III-kurssin sisältö poikkeaa muista alan työssäoppimisjaksoista.

Vertailu valtakunnalliseen psykologiharjoittelua koskevaan selvitykseen

Tietoja Jyväskylän yliopiston harjoittelijoiden sijoittumisesta verrattiin Suomen Psykologian Opiskelijain Liitto SPOLin (2020) tekemään valtakunnalliseen selvityksen psykologiharjoittelun suorittaneiden harjoittelupaikoista vuosina 2016–2020. Ilmoitettuja paikkoja oli yhteensä 191, joista suurin osa vuodelta 2020. Ivanis ym. (2021) luokitteli harjoittelijoiden sijoittumisen työnantajasektoreittain, maakunnittain sekä sovellusaloittain SPOLin kyselytutkimuksen perusteella. Vastaavanlaisia selvityksiä ei löydetty sosiaalityön osalta.

SPOLin (2020) selvityksen mukaan 95 % harjoittelijoista sijoittui julkiselle sektorille. Näistä 87 % työskenteli kunnalliselle työnantajalle ja loput 8 % valtion virastoissa sekä laitoksissa tai korkeakouluissa. 1 % kaikista valmistuneista sijoittui kolmannelle sektorille ja 4 % päätyi yksityiselle työnantajalle. Tätä raporttia varten kerätyssä aineistossa julkisen sektorin osuus oli pienempi: 18 % psykologiharjoittelua suorittavista sijoittui yksityiselle sektorille ja 4 % kolmannelle sektorille. Yksi syy eroavaisuuksille voi olla se, että yritykset rekrytoivat psykologiopiskelijoita aiempaa aktiivisemmin.

SPOLin (2020) kyselyyn vastanneista 59 (30 %) oli tehnyt psykologiharjoittelun Uudellamaalla. Seuraavaksi yleisimmin harjoittelupaikat sijoittuivat Pirkanmaalle (12 %) ja Varsinais-Suomeen (11 %). Vain 5 % vastanneista oli suorittanut harjoittelun Keski-Suomessa, joka sijoittui kahdeksanneksi 15 maakunnasta (Ivanis ym., 2021: 7). Tässä selvityksessä kaikista 114 Jyväskylän yliopistossa suoritetuista psykologiharjoittelusta 20 % tehtiin Keski-Suomessa. Kartoituksen tuloksiin vaikuttaa se, että Keski-Suomi on Jyväskylän yliopistossa opiskelevalle lähialuetta. Tässä raportissa ei myöskään keskitytä siihen, kuinka monta psykologiharjoittelijaa Keski-Suomeen saapuu muista yliopistoista.

SPOLin (2020) kyselyn mukaan psykologiharjoittelun yleisin sovellusala oli erikoissairaanhoidon: noin 28 % vastanneista suoritti harjoittelunsa erikoissairaanhoidon eri tehtävissä (Ivanis ym., 2021: 6). Muita suosittuja sovellusaloja olivat pari- ja perheneuvonta (16 %), perusterveydenhuolto (14 %), oppilas- ja opiskelijahuolto (12 %) sekä neuropsykologia (12 %). Työterveyshuolto (3 %), ammatinvalintapsykologia (2 %), opintopsykologipalvelut (2 %) ja kuntoutus (2 %) olivat vähemmän yleisiä opiskelijoiden keskuudessa. Aiempien tilastojen tapaan kyselytutkimuksessa vähiten esille nousseet sovellusalat olivat lastensuojelu, psykoterapia, vankilatyö sekä järjestötoiminta (Ivanis ym., 2021: 6). Nyt tehdyssä selvityksessä psykologiharjoitteluiden sijoittuminen eri sovellusaloille mukailee SPOLin (2020) kyselyn tuloksia lukuun ottamatta oppilas- ja opiskeluhuoltoa, neuropsykologiaa, työterveyttä ja kuntoutusta. Opiskelijoita sijoittui enemmän oppilas- ja opiskeluhuoltoon (15 %), työterveyteen

(15 %) sekä kuntoutukseen (7 %) ja vähemmän neuropsykologiaan (1 %). Molempien selvitysten tulokset pääsääntöisesti vastaavat psykologian alan työnantajille kohdennetun kyselyn vastauksia, jonka mukaan suurimmat psykologeja laillistavat alat ovat oppilas- ja opiskelijahuolto, perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido sekä neuropsykologia (Ivanis ym., 2021: 12).

Perusteet harjoittelupaikan valinnalle

Harjoittelu on keino päästä tutustumaan työelämään tai kehittämään ammatillista osaamista. Opiskelijan oppimisen ja ammatillisen kehittymisen kannalta on tärkeää, että opiskelijat saavat valita sellaisen harjoittelupaikan, jonka hän kokee mieleiseksi. Niin psykologian kuin sosiaalityön opiskelijoilla paikan valintaan vaikutti eniten mielenkiinto harjoittelupaikan sovellusalaan kohtaan. Kysely- ja haastatteluvastausten perusteella kiinnostavan paikan löytäminen motivoi opiskelijoita suorittamaan harjoittelun.

Toiseksi suurimpana syynä harjoittelupaikan valitsemisessa korostui harjoittelupaikan sijainti. Valtaosalla opiskelijoilta ei ollut mahdollisuutta muuttaa tai matkustaa pitkiä matkoja harjoittelupaikan perässä, joten harjoittelupaikan sijainti rajoitti sitä mihin paikkoihin heidän oli mahdollista hakea. Myös kulkuyhteyksillä vaikuttivat harjoittelupaikan valitsemiseen. Kyselyissä ja haastatteluissa nousi kuitenkin ilmi, että opiskelijat olivat valmiita muutamaankin tai matkustamaan muualle muun muassa kiinnostavan toimialan, paremman palkan tai tulevaisuuden työmahdollisuuksien perässä.

Tärkeä vetovoimatekijä oli usein palkka. Tämä korostui etenkin, jos harjoittelijalla oli mahdollisuuksia päästä useampaan häntä kiinnostavaan harjoittelupaikkaan. Toisinaan palkka esti jo alkuvaiheessa hakeutumista monelle alueelle (esimerkiksi Keski-Suomeen), joissa tiedettiin olevan matalampi harjoittelijan palkkataso. Ilmiö oli erityisen yleinen psykologian opiskelijoiden keskuudessa. Palkan saaminen oli myös vahva vetovoimatekijä myös Sosiaalityön käytännöt I- ja II-kursseilla, jotka olivat yleensä palkattomia.

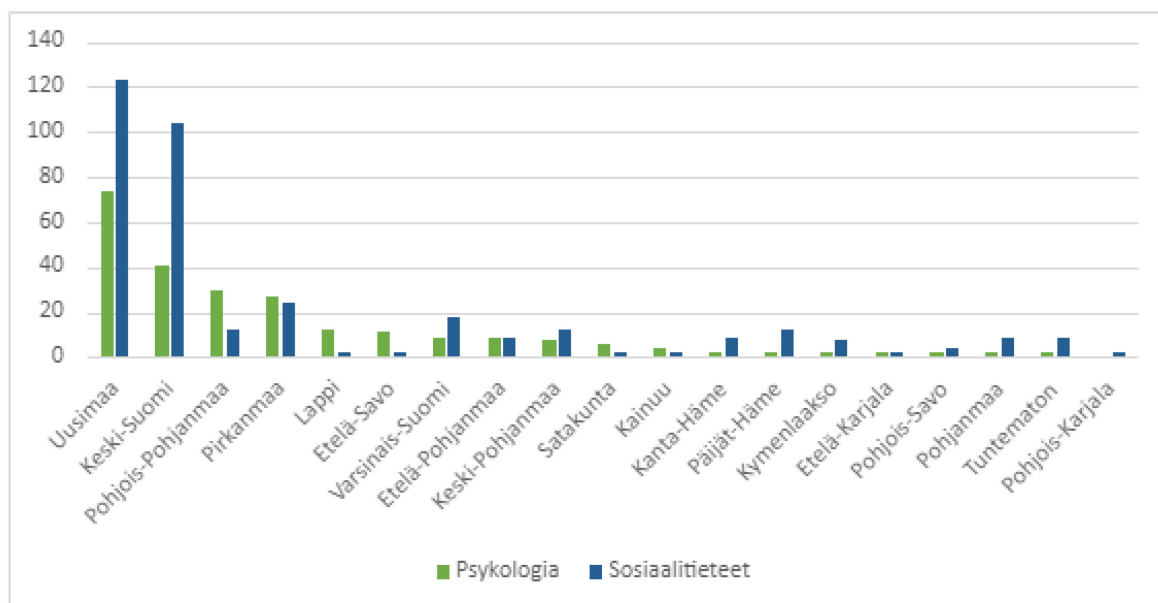
Kyselyjen ja haastattelujen mukaan harjoittelupaikka valintaan vaikutti vahvasti se, mistä paikasta opiskelijat saivat nopeasti myöntävän vastauksen. Paikka otettiin vastaan, jos opiskelija ajatteli, ettei toista harjoittelupaikkaa löytyisi, toista harjoittelupaikkaa ei saisi sovitettua opiskelijan aikatauluun tai jos paikkaan oli muuten vain helppo päästä. Yksittäisiä mainintoja saivat myös paikat, joiden ohjauksen tai yleisen työpaikan toiminnan tiedettiin olevan hyvää ja laadukasta opiskelijoiden keskuudessa.

4.3 Valmistuneiden sijoittuminen työelämään

Koulutuksen työelämäkytkösten taustaksi selvitettiin tutkinnon suorittaneiden sijoittumista maakunnittain vuosi valmistumisen jälkeen. Jyväskylän yliopiston vuosien 2019–2021 välillä kerätystä otannassa on mukana 254 tutkintonsa suorittanutta psykologian opiskelijaa sekä 369 sosiaalitieteiden opiskelijaa. Kyseisessä tilastossa sosiaalityötä ei ole erotettu omaksi erityisalakseen, vaan se kuuluu osaksi sosiaalitieteitä.

Aineiston mukaan 29 % psykologeista ja 33 % sosiaalitieteiden ammattilaisista sijoittui valmistumisensa jälkeen työelämään Uudellemaalle (ks. kuvio 1). Keski-Suomen alueelle sijoittui 16 % psykologeista sekä 28 % sosiaalitieteistä valmistuneista. Alue oli toiseksi suosituin Uudenmaan jälkeen. Aineiston perusteella ei voi päätellä, kuinka paljon muuttoliikennettä on tapahtunut ja kuinka suuri osa opiskelijoista on palannut takaisin entiselle asuinpaikkakunnalleen. Jyväskylän yliopistoonhan tulee opiskelijoita koko Suomen alueelta.

Kuvio 1. Valmistuneiden opiskelijoiden sijoittumismaakunta vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen [2019–2021], Jyväskylän yliopiston tilastopalvelut

5 HARJOITTELUPROSESSIN HYVÄT KÄYTÄNNÖT JA KEHITTÄMISKOHTEET

Tässä osiossa käsitellään laaja-alaisesti yliopiston sekä harjoittelupaikkojen toiminnan hyvät käytännöt sekä mahdolliset kehittämiskohteet. Analyysissa on käytetty kysely- sekä haastatteluaineistoa, jotka on kerätty yliopiston opiskelijoilta sekä kuulemalla psykologian laitoksen sekä sosiaalityön oppiaineen henkilökuntaa, harjoittelujen kenttäohjaajia eri toimipisteiltä sekä hyvinvointialueen johtoporrasta. Äskettäin toimintansa käynnistäneen hyvinvointialueen kokemuksia kartoittamalla selvityksessä pyritään tukemaan yliopiston sekä laajasti alojen opiskelijoita työllistävän hyvinvointialueen kehittyvää työelämäyhteistyötä.

5.1 Harjoitteluprosessin eri vaiheet sidosryhmittäin

Onnistunut harjoitteluprosessi edellyttää monen eri tahon sujuvaa yhteistyötä. Työssäoppimisjakson eteneminen vaatii aktiivisuutta opiskelijoilta, yliopiston henkilökunnalta sekä harjoittelupaikoilta ja kenttäohjaajilta (ks. Taulukko 9). Eri sidosryhmien kokemuksiin harjoitteluprosessin hyvistä käytänteistä sekä kehityskohteista perehdytään syvällisemmin raportin luvussa 9.

Taulukko 9. Eri sidosryhmien roolit harjoittelun eri vaiheissa

Ajanjakso	Yliopisto	Opiskelija	Harjoittelupaikka	
Ennen harjoittelua	Valmiuksia opiskelijoille muilla kursseilla	Harjoittelua ennen vaadittavien kurssien suorittaminen	Mahdollinen työelämäyhteistyö muilla kursseilla	
	Ohjaajakoulutus työntekijöille?		Ohjaajakoulutuksien käyminen	
	Viestintä harjoitteluun liittyen	Harjoittelun aikatauluttaminen	Harjoittelijoiden rekrytoiminen	
	Alkuinfot / -seminaarit			
	Kootut listat / esimerkit paikoista?	Harjoittelupaikan hankkiminen		
	Sopimusten solminen			
	Opiskelija toimittaa rikosrekisteriotteen (tietyt sovellusalat)			
Harjoittelun aikana	Harjoittelutuki/ ohjaustuki		Harjoittelijan palkkaus	
	Harjoittelun aikana tarjottava tuki (ohjauskeskustelut, pienryhmät tms.)	Harjoittelupaikalla toimiminen	Ohjaaminen	
	Ohjeistukset tehtäviin	Muiden kurssitehtävien tekeminen		
Harjoittelun päättyessä	Tehtävien arviointi	Tehtävien palautus, itsearviointi?	Opiskelijan arviointi	
	Päätösseminaarit			
	Palautteen kerääminen opiskelijoilta			
Harjoittelun jälkeen		Mahdollinen työelämään siirtyminen	Opiskelijoiden työntekijöiksi rekrytoiminen	
	Tietoja ja taitoja syventävien kurssien tarjoaminen	ja/tai Opintojen jatkuminen	Mahdollinen muilla kursseilla tapahtuva työelämäyhteistyö	

Opiskelijoiden kokemukset harjoitteluprosessin eri vaiheista vaihtelivat varsin paljon eri harjoittelujaksojen välillä, kuten taulukko 10 osoittaa. Sekä yliopiston että harjoittelupaikkojen toiminta ja myös hyvinvointialueuudistus vaikuttivat harjoittelupaikkojen hankkimiseen. Yleisesti ottaen harjoittelupaikkakokemukseen oltiin kuitenkin tyytyväisempiä kuin yliopiston tarjoamaan tukeen harjoittelujen suhteen. Opiskelijoiden kokemuksia ja kehittämisohdotuksia tarkastellaan lähemmin seuraavissa luvuissa.

On huomioitava, että myös saman harjoittelun käyneiden opiskelijoiden kokemuksissa oli opiskelijakohtaisia eroavaisuuksia. Opiskelijoiden kokemuksissa oli eniten hajontaa harjoittelupaikan hankkimisen suhteen; osa opiskelijoista oli onnistunut hankkimaan harjoittelupaikan helposti, kun taas osalla se oli tuottanut suuria haasteita. Osan opiskelijoista kokemus oli jotain tältä väliltä.

Taulukko 10. Opiskelijoiden vastausten keskiarvot harjoittelukursseja koskevan kyselyn väittämiin kurseittain

Väittämät Likert-asteikolla "1 täysin eri mieltä" - "5 Täysin samaa mieltä"	PO	Psy	Sos I	Sos II	Sos III
Harjoittelusopimuksen tekeminen yliopiston ja harjoittelupaikan välillä oli sujuvaa.	3,9	4,0	4,9	4,3	4,0
Sain hyvää ohjausta yliopistolta liittyen harjoittelun käynnistymiseen.	2,5	3,2	3,9	4,2	2,6
Koin, että minulla oli riittävät valmiudet aloittaa harjoittelu	4,1	3,8	4,3	4,1	4,3
Sain yliopistolta selkeät ohjeet harjoitteluun liittyviin kirjallisiin tehtäviin	3,0	3,1	3,4	4,9	2,7
Yliopiston antaman tuen keskiarvo	3,4	3,5	4,1	4,4	3,4
Kiinnostavan harjoittelupaikan löytäminen oli minulle helppoa.	3,5	4,0	3,2	4,1	3,5
Harjoittelupaikassani on säännöllisesti oman alan opiskelijoita.	3,6	4,1	4,3	3,8	4,3
Sain laadukasta ohjausta harjoittelupaikassani.	4,6	4,2	4,3	4,5	4,2
Koin harjoittelun hyödylliseksi oman osaamisen kehittymisen kannalta	4,8	4,9	4,3	4,6	3,5
Työskentelin mielelläni harjoittelupaikassani tulevaisuudessa.	4,3	4,4	4,4	4,4	3,8
Harjoittelukokemuksen keskiarvo	4,2	4,3	4,1	4,3	3,9
Keskiarvot harjoitteluittain	3,81	3,97	4,11	4,32	3,66

5.2 Hyvät käytänteet ja kokemukset yliopiston toiminnasta

Kurssien koettu hyödyllisyys

Useat molempien alojen opiskelijoista kokivat kaikkien harjoittelukurssien olevan jopa hyödyllisimpiä osia opintoja. Vastanneiden mukaan harjoittelujaksot mahdollistivat uusien ammattitaitojen oppimisen sekä työelämään tutustumisen. Työssäoppimisen kerrottiin myös kehittävän opiskelijoiden ammatti-identiteettiä sekä kohottavan heidän itsevarmuuttaan omista kyvyistä. Lyhyemmät harjoittelujaksot kasvattivat opiskelijoiden ymmärrystä siitä, mitkä alakohtaiset asiat kiinnostivat eniten. Maisterivaiheessa psykologian orientoivan harjoittelun suorittaneet opiskelijat kokivat sen hyväksi psykologiharjoitteluun valmistavaksi opintojaksoksi. Orientoivassa harjoittelussa pääsi muun muassa perehtymään tarkemmin tulevan psykologiharjoittelun sovellusalaan. Kandidivaiheessa harjoittelun suorittaneet kertoivat sen olevan hyödyllinen katsaus psykologin ammattiin, psykologian käytänteisiin sekä eri sovel-

lusaloihin. Vastanneiden sosiaalityön opiskelijoiden mukaan kurseista saatu sanallinen palaute oli numeerista arviointia hyödyllisempää oppimisen sekä kehittymisen kannalta.

Valtaosa kyselyihin ja haastatteluihin vastanneista opiskelijoista koki harjoittelut äärimmäisen tärkeänä osana opintoja ja omaa oppimista (ks. Taulukko 10). Ainoastaan Sosiaalityön käytännöt III-harjoittelujakson suorittaneet opiskelijat eivät välttämättä kokeneet oppineensa niin paljon, joka saattoi johtua kurssin epäselvistä sisällöistä, tavoitteista sekä ohjeistuksista raportin kirjoittamisessa ja harjoittelu- ja työajan rajaamisessa.

Osaamisen kehittyminen lisäsi opiskelijoiden itsevarmuutta työntekijöinä. Suuri osa vastanneista koki itsevarmuuden ja ammatillisen osaamisen kasvun harjoittelun tärkeimpinä anteina.

Halusin saada itseluottamusta ja oman ammattitaidon alulleen erityisesti terapeutista työtä ajatellen. Halusin oppia, millainen minä olen psykologina ja eri tilanteissa. Koin saaneeni oman ammatti-identiteettini todella hyvään alkuun.

Valtaosa haastateltavista opiskelijoista koki, että heidän osaamisensa sekä ammatilliset valmiutensa kehittyivät harjoittelussa. Opittuihin taitoihin sisältyi muun muassa asiakastyö, työn sisällön tunteminen sekä työn tekemisen tavat. Tärkeää kaikille oman oppimisen ja osaamisen sekä itsevarmuuden kehittymisen kannalta oli se, että harjoitteluissa pääsi itse aktiivisesti toimimaan asiakastyössä. Osalla opiskelijoista se ei toteutunut käytännöt II -jaksolla ohjauksen takia.

Harkkaan mentäessä oma osaaminen tuntui epäselvältä, mutta harkan kuluessa tuli tunne, että on valmiuksia

Moni vastanneista kertoi kerryttäneensä substanssiosaamista harjoittelupaikkansa sovellusalalta ja asiakaskohtaamisista. Useassa vastauksessa mainittiin myös vuorovaikutusosaaminen sekä tietämys erilaisista hoitosuhteista sekä -prosesseista ja niissä toimimisesta. Osa opiskelijoista korosti moniammatillisuuteen kytkeytyvien taitojen sisäistämistä. Psykologiharjoittelussa opiskelijoiden oppimisessa korostui erityisesti menetelmäosaaminen asiakkaiden arvioinnissa, asiakassuhteiden luominen, ajanhallinta ja sopivien työtapojen löytäminen. Psykologien orientoiva harjoittelu on luonteeltaan erilainen ja pohjautuu enemmän työn havainnointiin. Tällöin tärkeäksi muodostui asiakaskontaktien havainnointi ja psykologin työkentän ja -tapojen hahmottaminen. Sosiaalityön opiskelijoista osa tunnisti oppineensa sosiaalityöhön liittyvistä laeista, kirjaamisesta sekä organisaatioista ja niiden toiminnasta. Viimeisin korostui etenkin käytännöt III -kurssin harjoittelijoilla. Kyseisen kurssin

suorittaneiden opiskelijoiden vastauksien mukaan kurssilla opitut asiat kytkeytyivät siihen, mitä kehittämistyö on ja mitkä ovat kehittämistyössä vaaditut taidot. Osa koki kehittämistyön hyödylliseksi myös asiakastyön näkökulmasta.

Psykologian opiskelijat jäivät kaipaamaan lisää tietoa muun muassa asiakastutkimuksista, eri menetelmien hyödyntämisestä, moniammatillisesta työskentelystä ja asiakkaiden ryhmätilanteiden ohjaamisesta. Sosiaalityön opiskelijoista osa olisi toivonut enemmän opetusta asiakastietojärjestelmistä, päätösten tekemisen prosesseista, neuvotteluista ja kirjaamisesta.

Kursseista tiedottaminen ja ohjeistus

Kuten taulukko 10 esittää, vastaajien kokemuksissa kurssien kirjallisiin tehtäviin liittyvien ohjeiden laadusta sekä selkeydestä oli suuria kurssikohtaisia eroja. Osa koki kurssien yleisten ohjeiden ja toimintatapojen olevan rakenteellisesti hyviä. Muutama opiskelijat myös kehuivat Moodlen käyttöä kurssien ohjeiden ja sisällön jakamisessa. Merkittävin ero opiskelijoiden tyytyväisyydessä ohjeistukseen oli Sosiaalityön käytännöt II sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssien välillä. Sosiaalityön käytännöt II-kurssin suorittaneet opiskelijat sekä heitä ohjanneet hyvinvointialueen työntekijät kokivat, että kurssin tavoitteet, käytänteet sekä tehtävänannot olivat selkeät, mikä myös helpotti opiskelijoiden rekrytointia.

Osa vastanneista mainitsi vastuuoopettajansa toiminnan sekä viestinnän toimivaksi. Opiskelijat kertoivat opettajien olevan helposti saavutettavissa sähköpostitse. Myös harjoittelusopimusten allekirjoittaminen saattoi sujua nopeasti. Opiskelijoiden kokemukset vastuuoopettajien roolista vaihteli kuitenkin merkittävästi kurssien välillä.

Harjoittelun ajoittaminen

Psykologian ja sosiaalityön kurssien omatoiminen ajoittaminen mahdollistaa kurssien joustavan suorittamisen. Aineiston perusteella joustavuus on hyödyllistä esimerkiksi psykologian orientoivassa harjoittelussa, sillä kurssin voi halutessaan suorittaa osissa monessa eri paikassa ja tuntimäärän saa itse päättää 20–100 tunnin väliltä. Joustava suoritustapa koettiin opiskelijalähtöiseksi vaihtoehdoksi, sillä se mahdollistaa esimerkiksi sen, että opiskelija voi käydä vain kerran viikossa orientoivassa harjoittelussa. Toisaalta viidentenä vuotena suoritettavan psykologiharjoittelun määrätty kesto sekä sijoittuminen voi tuoda selkeyttä opintojen rakenteeseen, sillä se suoritetaan opintojen loppuvaiheessa yhtäjaksoisesti viiden kuukauden ajan.

Harjoittelupaikan hankkiminen

Jokainen vastanneista, joka oli pakolliseen harjoitteluun pyrkivä psykologian tai sosiaalityön opiskelija, oli löytänyt itselleen harjoittelupaikan. Vastauksissa nousi esiin positiivisena se, että vaikka harjoittelupaikan hankkiminen oli osalle hankalaa, paikan vastaanottamisen jälkeen prosessi sujui monesti jouhevammin (ks. Taulukko 10).

Sosiaalityön opiskelijoiden mukaan hyvä ohjaus toteutui etenkin Sosiaalityön käytännöt I sekä Sosiaalityön käytännöt II-kursseilla. Hyväksi käytännöksi koettiin esimerkiksi se, että kursseilla annettiin aktiivisesti ehdotuksia sekä esimerkkejä mahdollisista harjoittelupaikoista, joihin opiskelijat voisivat hakea. Lisäksi kursseilla annettiin vastausten perusteella riittävästi selkeää ohjeistusta harjoitteluprosessista.

Vastausten perusteella myös sähköpostilistojen kautta välitetyt kootut listat harjoittelupaikkailmoituksista koettiin hyväksi käytännöiksi. Listoja pidettiin hyödyllisenä, sillä ne auttoivat harjoittelupaikan löytämisessä ja hankkimisessa. Niiden kautta sai myös katsauksen siitä, millaisille toimialoille sekä toimipisteisiin opiskelijoiden oli mahdollista hakea. Listauksissa oli monesti myös työnantajien tai harjoittelujen ohjaajien yhteystiedot, mikä helpotti yhteydenottoa. Myös suurin osa niistä opiskelijoista, joilla ei ollut enää tarvetta listoille, kokivat harjoittelupaikkojen listauksen sekä aktiivisen koordinoimisen myönteiseksi asiaksi.

Harjoittelupaikan löytäminen tuntui etukäteen melko isolta urakalta, mutta loppujen lopuksi sujui melko vaivattomasti. Otin yhteyttä sähköpostitse/puhelimitse muutamaaan paikkaan, ja kun harjoittelupaikasta vastattiin, sovittiin haastattelu ja pääsin sinne harjoitteluun.

Harjoittelupaikan hakuprosessin aikana opiskelijat kertoivat hyödyntäneen koottujen listojen lisäksi myös omia verkostojaan. Osa Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneista opiskelijoista kehuu sitä, että pystyi hakeutumaan harjoitteluun jo ennestään tuttuun työpaikkaan, jos työtehtävät vastasivat opintojakson kuvausta. Opiskelijat kokivat, että mahdollisuudesta oli taloudellista sekä ajankäytöllistä hyötyä. Tutussa ympäristössä suoritettu kehittämistyö voi myös tukea opiskelijan oppimista.

Yliopiston puolelta positiivista oli lupa tehdä harjoittelu omassa työssä, joka oli ajallisesti ja taloudellisesti todella hyödyllistä. Valmistun nopeammin ja sain palkkaa myös harjoitteluajalta. Positiivista oli myös se, miten paljon omaa ideointivaraa oli kehittämistehtävän valinnassa ja toteutuksessa.

Harjoittelun pystyi tekemään omalla työpaikalla oman työn ohella, mikä oli itselle todella positiivinen asia (sain siis periaatteessa harjoitteluajalta myös palkkaa ja tunsin organisaation hyvin sekä kehittämistehtävä hyödytti omaa työtä suuresti ja toisin päin.

Vastauksissa nousi yksittäisenä hyvänä esimerkkinä yliopiston yhteistyö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Siun Soten kanssa. Siun Sote on välittänyt yliopistolle ilmoituksia sosiaalityön avoimista harjoittelupaikoista, jotka toimitetaan myös opiskelijoiden sähköpostilistoille. Yksittäinen haastateltava kuvaili hakemista Siun Soteen hyvin helpoksi. Keväällä 2023 Siun Sote oli valmis myös järjestämään harjoittelupaikkoja sosiaalityön perusopintoihin kuuluvan Käytännöt I-kurssia suorittaville opiskelijoille, joille avointen paikkojen hakeminen voi olla haastavaa.

Sähköisen tiedonvälityksen ohella joidenkin käytännön jaksojen aloitusseminaareissa käytiin läpi yhteisesti koottua listaa mahdollisista harjoittelupaikoista. Monet vastanneista opiskelijoista kehui sitä, että harjoittelupaikoista keskusteltiin yhdessä vastuuopettajan tai aiemmin kurssin suorittaneiden opiskelijoiden johdolla. Osa toivoi, että etenkin orientoivan harjoittelun aloitusseminaarissa hyödynnettäisiin enemmän aiemmin harjoittelun suorittaneiden henkilökohtaisia kokemuksia.

Pidin todella paljon [Sosiaalityön käytännöt II-kurssin] aloitusseminaarissa siitä, että siellä oli puhumassa harjoittelun vastikään suorittanut opiskelija. Olisin ehkä kaivannut vielä laajemmin näitä tuoreita kokemuksia juuri harjoittelun suorittaneilta opiskelijoilta, ehkäpä hieman lyhyempiä esityksiä hieman useammalta, jotta aloitusseminaarissa voisi kuulla laajemmin sosiaalityön laajan kentän eri mahdollisuuksista tuoreen käytännön kokemuksen silmin.

Olisin kaivannut enemmän kokemuksia ja kertomuksia harjoittelun aiemmin tehneiltä.

Osa psykologian opiskelijoista sekä heidän kenttäohjaajistaan pitivät psykologian laitoksen järjestämää keskitettyä hakua hyvänä käytäntöjä. Joissain sosiaalityön henkilökunnan vastauksissa toivottiin, että oppiaineella olisi oma keskitetty haku harjoittelupaikkojen koordinoimiseksi, sillä harjoittelun kokoaminen listoihin käsin koettiin hajanaiseksi sekä työlääksi.

Yliopiston tarjoama muu tuki

Yliopiston toimintaa kartoittavien kysymysten vastausten perusteella opiskelijat olivat eniten tyytyväisiä Sosiaalityön käytännöt I sekä Sosiaalityön käytännöt II-kursseilla tarjottuun tukeen (ks. Taulukko 10). Seuraava osio käy läpi opiskelijoiden vastauksissa korostuvat kurssikohtaiset käytännöt, jotka koettiin myönteiseksi saadun tuen näkökulmasta.

Psykologiharjoittelun ohjausryhmät. Yliopiston hyvistä käytännöistä psykologiharjoittelun ohjausryhmät keräsivät eniten positiivista palautetta opiskelijoilta. Opiskelijat kokivat ohjausryhmissä käydyt keskustelut sekä ryhmien reflektoivan ja vertaistuellisen roolin tärkeiksi ja hyödyllisiksi. Osa vastanneista toivoi, että ohjauspäiviä olisi ollut enemmän harjoittelujakson aikana. Myös yksittäisissä vastauksissa

nostettiin esille, että kurssin alkupäähän sijoittuvat ohjauspäivät tapahtuivat liian aikaisin. Ensimmäisten ohjauspäivien myöhäistäminen tarjoaisi opiskelijoille mahdollisuuden edetä harjoittelussa ja ottaa aktiivisemmin osaa kyseisiin ohjausryhmiin.

Harjoittelunohjausryhmät yliopistolla olivat toimivia ja opiskelijoiden tarpeiden varaan rakennettuja.

Yliopiston tuki ja ohjaus oli onnistunut. Harjoittelu ryhmä harjoittelun aikana todella toimivat ja muu yhteistyö sujui.

Harkkaohjausryhmät oli best. Harkkakokemusten reflektointi porukalla oli tosi tärkeää oppimista.

Sosiaalityön käytännöt II-kurssin keskivälin ohjaustapaaminen. Sosiaalityön opiskelijat kehuivat Sosiaalityön käytännöt II-kurssin ohjelmaan kuuluvaa keskivälitapaamista. Tapaamisessa vastuopettaja, harjoitteluohjaaja ja opiskelija tapaavat sekä keskustelevat yhdessä harjoittelun etenemisestä. Opiskelijoiden mukaan keskivälitapaamiset olivat erityisen hyödyllisiä oman oppimisen kannalta. Tapaamisella koettiin myös olevan positiivinen vaikutus harjoittelun etenemiseen, sillä opiskelijat pääsivät refleктоimaan harjoittelun aikaisia oppimiskokemuksiaan. Opiskelijat saivat myös konkreettisia kehitysehdotuksia sekä uusia tavoitteita loppuharjoittelua varten.

Ohjaajien näkökulmasta keskivälitapaaminen oli kokonaisvaltaisesti hyödyllinen niin ohjaajille kuin opiskelijoille. Ohjaajien mukaan tapaaminen mahdollisti muun muassa harjoittelussa ilmenevien epäselvyyksien ratkomisen vastuopettajan kanssa. Tapaamisessa sai myös hyviä vinkkejä muun muassa opiskelijoiden osallistamisesta harjoittelussa. Vastanneet ohjaajat sekä opiskelijat kehuivat sitä, että vastuopettaja oli valmis saapumaan harjoittelupaikalle lähitapaamista varten.

Välikeskustelu opettajan ja ohjaajan kanssa oli todella myönteinen kokemus, ja vaikutti konkreettisesti loppuharjoitteluuni positiivisesti; ohjaajani sai hyviä vinkkejä myös mm. siitä, miten osallistaa minua enemmän, ja pääsin refleктоimaan oppimiskokemuksiani.

Välitapaamisessa nostettiin konkreettisesti ehdotuksia, joiden avulla saisi parhaiten irti harjoittelun loppuosasta

Tykkäsin ohjauskeskustelusta, joka pidettiin harjoittelun puolivälissä. Siinä oli hyvä hetki kokoontua ja pohtia uudet tavoitteet loppuharjoittelulle.

Muu seminaarityöskentely. Aineistossa ilmeni monia yksittäisiä käytäntöjä, jotka opiskelijat kokivat toimiviksi kurssien seminaarityöskentelyssä:

Yliopistolta saatiin järjestettyä ylimääräinen [Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] päätöseminaari kesäkuussa meille, joilla harjoittelu onnistui vasta myöhemmin keväällä.

Yliopiston puolelta kaikki hoituivat todella sujuvasti ja [Sosiaalityön käytännöt II-kurssin] seminaari oli hyvä oppimiskokemus myös ja siinä oli henki luottamuksellinen ja hedelmällinen opettajan johdolla.

[Sosiaalityön käytännöt III-kurssin] Loppuseminaari jäi mieleen, pidin siitä että kaikkien kurssin suorittaneiden harjoittelutehtävät olivat Moodlessa näkyvillä (mahdollisuus saada ideoita omiin tehtäviin).

Ohjaajien vertaistukitapaamiset. Etenkin sosiaalityön harjoitteluista vastaavien ohjaajien vastauksissa korostui toive toimintamallista, jossa eri työpaikkojen ohjaajat voisivat kokoontua keskenään säännöllisin väliajoin. Vastanneiden mukaan tämä vaatisi yhteistyötä yliopistolta. Osa ohjaajista ehdotti, että tapaamisia voisi järjestää myös esimerkiksi maakunnallisella tasolla. Tapaamiset koettiin tärkeäksi vertaistuen sekä harjoittelujen tasa-arvoisen toteutumisen näkökulmasta. Tapaamiset muiden samaa alaa edustavien ohjaajien kanssa mahdollistaisi myös sen, että eri harjoittelu- paikkojen ohjaajat voisivat jakaa ajatuksia sekä ideoita hyvistä käytännöistä. Vastausten mukaan vastuuyliopiston osallistuminen olisi tärkeää, sillä se sujuvoittaisi tiedonkulkua. Ohjaajat pääsisivät muun muassa tapaamaan kurssin vastuuopettajaa sekä keskustelemaan harjoittelujen etenemisestä.

Toisaalta aineistossa nousi esiin, että tämänkaltaisia tapaamisia on aiemmin järjestetty ainakin psykologian laitoksella, ja vain harva ohjaaja osallistui niihin. Osa vastanneista myös pohti tapaamisten käytännön toteuttamista, sillä monet ohjaajat saattavat asua maakunnan ulkopuolella.

Olisi kiva, että ohjaajat kokoontuisivat keskenään ja että yliopistolta tulisi myös joku näihin tapaamisiin.

Ohjaajakoulutus. Suurin osa harjoittelujen ohjaajista ei ollut suorittanut ohjaajakoulutusta. Haastatellut sosiaalityön ohjaajat olivat käyneet pääsääntöisesti valmiita koulutusjaksoja, esimerkiksi Sosnetin tarjoaman ohjaajakoulutuksen. Koulutuksen sisällöt eivät herättäneet vastanneissa ajatuksia, mutta se mahdollisti verkostoitumisen muiden alan ohjaajien kanssa. Ohjaajakoulutuksessa pystyi myös saamaan vertaistukea muilta ohjaajilta sekä vinkkejä muun muassa opiskelijoiden ohjaamisesta sekä osallistamisesta esimerkiksi asiakastapaamisissa. Vastausten mukaan harjoittelupaikkoja tarjoavat työpaikat eivät kuitenkaan vaadi ohjaajakoulutuksen suorittamista.

Kurssien kirjalliset tehtävät

Molempien alojen opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä kurssien kirjallisten tehtävien sisältöihin. Etenkin sosiaalityön opiskelijoiden mukaan työelämäopinnoissa suoritettut kirjalliset tehtävät kannattelivat oppimista sekä tietoista harjoittelujakson reflektointia. Yksittäisissä vastauksissa keuhuttiin myös sitä, että Sosiaalityön käytännöt III-kurssin kehittämistyön kirjallisessa osion toteutuksessa sallittiin opiskelijoille paljon ideointivaraa.

[Orientoivan harjoittelun] Loppuraportin kirjoittaminen oli ihan mukavaa, koska siihen sai itselleenkin koottua ylös ajatuksia

Harjoittelusta sopiminen

Vastanneiden opiskelijoiden mukaan harjoittelupaikasta sopiminen ei tuottanut ongelmia paikan löydyttyä. Sopimusten solmiminen sekä sähköinen allekirjoittaminen koettiin pääsääntöiseksi toimivaksi, vaikkakin opiskelijoilla oli vaihtelevia näkemyksiä sopimusten sähköistymisestä. Osa koki sen toimivammaksi kuin perinteisen kirjallisen sopimisen. Yksittäisissä vastauksissa nousi esiin, että Sosiaalityön käytännöt I-kurssilla suoritettu paperinen sopiminen koettiin selkeämmäksi sekä kätevämmäksi. Aineiston mukaan sopimuksien tekeminen oli kokonaisuudessaan sujuvaa, erityisesti Sosiaalityön käytännöt II-kurssilla (ks. Taulukko 10).

5.3 Kehittämiskohteet yliopiston toiminnassa

Kurssien koettu hyödyllisyys

Psykologian opiskelijoiden kehittämis ehdotuksien mukaan yliopisto voisi järjestää vapaaehtoisia lyhyitä opintojaksoja tai tiettyjä teemapäiviä, jotka tarjoaisivat opiskelijoille mahdollisuuden syventyä tietyn sovellusalaan. Yksittäisen haastateltavan mukaan opiskelijoille ei opetettu riittävästi esimerkiksi vaikeista mielenterveyshäiriöistä sekä niiden ilmenemismuodoista, psykologin toiminnasta psykiatrian tehtävissä ja erikoissairaanhoidosta. Vastanneiden mukaan opetuksessa voisi käsitellä muun muassa vaikeita pakkohäiriöitä, kompleksisia traumoja, kehollisuutta, työhyvinvointia sekä asiakastyön ja vapaa-ajan rajaamista.

Sosiaalityön opiskelijat toivoivat enemmän opetusta terveysosiaalityöstä sekä palvelujärjestelmistä ja -verkoista.

Kursseista tiedottaminen ja ohjeistus

Vaihtelevuus kurssien ohjeistuksien laadussa sekä selkeydessä aiheutti opiskelijoille hankaluuksia. Opiskelijat pyrkivät etsimään tietoa aktiivisesti muun muassa yliopiston verkkosivuilta ja Moodlesta. Vastauksien mukaan monet myös hakivat lisätietoja opettajilta sekä muilta opiskelijoilta. Moninaisista tiedonvälityskanavista huolimatta opiskelijoiden vastauksissa ilmeni useita kurssikohtaisia viestinnällisiä kehityskohteita.

Viestinnällisiä kehityskohteita kartoitettiin opiskelijoille suunnatussa kyselyssä erilaisilla ohjauksen riittävyttä sekä selkeyttä koskevilla väittämillä (ks. Taulukko 10). Psykologian opiskelijat kokivat ohjauksen pääsääntöisesti astetta heikommaksi kuin sosiaalityön opiskelijat. Kurssitasolla viestintään liittyviä ongelmia koettiin olevan eniten psykologian orientoivissa harjoitteluissa sekä Sosiaalityön käytännöt III- kursilla, mikä nousi esille kyselyvastauksissa sekä haastatteluissa.

Tiedon ja ohjeiden saavutettavuus. Etenkin psykologian opiskelijoiden avoimissa kyselyvastauksissa sekä haastatteluissa ilmeni, että harjoittelukursseja koskeva tieto löytyi pääsääntöisesti hajanaisesti laitoksen verkkosivuilta sekä kurssien Moodle-alustoilta, mikä heikensi sen saatavuutta. Lisäksi eri lähteissä listattu tieto oli ajoittain ristiriitaista, hankalasti ymmärrettävää sekä vanhentunutta. Opiskelijat kokivat, että epäselvät ohjeistukset saattoivat hankaloittaa harjoittelupaikan hankkimista.

Joka sivustolla eri tiedot, vanhentuneita yhteystietoja ja ohjeita, jatkuva tarve varmistaa [psykologi]harjoittelusta vastaavalta opettajalta tietojen paikkaansapitävyyttä

Tiieto yliopiston puolelta hajaantui edelleen moneen paikkaan (sähköposti, moodle, sisu), vaikka yritystä oli keskittää kaikki [psykologiharjoittelun] moodlekurssiin

--- ja epäselvä Moodle-ympäristö. [Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] Raporttiin oli kahdet ohjeet, joista toisia en huomannut. Osa ohjeista jäi hyödyntämättä ja noudattamatta.

Osa harjoittelupaikoissa työskentelevistä koki, että yliopistossa ei ollut selkeitä yhteyshenkilöitä, mikä saattoi hankaloittaa harjoittelijoiden rekrytoimista. Yksittäisissä vastauksissa kerrottiin harjoittelupaikoista tiedottamisen ja yliopiston sekä harjoittelupaikkojen välisen yhteydenpidon hankaloituneen, sillä yhteyshenkilöstä ei ollut tietoa eikä yliopiston keskitettyä hakua enää ollut olemassa. Ohjeistuksia sekä käytäntöjä koskeva tiedonkulku oli erityisen hankalaa silloin, kun harjoittelijat tulivat maakunnan ulkopuolisista yliopistoista. Harjoittelupaikkojen edustajat kokivat epäselvän tiedonvälityksen kuormittavaksi sekä esteeksi harjoitteluprosessien etenemiselle.

Psykologian orientoiva harjoittelu. Kuten taulukosta X käy ilmi, tiedon saavutettavuus koettiin kehityskohteeksi etenkin psykologian orientoivassa harjoittelussa. Aineistossa esiintyi vastauksia harjoittelun suorittaneilta sekä sen suorittamatta jättäneiltä opiskelijoilta. Tiedonvälityksen sujuvuuden näkökulmasta kurssin suorittamatta jättäneiden vastauksissa pyrittiin kartoittamaan, mitkä tekijät olivat estäneet opiskelijoita osallistumasta orientoivaan harjoitteluun.

Kurssin suorittamatta jättäneiden opiskelijoiden mukaan orientoiva harjoittelu saatettiin kokea haastavaksi sekä hankalasti lähestyttäväksi kurssin heikon näkyvyyden sekä yleisen tiedottamisen takia. Opiskelijat kokivat, ettei heille jaettu riittävästi tietoa harjoittelusta, minkä takia kurssin käytännöt jäivät epäselväksi. Moni vastanneista totesi, että näkyvämpi sekä selkeämpi tiedottaminen kannustaisi opiskelijoita hakeutumaan kurssille ja suorittamaan harjoittelu.

Opiskelijoiden vastauksissa ilmeni monia yliopiston viestintäkäytäntöjä koskevia ajatuksia sekä kehitysehdotuksia:

Toivon että orientoivaa harkkaa olisi nostettu esille enemmän opintojen alkuvaiheessa, tuntuu että minulta meni koko juttu vähän ohi silloin (tosin omalla kohdallani tähän todennäköisesti vaikuttaa se että aloitin opinnot korona-aikana)

Orientoiva harjoittelu on jäänyt ajatuksen tasolle, koska kurssissa ei ole ollut mitään struktuuria tai alkusysäystä millä olisi tullut aloitettua harkkapaikan etsiminen. Monta vuotta tämä kurssi on ollut ajatuksen tasolla ja moni orientoivan käynyt on kokemuksia kehunut.

Ei ole mitään tukea tai ohjausta, mitä psykan laitokselta saisi. Vain kirjalliset ohjeet, joissa sai arpoa tarkoitetaanko nyt oikeasti tätä.

Ainakin parempi aiheesta tiedottaminen jos infotilaisuuksia järjestetään, että harjoittelusta kiinnostuneet löytävät paikalle.

Yliopiston puolelta tietoa orientoivasta harkasta voisi olla saatavilla kootusti ja järjestelmällisemmin, tällä hetkellä vaikuttaa siltä että kaikki kurssiin liittyvä pitää selvittää itse.

Kurssien ohjeistukset. Kurssien suorittaneiden mukaan tehtävien, harjoittelusopimusten täyttämisen sekä harjoittelujen ohjeistukset olivat monesti epäselvät eivätkä vastanneet opiskelijoiden tarpeita. Jos harjoittelujakson ohjeistukset olivat epäselvät harjoittelupaikoille, opiskelija saattoi joutua selvittämään kurssin ajankohtaiset tiedot omatoimisesti sekä toimimaan välihenkilönä yliopiston sekä harjoittelupaikan välillä. Vastausten perusteella moni opiskelija koki tämän aikaa vievänä sekä kuormittavana – etenkin jos asia oli hankalasti ratkaistavissa ja vaati paljon selvittelyä. Epäselvät ohjeistukset saattoivat myös johtaa siihen, että opiskelijat tai ohjaajat päätyivät kysymään lisäohjeita kurssien vastuuolettajilta, joka saattoi kuormittavaa jo-

kaista osapuolta. Ohjeistuksia koskevat vaikeudet nousivat vahvimmin esille psykologian orientoivan harjoittelun sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneiden opiskelijoiden vastauksissa.

Opiskelijoiden kokemukset kurssien sisältöjä koskevista ohjeista vaihtelivat kurseittain. Psykologiharjoittelukurssin sekä Sosiaalityön käytännöt I- ja II-kurssit suorittaneiden vastauksissa korostui tarve ajantasaisen sekä täsmällisen tiedon saamiseen kurssin keskeisistä asioista. Psykologian orientoivan harjoittelun ja Sosiaalityön käytännöt III-kurssin ohjeistuksissa oli opiskelijoiden näkökulmasta enemmän muitakin kehityskohteita.

Psykologiharjoittelun suorittaneet opiskelijat kaipasivat täsmällisempiä ohjeita harjoittelun arvioinnista, kurssitehtävistä sekä rikosrekisteriotteen lähettämisestä. Myös vähimmäispalkasta toivottiin tarkempia ohjeita, sillä vastausten perusteella osa harjoittelupaikoista saattoi tehdä vääränlaisen sopimuksen vanhentuneiden tietojen takia. Opiskelijat kokivat, että ohjeistuksen tulisi sisältää suoria linkkejä tai viitteitä yliopiston verkkosivuilla oleviin päivitettyihin tietoihin.

Ohjeet laitoksen puolelta olisi hyvä päivittää ja selkeyttää. Esimerkiksi harjoittelun arviointiin liittyen oli olemassa kaksi eri vaihtoehtoa numeroihin: 1-4 ja 1-8.

Esimerkiksi rikosrekisteriotteen lähettämisen ohjeet olivat virheelliset ja harjoittelun aikana suoritettavista tehtävistä oli erilaisia ohjeita.

Laitoksen sivut täynnä vanhaa tietoa, ja harkkapaikat oikeesti tekee sopimuksia niiden pohjalta, ei ison organisaation HR-henkilöt lähde varmistamaan onko yliopisto vaihtanut jokaisen luvun esim. palkkaa koskien oikeaksi (ei ole, vaan suunnilleen päivitetty vuosiluku ja silti esim. Harjoittelun kertakorvaukseen liittyvät vähimmäispalkat ovat väärin, koska ne päivittyvät vuosittain.

Harjoittelun sisällöstä, tavoitteista sekä harjoittelupaikalla toimimisesta kaivattiin enemmän ohjeistusta etenkin psykologian orientoivan harjoittelun sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneiden keskuudessa. Lisäksi opiskelijat toivoivat enemmän käytännön esimerkkejä siitä, mihin paikkoihin voisi hakeutua harjoitteluun ja missä se on hyväksyttävää suorittaa. Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneet kaipasivat myös konkreettisia esimerkkejä siitä, millaisia kehittämis- tai johtotehtävät voisivat olla.

Orientoivan harjoittelun ohjeet ovat vähän epämääräiset, joten en itse osannut oikein valmistautua siihen, mitä kaikkea voin/saan tehdä, eikä harjoittelupaikoissakaan ollut mitään suurempaa suunnitelmaa.

Ymmärrys siitä, mitä [Sosiaalityön käytännöt III-kurssin] harjoittelupaikassa on tarkoitus tehdä jäi vähän vajaaksi

Kolmannen [Sosiaalityön käytännöt] harjoittelun paikan ja tehtävän löytäminen oli hankalaa, koska harjoittelun tehtävän anto on laaja ja epäselvä. Tampereen yliopistolla 3. harjoittelu voi olla asiakastyötä, joten oli vaikea selvittää, kuinka paljon JYU:n harjoittelu eroaa siitä. Oikeasti kiinnostavia paikkoja oli vaikea löytää

Vastanneiden mukaan psykologian orientoivassa harjoittelussa ei pääsääntöisesti ollut muiden harjoittelukurssien tapaan aloitusseminaaria. Jos aloitusseminaari oli järjestetty, opiskelijat kertoivat, ettei siitä tiedotettu riittävästi. Aloitusseminaarin tai muun vastaavan alkuinfon puuttuminen koettiin hankaloittavan kurssin suorittamista.

Tiedän OPSista että [psykologian orientoiva] harjoittelumahdollisuus on toisen vuoden syksyllä/kevällä ja olisin siitä kiinnostunut mutta en ole saanut infoa asiasta. Yksi info-tilaisuus oli aiheesta ollut viime keväänä mutta se oli mennyt minulta ohi kun tiedotus oli ollut vähän huonoa (yksi maininta yhden yleisen infoviestin seassa). Yritin kysellä jälkikäteen muilta opiskelukavereilta aiheesta mutta kukaan heistäkään ei ollut huomannut ja käynyt infotilaisuudessa.

Myös Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneet opiskelijat kokivat kurssin aloitusseminaarin olleen epäselvä. Vastanneiden mukaan seminaarissa ei saanut vastauksia harjoittelua koskeviin kysymyksiin tai tietoa siitä, mitä harjoittelussa oli tarkoitus tehdä. Epätietoisuus kurssin oppimistavoitteista saattoi vaikeuttaa muun muassa harjoittelupaikan hankkimista.

--- olisin kaivannut reilusti konkreettisempia esimerkkejä siitä, mitä [Sosiaalityön käytännöt III-kurssin] harkassa kuuluu käytännössä tehdä ja miten se kuuluu toteuttaa, opintojakson aloitusseminaarissa. Itselle jäi aika hämmentynyt olo aloitussemman jälkeen

Opiskelijat toivoivat, että kaikkien opintojaksojen kirjoitustehtävät olisivat helposti löydettävissä kurssien Moodle-alustoilta, ja että tehtävien ohjeistuksia yhdenmuokaistettaisiin ja selkeytettäisiin. Osa opiskelijoista toivoi myös kurssitehtävien rakenteeseen sekä toteutukseen parannuksia.

Olisi kiva jos [orientoivan harjoittelun] kurssiin liittyisi selkeämpiä tehtäviä, eikä vain ympäröivää oppimispäiväkirjaa. Tehtävänä voisi olla esim. selvittää asioita ohjaajan urapolusta, haasteista, oppimiskokemuksista yms.

Vielä selkeämpi ohjeistus [Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] kirjoitustehtävään.

Eniten huolta harjoittelukäytäntöjen ohjeistuksesta esiintyi psykologiharjoittelun, psykologian orientoivan harjoittelun sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittamiseen.

Orientoivan harjoittelun suorittaneiden mukaan kurssin aikana oli epäselvyyttä siitä, pystyikö harjoittelujakson suorittamaan sellaisella työpaikalla, jossa harjoittelun pääsääntöinen ohjaaja ei ollut psykologi.

Ohjeiden selkeyttäminen siitä, mikä paikka käy harjoitteluun ja miten kaikki harjoitteluun liittyvät asiat tulee tehdä, jotta harkasta saa suorituksen. Vaihtoehtoisesti mikäli ohjeet ovat pitkälti tasoa "mikä tahansa jokseenkin alaa liippaava kenen vaan ohjaamana" niin silloin opiskelijan omaan harkintaan pitäisi myös luottaa.

Vastanneet kokivat, että harjoittelupaikkojen hyväksyttäminen ei ollut yhdenmukaista opiskelijoiden kesken: esimerkiksi osa saattoi suorittaa harjoittelun vapaaehtoistoiminnassa, kun taas osalle ei myönnetty tähän lupaa. Aihe nousi esiin myös psykologian laitoksen henkilökunnan haastatteluissa.

Orientoivan harjoittelun osalta olisi tärkeää selkeyttää, mikä tehty työ lasketaan sopivaksi harjoitteluksi ja mikä ei. Tästä on ollut nyt ristiriitaista tietoa ja erilaiset säännöt eri ihmisille ja eri opettajien toimesta, etenkin vapaaehtoistyön osalta. Tähän ollaan tietääkseni kyllä perehtymässäkin, mutta laitoin tähänkin vielä varmuuden vuoksi!

Sosiaalityön opiskelijat kokivat harjoittelujen kestojen kuvaamisen vuorokausina aiheuttavan epäselvyyttä. Vastanneet toivoivat, että kurssien kestosta sekä harjoittelupäivien vaaditusta pituudesta saisi selkeämpää ohjeistusta.

Epäselvää oli, että kuinka pitkiä harjoittelupäiviä [Sosiaalityön käytännöt I-kurssia suorittavan] opiskelijan täytyy tehdä.

Työtuntien määrän linjaaminen koettiin erityisen haastavaksi Sosiaalityön käytännöt III-kurssilla. Vastausten perusteella usea opiskelija saattoi suorittaa harjoittelujakson omalla nykyisellä työpaikallaan, jolloin kehittämistyöhön käytetyn työajan erottaminen asiakastyöstä saattoi olla haastavaa. Opiskelijat toivoivat, että kurssin ohjeissa kerrottaisiin selvästi, miten harjoittelu- ja työaika tulisi rajata toisistaan. Vastanneiden mukaan kurssin opiskelijoiden välillä on suuria eroja sen suhteen, kuinka paljon aikaa joutuu käyttämään kurssin suorittamiseen. Monen mielestä tämä ei ollut yhdenvertaista. Haastateltavat pohtivat, voisiko harjoitteluun sisällytettäviä työtunteja jakaa useammalle päivälle, sillä harjoittelun suorittaminen muun työn ohessa saattoi venyttää työpäiviä kuormittavan pitkiksi. Opiskelijat myös toivoivat yhdenmukaistavia linjauksia Sosiaalityön käytännöt III-kurssin kirjallisen kehittämistyön pituudesta sekä laadusta.

On yhdenmukaistettava käytäntöjä ja ohjeistuksia esimerkiksi sen suhteen, miten omassa työssä suoritettavan harjoittelun aika lasketaan --. Lisäksi itse olisin kaivannut reilusti konkreettisempia esimerkkejä siitä, mitä harkassa kuuluu käytännössä tehdä ja miten se

kuuluu toteuttaa, opintojakson aloitusseminaarissa. Itsellä jäi aika hämmentynyt olo aloitussemman syksy 2021 jälkeen.

Yhdenmukaisten ohjeistusten puuttuessa opiskelijat ovat suorittaneet kolmatta harjoitteluun hyvin vaihtelevasti: tiedän joidenkin opiskelijoiden käyttäneen harjoitteluun reilusti alle 40:tä työpäivää vastaan ajan töiden lomalla, kun kontrastina jotkut ovat taas esimerkiksi ottaneet palkattomia päiviä, jotta saavat harjoittelupäivät ”puhtaasti” täyteen, vaikka olisivat palkkaa todella tarvinneet.

On yhdenmukaistettava käytäntöjä ja ohjeistuksia esimerkiksi sen suhteen, miten omassa työssä suoritettavan harjoittelun aika lasketaan (esim. kuinka pitkä on yksi harjoittelupäivä ja saako sen silputa useammalle päivälle vai pitääkö olla kokonaisia päiviä).

Kurssien ohjeistuksia koskevat kehityskohteet näkyivät myös harjoittelupaikoille. Vastanneiden työntekijöiden mukaan yliopiston sekä harjoittelupaikkojen välistä viestintää sekä tiedonkulkua tulisi tehostaa. Vastausten perusteella tieto harjoittelun ohjeista välittyi ajoittain ainoastaan opiskelijan kautta. Ohjeet eivät myöskään olleet aina riittävän selkeät, mikä saattoi hankaloittaa harjoittelun etenemistä ja aiheuttaa ongelmia ohjaukseen. Tiedon puutteellisuus nousi esille erityisesti psykologian orientoivaa harjoittelua sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssin harjoittelua ohjanneiden vastauksissa. Sosiaalityön harjoittelua ohjanneet toivoivat myös kyseiselle kursseille selkeämpää rakennetta. Myös yliopiston henkilökunnan sekä opiskelijoiden vastauksissa nousi esille, että harjoittelupaikat eivät aina välttämättä tienneet kurssien sisältöjä sekä tavoitteita – etenkin ne harjoittelupaikat, joissa ei ollut aiemmin järjestetty avoimia paikkoja. Haastatellut ohjaajat kehuivat sitä, että tietoa kurssien käytännöistä sekä ohjeistuksista sai aina suoraan yliopiston henkilöstöltä tai opiskelijoilta kysymällä. Moni kuitenkin toivoi, että prosessi olisi sujuvampi sekä nopeampi.

Hyvinvointialueen henkilöstö puolestaan toivoi, että harjoitteluista vastaavilla ohjaajilla olisi suora pääsy kurssikuvauksiin, sillä tämä helpottaisi esimerkiksi harjoittelupaikkojen koordinointia.

Vastuuopettajan rooli. Kurssin opettajan osallisuus ja ammattitaito olivat opiskelijoiden näkökulmasta merkittäviä tekijöitä kurssin sujuvuuden kannalta. Vastanneiden mukaan oli tärkeää, että opettajaan sai helposti yhteyttä ja että hän antoi selkeitä vastauksia harjoittelua koskeviin kysymyksiin. Osa opiskelijoista kertoi joutuneensa odottamaan vastauksia kohtuuttoman pitkään tai selvittämään harjoittelua koskevia asioita omatoimisesti, koska vastuuolettajaa oli hankala saada kiinni. Haasteita yhteydenottoihin vastaamisessa ilmeni molempien alojen opiskelijoiden vastauksissa. Myös harjoittelupaikoilla oli koettu samanlaisia haasteita. Osa vastanneista oli joutunut selvittämään vastauksia kysymyksiinsä itsenäisesti, mikä nähtiin haasteena harjoitteluprosessin etenemiselle sekä työajan tehokkuudelle. Ajoittain

esimerkiksi internetistä löydetyt vastaukset eivät olleet ajankohtaisia tai riittävän selkeitä.

Lähetin kysymyksiä sähköpostitse harjoittelusta vastaaville opettajille, mutten koskaan saanut vastauksia.

Opettajaa oli vaikea saada kiinni liittyen harjoitteluun ja hän jätti vastaamatta sähköposteihin, joissa kysyin tarkennusta harjoittelun toteuttamiseen liittyen.

Vastauksissa nousi esille kokemus siitä, ettei yliopistossa ollut selkeästi listattuja yhteyshenkilöitä, joka saattoi hankaloittaa harjoittelijoiden rekrytoimista. Osa harjoittelupaikoilla työskentelevistä toivoi, että kurssien vastuupettajat sekä heidän yhteystietonsa olisivat helpommin löydettävissä esimerkiksi yliopiston verkkosivuilla.

Harjoittelun ajoittaminen

Aikatauluttamisen haasteita ilmeni pääsääntöisesti psykologian orientoivassa harjoittelussa sekä sosiaalityön harjoitteluissa. Vastanneiden mukaan ongelmat koskivat harjoittelulle sopivan ajankohdan löytämistä muiden opintojen ohella sekä harjoittelun sijoittumista kesälomakaudelle.

Osa vastanneista toivoi lisää tietoa ja ohjausta harjoittelun aikatauluttamisesta muiden pakollisten opintojen ohelle.

Olen kuullut monelta, kuinka heitä harmittaa, etteivät aikanaan itse uskaltaneet mennä [orientoivaan] harkkaan tai eivät löytäneet tilaa sille.

Yliopistolta en koe saaneeni juurikaan apua [Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] harjoittelupaikan löytämiseen tai mikä ehkä olennaisinta, harjoitteluajankohdan valintaan liittyviä vinkkejä, sillä harjoittelulle ajankohdan löytäminen ei ollut yksinkertaista muiden opintojen vuoksi.

Aikatauluttamisen haasteet korostuivat myös niiden opiskelijoiden vastauksissa, jotka olivat jättäneet orientoivan harjoittelun suorittamatta. Osa vastanneista kertoi, että olisi halunnut suorittaa harjoittelun, mutta ei kyennyt ajallisten rajoitteiden takia. Osa myös harmitteli sitä, että oli saanut tiedon mahdollisuudesta suorittaa orientoivan harjoittelun liian myöhään, minkä takia se jäi suorittamatta.

Opintojen alussa ajattelin, että eihän tuo vielä ajankohtaista ole, käyn orientoivan sitten myöhemmin, kun osaamista on jo vähäsen. Sitten pari vuotta myöhemmin tajusin, että hitsi, eihän se enää meinaa mahtua opintojen aikatauluun mukaan, olisi kannattanut tehdä silloin aiemmin. Aikomuksena on kyllä edelleen tehdä orientoiva harjoittelu jossain vaiheessa, mutta tuntuu että sille on hankala löytää hyvä ajankohta.

Harjoittelun suorittaminen muiden opintojen ohella saattoi koitua kuormittavaksi. Sosiaalityön opiskelijoiden vastauksissa korostui, että harjoittelujen ajankohtia sekä käytäntöjä koskeva tieto ei aina kulkenut sujuvasti eri laitosten välillä, mikä hankaloitti harjoittelun suorittamista muiden opintojen lomassa.

Orientoivan aikatauluttaminen tuntui haastavalta, jos tekee yliopiston suosittamat 60 op lukuvuoteen. Se vaatii kuitenkin ajallisesti ja paikallisesti suurta sitoutumista.

Haastavinta oli löytää sille ajankohta, kun kalenteri oli jo muutenkin täynnä opinnoista ja tottakai [orientoivan harjoittelun] harjoittelupaikallakin oli omat rajoitteensa. Siksi olin väsyneenä kaksi viikkoa joululomasta harjoittelussa, mikä tuntuu jotenkin väärältä.

Ainoa haaste jonka, koin [Sosiaalityön käytännöt II-kurssin] harjoitteluun liittyen oli löytää tarpeeksi motivaatiota suorittaa opintoja harjoittelun kanssa samaan aikaan. Ensimmäisessä pitkässä käytännön harjoittelussa täytyy jatkuvasti opetella paljon uutta, joten usein työpäivien jälkeen olin melko väsynyt. Suoritin harjoittelun helmi-huhtikuu -akselilla, koska halusin viettää kesänpalkkatöissä.

Sosiaalityössä työssäoppimisen jaksot sijoittuvat usein kesälle, koska se sopii kurssisykliin parhaiten. Palkattomien harjoittelujen suorittaminen kesällä voi heikentää opiskelijoiden toimeentuloa kieltämällä heiltä mahdollisuuden mennä palkallisiin kesätöihin. Lomakaudella harjoittelupaikoilla voi olla myös pulaa pätevistä ohjaajista sekä kokonaisvaltaisesti suurempia työmääriä, mikä estää uusien harjoittelijoiden rekrytointia. Toisaalta harjoittelujakson suorittaminen ennen kesää saattoi johtaa opintojen päällekkäisyyksiin ja täten opiskelijoiden korkeampaan kuormittuneisuuteen.

[Sosiaalityön käytännöt II] Kurssiin liittyy tiettyjä käytännön haasteita, vaikka se on ehdottoman hyödyllinen. Kyseessä on pitkä täysin palkaton jakso, joka vielä usealla opintojen aikataulujen takia sijoittuu ajankohdan päälle, jolloin olisi hyvä esim. pystyä etsimään ja aloittamaan kesätöitä. Näihin asioihin puuttuminen saattaa olla isokin työ, mutta se voisi tukea opiskelijoiden jaksamista ja toimeentuloa.

Yksittäiset sosiaalityön opiskelijat kokivat, ettei kaikista pakollisista työssäoppimiskaksoista ollut hyötyä aiemmat työkokemuksen takia. Vastanneet toivoivat, että riittävän kattavan työkokemuksen omaavat opiskelijat voisivat hyväksilukea osan sosiaalityön käytännön jaksoista.

[Sosiaalityön I-kurssin] Harjoittelussa haasteena oli se, että aiempi työkokemukseni oli sisältänyt paljon esimerkiksi kirjaamista, Kelan hakemuksien täyttämistä asiakkaiden kanssa jne. enkä koe, että kahden viikon harjoittelussa, jossa ideana oli seurata sosiaalityöntekijän työtä, sain paljoakaan itse irti. Toki pääsin aiemman kokemuksen vuoksi myös osallistumaan kirjaamalla, auttamalla asiakkaita ym., mutta koen että kahden viikon harjoittelun osalta tulisi miettiä hyväksilukumahdollisuutta aiemman työkokemuksen perusteella.

[Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] Harjoittelujakso on liian pitkä etenkin niille, jotka ovat toimineet sosiaalityössä jo aiemmin

Hyvinvointialueen haastateltavien mukaan heitä olisi tärkeää tiedottaa harjoittelujen ajankohdista sekä harjoittelua samanaikaisesti suorittavista opiskelijamääristä. Tämä sujuvoittaisi harjoittelupaikkojen koordinoimista sekä hakuaikojen yhtenäistämistä. Myös yksittäisen harjoittelupaikkoja järjestävä työnantajan mukaan asiakastyön parissa suoritettavan harjoittelun pituus voisi olla kahden kuukauden sijasta kolme, sillä se helpottaisi palkkauksen järjestämistä.

Harjoittelupaikan hankkiminen

Kyselyvastausten perusteella yliopiston tarjoama tuki harjoittelujen käynnistymisestä vaihteli huomattavasti kurssien välillä (ks. Taulukko 10). Orientoivan (PO) harjoittelun suorittaneiden sekä suorittamista harkitsevien vastanneiden kokemuksiin saattoivat vaikuttaa puutteellinen tiedotus, epäselvät ohjeistukset sekä päivittämättömät listat mahdollisista harjoittelupaikoista. Psykologiharjoittelua (Psy) koskevilla kyselyvastauksissa sekä haastatteluissa korostuivat epäselvä ohjeistus ja vanhentunut sekä hajanainen tieto. Sosiaalityön käytännöt III (Sos III) -kurssin suorittaneiden mukaan kurssin sisäinen tiedottaminen sekä ohjeistusten antaminen oli puutteellista. Opiskelijat myös kokivat, ettei harjoittelupaikoista annettu riittävästi esimerkkejä.

Suurin osa vastanneista opiskelijoista kaipasi yliopistolta enemmän tukea harjoittelupaikan hankkimiseen. Opiskelijat toivoivat, että harjoittelua suorittaville annettaisiin lisää tietoa sopivien harjoittelupaikkojen etsimisestä sekä esimerkkejä kurssien osaamistavoitteita vastaavista työpaikoista. Vastanneiden keskuudessa oli suurta hajontaa sen suhteen, kuinka helpoksi tai sujuvaksi harjoittelupaikan hankkiminen koettiin – jokaisella kurssilla kuitenkin ilmeni vaikeuksia harjoittelupaikan löytämisessä sekä sopimisessa. Tuen tarve korostui erityisesti opiskelijoiden joukossa, joilla ilmeni haasteita harjoittelupaikan hankkimisessa. Osa vastanneista koki, että paikan hankkiminen oli yksi harjoitteluprosessin haastavimmista vaiheista. Vaikeudet harjoittelupaikan löytämisessä painoutuivat myös niiden opiskelijoiden vastauksissa, jotka olivat jättäneet orientoivan harjoittelun suorittamatta. Sopivan paikan etsiminen aiheutti stressiä, kuormitusta ja turhautuneisuutta. Orientoivan harjoittelun suorittaneet opiskelijoiden mukaan myös harjoittelusuunnitelman palauttamisen käytännöt olivat epäselviä.

Yliopisto voisi auttaa harjoittelupaikkojen etsimisessä, sillä se on ehdottomasti haastavin osuus [psykologi]harjoittelussa.

Harjoittelupaikkoja oli melkein mahdoton löytää: hain noin parin vuoden ajan on/off eri paikkoihin, mutta mihinkään ei meinattu ottaa vain orientoivaan tai kaikki paikat oli jo täytetty vuosia sitten.

Paikkojen etsiminen on tuntunut todella työläältä ja jopa vähän pelottavalta, niin olen lykännyt sitä.

[Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] Harjoittelupaikan etsiminen oli helposti opintovuoden suurin murheenkryyni. --- ja vaikutti siltä, ettei yliopiston puolesta oltu tehty yhtään selvitystyötä siitä mihin lyhyitä harkkalaisia otetaan ja kuinka paljon. Soitin tai otin muulla tavoin yhteyttä yli kymmeneen paikkaan, ennen harkkapaikan löytymistä.

Usea vastanneista koki, että käytäntöjen yhdenmukaistaminen helpottaisi hakuprosessia. Yksittäiset psykologian opiskelijat sekä alan ohjaajat mainitsivat myös keskitetyn haun yhdeksi prosessia sujuvoittavaksi käytännöksi.

Hakeminen [psykologiharjoitteluun] on sekavaa, kun yhtäläisiä käytäntöjä ei ole.

Enemmän apua harjoittelupaikkojen löytämiseen, yhteinen haku tmv.

Yhteistyö yliopistojen ja harkkapaikkoja tarjoavien yritysten kanssa paikkojen saamisen helpottamiseksi olisi suuri plussa.

[Sosiaalityön] harjoittelupaikat olisi hyvä kartoittaa etukäteen vähintään siten, että opiskelijat tietävät mihin paikkoihin otetaan ja kuinka monta. Jos opiskelijoita on esim. 40, myös harjoittelupaikkoja tulisi olla kartoitettuna tuo määrä jaettuna eri ajankohdille

Harjoittelupaikan hankkimista vaikeutti etenkin puutteellinen tiedottaminen. Opiskelijoiden mukaan vastuupettajien kokoamat listat harjoittelupaikoista eivät aina olleet riittävän kattavat eikä niitä päivitetty aktiivisesti. Tämä nousi esille muun muassa Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneiden vastauksissa.

Kolmannen harjoittelupaikan ja tehtävän löytäminen oli hankalaa, koska harjoittelun tehtävän anto on laaja ja epäselvä.

Voisi olla konkreettisia esimerkkejä, millainen kehittämistehtävä voisi olla ja paikkoja, joissa se suoritetaan.

Yliopiston sivuilla olevat listaukset eri [orientoivan harjoittelun] paikoista voisi uudistaa, koska kaikki eivät pitäneet paikkaansa (esim. Mobileen ei suostuttu ottamaan vain 3 viikoksi).

[Sosiaalityön käytännöt I] Materiaaleissa oli myös vanhentuneita yhteyshenkilöiden sähköpostiosoitteita (spostit olivat siirtyneet hyvinvointialueelle).

Suurimmasta osasta paikoista sanottiin, etteivät ota lyhyeen harkkaan OLLENKAAN, vaikka kyseiset paikat oli listattu [Sosiaalityön käytännöt I] harkkaohjeistuksessa esimerkkipaikkoihin, joihin kannattaa olla yhteydessä.

Esimerkkien tarve näkyi selvästi psykologian orientoivan harjoittelun ja Sosiaalityön käytännöt I-kurssin kohdalla. Kyseisten kurssien kyselyvastauksissa korostui myös, etteivät harjoittelupaikat olleet aina valmiita ottamaan harjoittelijoita lyhyeksi aikaa.

Harjoittelupaikkaa oli hankala saada, sillä lähes kukaan ei tahtonut ottaa vain 2 viikon harjoitteluun.

Harjoittelupaikan hankkimisen lisäksi opiskelijat nostivat esille mahdolliset asumis- sekä matkakustannukset.

Jos pitäisi lähteä toiselle paikkakunnalle, miten järjestäisin asumisen? Mm. tällaisten epävarmuuksien vuoksi jätin tekemättä orientoivan harjoittelun.

Haasteiksi luen myös majoittumisen, se piti hommata täysin itse ja olin paikoissa, joissa ei asunut tuttuja, joten jouduin kustantamaan koko lystin itse, joka tuli melko kalliiksi

[Orientoivaan] harjoitteluun voisi antaa mielestäni jotain rahallista tukea riippuen siitä, joutuuko opiskelija matkustamaan paljon ja yöpymään maksullisissa majapaikoissa

Psykologiharjoittelun suorittaneiden vastauksissa ilmeni myös toive siitä, että yliopisto nostaisi esille enemmän epätyypillisiä harjoittelupaikkoja, joista ei olisi yhtä suurta kysyntää jo ennestään.

Yliopiston tarjoama muu tuki

Etenkin psykologian harjoitteluissa sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssilla kaivattiin enemmän tukea (ks. Taulukko 10). Raportissa käsitellään opiskelijoiden kokemuksia pääsääntöisesti psykologian orientoivan harjoittelun näkökulmasta.

Sekä kyselyihin että haastatteluihin osallistuneet opiskelijat pohtivat orientoivan harjoittelun vapaaehtoisuutta. Vastauksissa oli kaksijakoisuutta sen suhteen, tulisiko orientoivan harjoittelun olla pakollinen osa alan opintoja. Osa koki, että orientoivan kurssin lisääminen pakolliseksi osaksi opinto-ohjelmaa helpottaisi kurssin aikatauluttamista muiden opintojen ohella. Se voisi myös motivoida opiskelijoita suorittamaan harjoittelun sekä verkostoitumaan työelämässä.

Koen, että orientoivan harjoittelun pitäisi olla pakollista kaikille jossain vaiheessa suoritettavaksi, joko kandi- tai maisterivaiheessa. Sille pitäisi olla aika/aikoja järjestettynä tai mikäli sen haluaa suorittaa kesällä tai muuna aikana, tulisi ohjaus yms. mukauttaa siihen esim enemmän itsenäisenä tehtäväksi.

Pakollisuus kannustaisi kaikki verkostoitumaan ja herättäisi varmasti pohdintaa tulevaisuuden urasta. Näin voisi tietää paremmin, mitä mahdollisuuksia työelämä tarjoaa ja milaista työ käytännössä on.

Pakollisuus voisi olla hyvä mutta toisaalta JKL ei riitä niitä paikkoja.

Valtaosa toivoi, että opiskelijoita kannustettaisiin suorittamaan orientoiva harjoittelu vapaaehtoisuudesta huolimatta. Opiskelijoiden mukaan harjoittelusta pitäisi myös tiedottaa paremmin ja nostaa esille keskeisenä osana opinto-ohjelmaa.

Kurssin vapaaehtoisuus on hyvästä, mutta tukea ja parempaa ohjausta yliopiston puolelta kaivataan kurssille.

Vapaaehtoisuus on hyvä, mutta kaipaisin lisätietoa, sillä koko homma on tuntunut siltä, että kaikki pitäisi tehdä itse ilman mitään hajua koko jutusta.

Vapaaehtoisuuden lisäksi opiskelijoiden vastauksissa korostui myös tarve seminaarityöskentelylle. Seminaarityöskentelypäivät jäsentelisivät kurssin rakennetta ja tukisivat harjoittelun etenemistä. Vastanneiden mukaan seminaaripäiviä voitaisiin järjestää esimerkiksi alkusyksystä, jolloin opiskelijat pääsisivät tutustumaan erilaisiin harjoittelupaikkoihin sekä kirjoittamaan hakemukset, sekä loppukeväästä, jolloin opiskelijat pitäisivät esitelmiä harjoittelujaksoistaan.

Aloitus- ja lopetus"luento" olis ehdottomasti paikallaan. Eka kerrottaisiin mikä homma ja vaikka pari opiskelijaa kertomassa kokemuksesta. Vikalla kerralla jaettaisiin omia kokemuksia ja saisi purkaa mitä oppi, missä parantaa.

Kiva olisi, jos yliopiston kanssa voisi olla jotain kommunikointia ennen harjoittelun alkua esim. Toiveista, odotuksista ja mahdollisuuksista ja harjoittelun aikana voisi olla vaikka joku vertaisryhmä muiden harkkalaisten kanssa. Loppuraportin kirjoittaminen oli ihan mukavaa, koska siihen sai itselleenkin koottua ylös ajatuksia, sen voisi mielestäni kuitenkin vielä vaikka jakaa suullisesti vertaisryhmässä tai jotain, jotta kuulisi muidenkin kokemuksia.

Kurssien kirjalliset tehtävät

Sosiaalityön opiskelijoiden vastauksissa korostui kokemus siitä, että käytännöt I-II-kurssien kirjalliset tehtävät olivat liian työllistäviä suhteessa kurseista ansaittuun opintopistemääriin. Valtaosan mukaan tehtävien tekeminen harjoittelupäivien päätteeksi oli kuormittavaa sekä työlästä. Myös psykologian orientoivan harjoittelun suorittaneet pohtivat, miksi kirjalliseen raporttiin käytettävää aikaa ei huomioida kurssista ansaituissa opintopisteissä.

Sosiaalityön opiskelijat toivovat, että kirjallisten tehtävien määrää tai ohjeistettua pituutta joko vähennettäisiin, tai että kurssista ansaittuja opintopistemääriä ko-

rotettaisiin. Vaihtoehtoisesti kurssien tehtävien tekemiselle voitaisiin määrittää eriliset päivät. Sosiaalityön käytännöt I-kurssin suorittaneet ehdottivat kirjallisten tehtävien vaihtamista lähiopetukseen, jossa reflektoitaisiin harjoitteluja ryhmissä. Opiskelijat kokivat, että kasvokkaiset ryhmäkeskustelut kampuksella palvelisivat käytännön jakson etenemistä kirjallisia tehtäviä paremmin.

[Sosiaalityön käytännöt I-kurssin] Opintopistemäärässä ei myöskään otettu huomioon vapaa-ajalla tapahtuvaa harjoittelupaikan hakua, harjoittelupaikan ilmiöihin liittyvää tiedonhakua jne.

Kurssi voisi painottua harjoitteluun, enkä näe, että pitkä kirjallinen työ oikeasti on tarpeellinen. Voisiko sen sijaan kurssiin liittyä esimerkiksi muutama lähipäivä, jolloin keskustellaan ja yhdessä reflektoidaan harjoitteluun ja käytännön työhön liittyviä teemoja? Ns. työhönohjaus-tyyppistä reflektointia harjoittelun päätteeksi, minkä uskoisin hyödyttävän nimenomaan ammatillista kehittymistä kirjallista työtä paremmin. Kahdessa viikossa saatava empiirinen anti kirjalliseen työhön on mielestäni hieman heikohkoa.

Harjoittelupaikasta sopiminen

Osa opiskelijoista kertoi kohdanneensa teknisiä haasteita HARRI-palvelussa: ongelmia oli esiintynyt muun muassa harjoittelusopimusten sähköisessä allekirjoittamisessa sekä monisivuisten asiakirjojen käsittelemisessä ja lähettämisessä.

Haastateltavien vastuuopettajien mukaan HARRI-palvelu ei ilmoittanut opettajia ainoastaan yksittäisen kurssin opiskelijoiden sopimuksista, vaan kaikkien kyseisen oppiaineen harjoitteluja suorittavien sopimuksista. Vastanneet kuitenkin kertoivat, että haasteesta oltiin tietoisia yliopistossa. HARRI-palvelu nousi esille myös kenttöohjaajien haastatteluissa. Vastauksien mukaan järjestelmä ei välittänyt tietoa siitä, että sopimuksen toinen osapuoli oli allekirjoittanut sen. Palvelussa allekirjoitetut asiakirjat eivät myöskään välittyneet talousyhdyshenkilölle, minkä takia harjoittelun koordinoinnista vastaava henkilö joutui toimittamaan sen hänelle itsenäisesti.

Oli juuri otettu tänä vuonna käyttöön sähköinen sopimuksen allekirjoitus, jota en itsenkään heti oikein hallinnut. Lopulta kuitenkin saatiin allekirjoitukset sopimukseen. Myös ennen allekirjoitusvaihetta itse sopimus oli verkossa, ja koin sen hankalaksi monisivuisuuden johdosta.

Palkasta sekä harjoittelutuesta sopimisessa ilmeni myös haasteita. Vastausten perusteella osa harjoittelupaikoista eivät tienneet harjoittelijan palkkaukseen tai harjoittelutukeen liittyvistä käytänteistä. Opiskelijat olivat kuitenkin tyytyväisiä siihen, että muun muassa psykologian laitoksen verkkosivuilla on ajantasaiset tiedot palkkauksesta sekä harjoittelutuesta.

5.4 Hyvät käytänteet ja kokemukset harjoittelupaikoissa

Harjoittelijoiden rekrytointi

Osa haastatelluista harjoittelupaikoista kertoi, että harjoittelijoiden rekrytoiminen oli onnistunut aikaisempina vuosina sujuvasti ja hakemuksia on tullut myös merkittäviä määriä vuosittain. Yksittäiset vastanneet kehuivat sitä, että opiskelijat jakoivat tietoa harjoittelupaikoista keskenään ja hakeutuivat aktiivisesti muiden suositteluihin paikkoihin. Rekrytoinnin näkökulmasta oma-aloitteisuuden koettiin viittaavan opiskelijan kiinnostukseen sovellusalaa kohtaan.

Osa harjoittelupaikoista lähetti yliopistolle ilmoituksia kulloinkin avautuvista harjoittelumahdollisuuksista. Ilmoituksissa kuvailtiin työpaikkaa sekä työtehtäviä ja mainittiin harjoittelusta vastaava yhteyshenkilö, johon opiskelijan oli mahdollista ottaa yhteyttä. Joissain ilmoituksissa kerrottiin myös arvioitu harjoittelujan palkka, sillä harjoittelijan koulutusta vastaava palkka oli vetovoimatekijä etenkin psykologiharjoittelussa sekä Sosiaalityön käytännöt II ja III-kursseilla. Sosiaalityön harjoittelujen yleisen palkattomuuden vuoksi palkatut harjoittelijapaikat olivat poikkeuksellisen haluttuja alalla.

Niin opiskelijoiden kuin harjoittelupaikkojen mukaan yksi rekrytointiprosessin keskeisimmistä vaiheista oli työhaastattelu. Opiskelija pääsi haastattelun aikana tutustumaan harjoittelupaikkaan ja kenttäohjaajin paremmin, ja harjoittelupaikan työntekijät saivat kokonaisvaltaisemman kuvan opiskelijasta sekä tämän odotuksista harjoittelusta. Tutustumisen ohella opiskelija pysyi arvioimaan työpaikan sekä ohjaajien sopivuutta itselleen, ja harjoittelupaikan edustajat pystyivät arvioimaan opiskelijan sopivuutta suhteessa muihin hakijoihin.

Haastatellut työpaikat nostivat esille myös lyhyiden harjoittelujen hyödyllisyyden opiskelijoiden rekrytoinnissa sekä työelämään tutustuttamisessa. Esimerkiksi psykologian orientoiva harjoittelu nähtiin eräänä rekrytointiväylänä psykologiharjoittelua varten, sillä moni opiskelija päätyi suorittamaan psykologiharjoittelun samassa paikassa kuin orientoivan harjoittelun. Kaikilla työpaikoilla ei kuitenkaan ollut riittävästi resursseja rekrytoimaan lyhyisiin harjoitteluihin tulevia opiskelijoita.

Ohjaajana toimiminen

Harjoittelupaikkojen kenttäohjaajat olivat haastatteluvastausten perusteella pääasiallisesti tyytyväisiä opiskelijoiden taitoihin sekä työpaikoilla. Valtaosa vastanneista suhtautui ohjaajana toimimiseen sekä harjoittelijoiden kanssa työskentelyyn myönteisesti. Opiskelijat näyttäytyivät harjoittelupaikoille motivoituneina sekä harjoitteluun sitoutuneina. Vastauksissa korostui myös kokemus siitä, että opiskelijat olivat

aidosti kiinnostuneita työpaikasta. Ohjaajat arvostivat opiskelijoissa myös sitä, että he kysyivät rohkeasti asioista ja uskalsivat nostaa esille epäkohtia.

Haastatteluvastauksissa nousi ilmi, että opiskelijat toivat monesti uusia ajatuksia sekä näkemyksiä työpaikoille. Osa ohjaajista kertoi, että harjoittelijoiden esittämät kysymykset pakottivat pohtimaan omaa työtä sekä työpaikan laajempia toimintatapoja. Vastanneet kokivat, että tämä auttoi myös heitä kehittymään alojensa asiantuntijoina. Yksittäisten ohjaajien mukaan harjoittelijoiden rekrytointi tarjosi myös mahdollisuuden parityöhön, joka oli tervetullutta muutoin itsenäisen työn ohelle. Lisäksi harjoittelijoista oli merkittävästi apua käytännön työnteossa, etenkin pidempi-aikaisissa harjoitteluissa.

Harjoittelupaikkojen haastattelujen mukaan harjoittelijoille tarjottiin poikkeuksetta mahdollisuus osallistua moniammatilliseen toimintaan sekä tutustua yksikön eri tiimeihin, työntekijöihin sekä toimipisteisiin. Opiskelijan kokonaisvaltaisen perehdytyksen koettiin antavan hänelle mahdollisimman laaja-alaisen katsauksen yksikön ja organisaation toiminnasta, moniammatillisesta yhteistyöstä sekä eri sovellusalojen toiminnasta. Harjoitteluohjaajat kokivat, että opiskelijoiden tutustuttaminen työpaikan moniammatillisiin yksiköihin tuki opiskelijoiden oppimista sekä laaja-alaista osaamista tulevaisuuden työelämässä. Hyvinvointialueella työskentelevien ohjaajien mukaan työn eri osa-alueisiin tutustuessa on myös hyvä huomioida, mitkä asiat ovat oleellisia opiskelijan harjoittelun kannalta. Opiskelijan ei esimerkiksi välttämättä kannata viettää liikaa aikaa muihin yksiköihin sekä ammattiryhmiin tutustumisessa, jotta hän pääsisi havainnoimaan valitsemansa alan ja sovellusalan toimintaa.

Opiskelijoiden näkemykset harjoittelupaikkojen toiminnasta

Harjoittelu on usein opiskelijan ensimmäinen katsaus oman alan käytännön työhön. Hyvä harjoittelukokemuksen takaaminen on merkityksellistä opiskelijan motivaatiolle edetä alalla (Karvinen-Niinikoski ym., 2007). Kenttäohjaajan sekä opiskelijan välinen ohjausprosessi toimii käytännönopetuksen kivijalkana (Filppa, 2012: 234). Opiskelijoiden heidän harjoittelukokemuksiaan koskevissa vastauksissa korostui ammattimaisen sekä hyvän ohjauksen tärkeys. Valtaosa vastanneista kehui saamaansa ohjausta. Ohjauksen käytännöissä oli kuitenkin merkittävästi vaihtelevuutta harjoittelupaikkojen välillä. Monesti aiemmin harjoittelijoita rekrytoinneilla työpaikoilla kerrottiin olevan selkeämmät rekrytointi- sekä ohjauskäytännöt.

Suurin osa vastanneista opiskelijoista oli tyytyväisiä saamaansa kenttäohjaukseen. Vastanneiden mukaan hyvä ohjaaja oli kiinnostunut harjoittelijan oppimisesta ja loi ilmapiirin, jossa opiskelijat pystyivät kyselemään ja keskustelemaan asioita va-

paasti. Ohjaajan antama tuki sekä mahdollisuus reflektoida omaa oppimista koettiin tärkeäksi.

Opiskelijoille oli keskeistä, että harjoittelu mukautettiin heidän lähtötasoonsa sopivaksi siten, että heille pystyttiin kuitenkin antamaan riittävästi vastuuta. Vastauksissa oli vaihtelevuutta siitä, tulisiko vastuuta antaa jo heti harjoittelujakson alussa. Osa vastanneista toivoi saavansa toimia itsenäisesti ilman jatkuvaa tarkkailua. Valtaosa kuitenkin kertoi, että heidän ohjaajansa oli luottanut heihin ja sallinut heitä kokeilemaan uusia asioita niin, että opiskelijalla säilyi harjoittelijan rooli.

Ohjaustyön jakaminen kahdelle tai useammalle kenttäohjaajalle oli hyödyllistä joidenkin opiskelijoiden, yliopiston työntekijöiden sekä harjoittelupaikkojen näkökulmasta, mutta sitä ei koettu välttämättömäksi harjoittelun etenemisen kannalta. Useampi ohjaaja mahdollisti muun muassa erilaisten työtapojen sekä näkökulmien oppimisen ja monipuolisemman palautteen saamisen. Haastatteluvastausten perusteella Keski-Suomessa pyrittiin tarjoamaan opiskelijalle kaksi ohjaajaa.

Kenttäohjaajien opastuksen ohella myös koko työyhteisön tarjoama tuki ja ohjaus koettiin arvokkaaksi. Työpaikan osallistaminen harjoittelun toteutumiseen mahdollistaa muun muassa opiskelijan tutustumisen työn eri osa-alueisiin sekä työyhteisön moniammatilliseen toimintaan.

Harjoittelupaikkojen suunnitelmallisuus koettiin tärkeäksi harjoittelujen käynnistymisen kannalta. Esimerkiksi osan opiskelijan kalenteriin oli laitettu valmiiksi tapaamisia ennen varsinaisen harjoittelujakson alkamista, minkä kerrottiin hyvänä, orientoitumista helpottavana käytäntönä.

Opiskelijoiden antamassa arvioinnissa oli merkittäviä eroja eri harjoittelupaikkojen välillä. Valtaosa harjoittelun suorittaneista koki, että arviointiin panostaminen oli myönteinen asia työssäoppimisen sekä ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta. Hyväksi käytännöksi koettiin esimerkiksi se, että ohjaajat täyttivät harjoittelijan toimintaa koskevan arviointilomakkeen muiden yksikön työntekijöiden kanssa, jolloin opiskelija sai palautetta koko tiimiltä. Tämä myös vahvisti opiskelijoiden tunnetta siitä, että he olivat keskeinen osa työyhteisöä. Suullisen palautteen antaminen kirjallisen palautteen lisäksi koettiin myös myönteiseksi asiaksi.

5.5 Kehittämiskohteet harjoittelupaikkojen toiminnassa

Harjoittelijoiden rekrytointi

Valtaosa haastatelluista harjoittelupaikoista oli tyytyväisiä rekrytointiprosessiin sekä rekrytoinnin lopputuloksiin. Opiskelijoiden kuvaamat tiedonkulkuun liittyvät ongelmat näkyivät kuitenkin myös harjoittelupaikkojen vastauksissa.

Kaikilla harjoittelupaikoilla ei ollut selvää viestintäkanavaa, jonka avulla tiedotetaan avoimista harjoittelupaikoista. Haastatteluvastausten perusteella hyvinvointialueuudistus sekä yhteydenpitoon kytkeytyvät haasteet hidastivat harjoittelijoiden rekrytointia. Vasta toimintansa käynnistäneellä Keski-Suomen hyvinvointialueella yhteyshenkilöiden puute tai kuormittuneisuus hankaloitti harjoittelupaikoista tiedottamista ja esimerkiksi harjoittelijoiden sisäisten tunnusten luominen saattoi lykääntyä. Harjoittelupaikkoja koskevat päätökset eivät aina kulkeutuneet ylemmiltä tasoilta yksiköihin, minkä takia harjoittelun toteutumisesta oltiin epävarmoja. Epämääräiset ja vahvistamattomat tiedot harjoittelupaikoista tulivat ilmi myös opiskelijoiden haastatteluissa. Rekrytoinnin sujuvuus sekä harjoitteluprosessin järjestelmällisyys saattaa vaikuttaa opiskelijan kokemukseen ja yleiskuvaan harjoittelupaikastaan.

Siirtyminen hyvinvointialueelle vaikeutti ja vähensi harjoittelijoiden rekrytoimista osassa toimipisteissä. Muun muassa resurssipula sekä tilojen puute saattoivat heikentää mahdollisuutta palkata harjoittelijoita. Vaikka työssäoppimisjaksoihin panostaminen koettiin tärkeänä, harjoittelijoiden rekrytointi vei monesti liikaa aikaa ja vaati suhteellisen paljon järjestelyjä. Vastausten perusteella rekrytointi koettiin erityisen turhauttavaksi sekä epämotivoivaksi niissä tapauksissa, joissa aiempi harjoittelusuhte oli peruuntunut joko opiskelijan tai työnantajan toimesta. Yksittäisten haastattelujen mukaan opiskelijat olivat keskeyttäneet työssäoppimisjaksoja suullisten sopimusten jälkeen muun muassa paikan epäsopivuuden tai liian raskaan työnkuvan vuoksi. Osa kenttäohjaajista harmitteli sitä, että opiskelijat eivät aina vaikuttaneet motivoituneilta tai kiinnostuneilta harjoittelun suhteen. Kiinnostuksen puute saattoi ilmetä muun muassa yleisten työelämätaitojen puutteena.

Työnantajien näkökulmasta rekrytointiprosessin sujuvuutta hankaloitti myös se, että opiskelijoiden hakemuksia tuli hyvin eriaikaisesti. Toisaalta hakuajkojen yhtenäistäminen saattaisi johtaa siihen, että hakemuksia tulisi kerralla liikaa eikä kaikkia hakijoita ehdittäisi haastatella. Harjoittelupaikkoja hakevat myös maakunnan ulkopuolisista koulutusvastuuyliopistoista tulevat opiskelijat, mikä voi monimutkaistaa haastatteluprosessia, palkkaamista sekä harjoittelutukikuukausiin liittyviä käytänteitä entisestään. Haastatteluaineiston perusteella hyvinvointialueen yhteistyö alueen lukioiden sekä ammattikoulujen ja Jamkin kanssa on edennyt yliopistoa pidemmälle.

Yhtenä rekrytointia sekä yleisesti työelämäyhteistyötä helpottavana tekijänä mainittiin Jobiili, jonne hyvinvointialue pystyy maksuttomasti laittamaan ilmoitukset avoimista ammattikorkeakouluopiskelijoille suunnatuista harjoittelupaikoista yksikökohtaisesti. Keski-Suomen maakunnalla on yhteistyösopimus Jamkin kanssa, minkä takia avoimet paikat näkyvät ensin Jamkin opiskelijoille. Ilmoitukset aukeavat

opiskelijoille tietynä työnantajan määräämänä aikana. Paikat varataan haastatteluvastausten perusteella nopeasti täyteen.

Periaatteessa olisi hyvä, että on yleinen tieto mihin mennessä olisi hakemukset.

Osa harjoittelupaikoista oli tietoisia siitä, että opiskelijat toivoisivat laajempia mahdollisuuksia suorittaa lyhytaikaisia työssäoppimisjaksoja erilaisissa työpaikoissa. Haastateltavat kuitenkin kertoivat keskittävänsä voimavaransa pidempien harjoittelujen ohjaamiseen, sillä resursseja ei riittänyt sekä pitkien että lyhyiden harjoittelupaikkojen järjestämiseen.

Ohjaajana toimiminen

Aiemmissä tutkimuksissa (esim. Ivanis ym., 2021) työpaikkojen yleisin este harjoittelijoiden palkkaamiselle on laaja-alainen resurssipula: työnantajilla ei ole rahaa palkata harjoittelijoita eikä riittävästi päteviä kenttäohjaajia. Työntekijöillä ei ole myöskään aikaa ohjata harjoittelijaa korkean kuormittuneisuuden takia. Tämän selvityksen tulokset noudattivat samoja trendejä. Yksittäisessä esihenkilön haastattelussa nousi esiin, että ohjaajapula oli suurempi estetekijä harjoittelijoiden palkkaamiselle kuin harjoittelutuen pienuus. Myös työntekijöiden ajan puute oli keskeinen teema haastatteluvastauksissa: ohjaaminen koettiin kuormittavaksi muiden työkiireiden ohella, sillä sen sujuva toteuttaminen vaatii paljon aikaa.

Vastanneiden mukaan uusien kenttäohjaajien löytäminen oli haastavaa, minkä takia monessa harjoittelupaikassa sama työntekijä toimii kenttäohjaajana vuodesta toiseen. Osa harjoittelupaikkojen edustajista koki, että ohjaamiseen tulisi löytää uusia kannustimia, esimerkiksi rahallisia korvauksia tai korotuksia ohjaajatukeen.

Työntekijähaastattelujen perusteella ohjauksen saatavuuteen voi myös vaikuttaa se, ettei työntekijä koe olevansa valmis tai pätevä ohjaamaan harjoittelijoita. Myös aikaisemmat negatiiviset ohjauskokemukset saattoivat vähentää motivaatiota toimia ohjaajana uudelleen. Korkean vaihtuvuuden kerrottiin hankaloittavan ammatitaitoisten ohjaajien löytämistä, sillä uudet työntekijät monesti priorisoivat omaa perehtymistään. Lisäksi sosiaalityössä laillistamattomien, sijaisuuksissa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden suuri määrä saattaa heikentää pätevien ohjaajien saatavuutta.

Ohjaajapulan kerrottiin olevan yksi syy sille, että merkittävä osa harjoittelupaikoista ei palkannut lyhyeen harjoitteluun pyrkiviä opiskelijoita. Yksittäisissä vastauksissa nousi ilmi, että harjoittelupaikkojen koordinoinnin sekä ajoittamisen yhdenmukaistaminen voisi hankaloittaa rekrytoimista, sillä ohjaajien tulisi olla tiedossa ennen haku- ja haastatteluprosessien alkamista.

Ohjaajien haastatteluvastausten perusteella varsinainen ohjaamisprosessi ei pääasiallisesti tuottanut vaikeuksia. Ajoittain työssäoppimisjaksojen ensimmäiset viikot saattoivat olla erityisen kuormittavia, sillä opiskelijat tarvitsivat yleensä enemmän ohjausta harjoittelun alkuvaiheessa. Myös lisääntynyt vuorovaikutus sekä ohjaustyöhön sisältyvä asioiden selittäminen saattoi tuntua raskaalta muiden työtehtävien ohella. Osa vastanneista koki ohjauksen sovittamisen työaikaan haastavaksi.

Ohjaajien haastatteluvastauksissa korostui myös palautteen saamisen merkitys toiminnan kehittämisen kannalta. Rakentava palaute nousi esille myös hyvinvointialueen johtoportaan haastatteluissa. Harjoittelupaikkojen edustajat olivat pääsääntöisesti avoimia myös kielteisen palautteen saamiselle. Vastausten perusteella opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus antaa palautetta myös anonyymisti. Osa vastanneista toivoi enemmän palautetta etenkin orientoivista harjoittelujaksoista, sillä harjoitteluista saatu palaute jäi monesti vähäiseksi työjakson lyhyen keston takia. Orientoivan harjoittelun suorittaneiden opiskelijoiden palaute voitaisiin välittää koosteena työpaikoille esimerkiksi muutaman kerran vuodessa.

Opiskelijoiden näkemykset harjoittelupaikkojen toiminnasta

Opiskelijoiden mukaan harjoittelupaikan toiminnalla oli suuri merkitys sekä harjoittelupaikan hankkimiseen että työssäoppimisjakson ajoittamiseen. Etenkin hyvinvointialueuudistus vaikutti harjoittelujen ajoittamiseen monella tavalla: haastattelu-aikoja myöhästettiin, ja päätökset harjoittelupaikkojen täyttymisestä saattoivat venyä useammalla kuukaudella. Osa vastanneista kertoi, ettei ollut pystynyt suorittamaan harjoittelua opinto-ohjelmassaan suositeltuna ajankohtana venyneen aikataulun takia. Yksittäiset opiskelijat yrittivät pysyä aikataulussa aikaistamalla omaa hakuprosessiaan. Harjoittelupaikoilla ei kuitenkaan monesti ollut vielä tietoa, pystyisivätkö he myöntämään opiskelijalle harjoittelupaikkaa.

Yksi opiskelijoiden keskeisimmistä haasteista harjoittelun ajoittamisen ohella oli harjoittelupaikkojen yhteystietojen löytäminen. Hyvinvointialueen organisatiomuutoksen seurauksena monet yhteystiedot olivat joko kadonneet kokonaan tai hankalammin saatavissa. Ajoittain opiskelijat ottivat yhteyttä väärään henkilöön, joka välitti heille oikean henkilön yhteystiedot. Tämän koettiin monimutkaistavan sekä hidastavan hakuprosessia. Vastanneiden mukaan heidän yhteydenottoihinsa ei aina vastattu. Osalla harjoituspaikoista saattoi olla myös hakuajat, joista ei ollut tiedotettu, mikä puolestaan johti kieltävään vastaukseen.

Harjoittelupaikan löytymisessä oli haasteita siinä mielessä, että laitoin kyselyä useisiin paikkoihin, mutta moniin ei hyvinvointialueuudistuksen vuoksi otettu, tai paikat olivat jo menneet.

Opiskelijoiden vastauksissa oli paljon hajoavaisuutta sen suhteen, kuinka sujuvaa harjoittelupaikan hankkiminen oli. Valtaosa oli kokenut jonkinlaista vaikeuksia paikan etsimisessä sekä hankkimisessa. Yksittäisten opiskelijoiden mukaan sopivan harjoittelupaikan hankkiminen oli koko prosessin hankalin vaihe, ja se aiheutti stressiä, kuormitusta sekä turhautuneisuutta. Osa vastanneista kertoi, että hyvinvointialueuudistus oli vaikeuttanut rekrytoimisprosessia entisestään.

Opiskelijoiden kokemukset vaihtelivat alan sekä suoritettujen kurssien mukaan. Eniten hankaluuksia harjoittelupaikan löytämisessä ilmeni psykologian orientoivaa harjoittelua sekä Sosiaalityön käytännöt I ja III-kursseja suorittaneiden keskuudessa. Kyseisten kurssien opiskelijoilla oli moninaisia kehitysehdotuksia harjoittelupaikoille. Vastanneiden mukaan erityisesti hakuajojen yhtenäistäminen sekä yhteystietojen saatavuuden parantaminen esimerkiksi hyvinvointialueen verkkosivuilla sujuvoittaisi harjoittelupaikkojen hakemista.

Yhteistyö yliopistojen ja harkkapaikkoja tarjoavien yritysten kanssa paikkojen saamisen helpottamiseksi olisi suuri plussa.

Muutaman opiskelijan mukaan ohjauksen laatu oli ollut heikkoa heidän harjoittelupaikallaan. Muun muassa psykologiharjoittelun suorittaneet kertoivat, että harjoittelupaikalla saatu viikoittainen ohjaus ei täyttänyt määrättyä kahta tuntia. Sosiaalityön käytännöt II-harjoittelun kohdalla opiskelijat harmittelivat sitä, että asiakastyöskentelyn parissa vietetty aika jäi liian vähäiseksi. Sosiaalityön käytännöt III-kurssin suorittaneet toivoivat, että harjoittelupaikoilla tehtävä asiakastyö ja harjoitteluun sisältyvä kehittämistyö eroteltaisiin selvemmin toisistaan.

Harjoittelupaikalla ohjaus ei minään viikkona toteutunut tavoitteessa 2h/vk. Jouduin itse pitämään huolta siitä, että ohjaus toteutuu, ja harjoitteluni ohjaaja ei useasti saapunut sovituille ohjausajoille. Ohjaaja olisi myös paremmin voinut pitää huolta siitä, että työ määräni ei ole liiallinen.

Ohjauksen laatua heikensi myös puutteellinen perehdytys, ohjaajan kuormittuneisuus ja kiireellisyys sekä se, ettei harjoittelijan oppimista seurattu. Vastausten perusteella ohjauksen laatua huononsi esimerkiksi se, ettei ohjaaja kerennyt ohjeistamaan harjoittelijaa tai antamaan tälle rakentavaa palautetta ilman, että opiskelija pyysi sitä erikseen. Myös opiskelijoiden itsenäisyyden sekä oma-aloitteisuuden rajoittaminen ja jatkuva vahtiminen heikensivät harjoittelun sujuvuutta. Osa opiskelijoista toivoi, että heille olisi annettu enemmän työtehtäviä sekä mahdollisuuksia osallistua käytännön työntekoon.

Varsinaista perehdytysohjelmaa ei ollut. Harjoittelun alku tuntui hypyltä kylmään veteen – sain ensimmäisenä päivänä työpuhelimen ja läppäriin sekä avaimet, ja jo ensimmäisellä viikolla tein itsenäisesti kirjauksia asiakastietojärjestelmään. Olin odottanut ehkä hieman pehmeämpää laskua tai ainakin järjestelmällisempää perehdytystä.

Opiskelijoiden hakuprosessiin sekä tyytyväisyyteen vaikuttivat myös harjoittelu- paikkojen palkkakäytänteet. Esimerkiksi psykologiharjoittelun suorittaneiden mukaan Keski-Suomen alueella psykologiharjoittelusta maksettiin pääsääntöisesti vähimmäispalkka, mikä koettiin alueelta pois työntäväksi tekijäksi. Moni vastanneista kertoi valinneensa lopullisen harjoittelupalkkansa palkan perusteella, minkä takia he olivat lähteneet muihin maakuntiin töihin. Aihe nousi esille myös psykologian laitoksen henkilöstöhaastatteluissa sekä Keski-Suomessa työskentelevien kenttäohjaajien haastatteluissa.

Sosiaalityön harjoittelut ovat Keski-Suomessa pääsääntöisesti palkattomia. Palkattomuus tuli ilmi opiskelijoiden kysely- ja haastatteluvastausten lisäksi myös vastuuopettajien sekä hyvinvointialueen työntekijöiden haastatteluissa. Harjoittelujen palkallistaminen parantaisi opiskelijoiden oikeusturvaa sekä yhdenmukaista kohtelua. Vastanneet opiskelijat kokivat, että palkattomuus tuntui erityisen epäreilulta etenkin pitkissä työssäoppimisjaksoissa, jotka vaativat suurempaa työpanosta. Kesällä suoritettavat palkattomat harjoittelut heikensivät opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Vastausten perusteella osa harjoittelupaikoista tarjoutui maksamaan harjoittelusta palkkaa, mutta heillä ei ollut palkanmaksua mahdollistavaa väylää.

Kurssiin liittyy tiettyjä käytännön haasteita, vaikka se on ehdottoman hyödyllinen. Kyseessä on pitkä täysin palkaton jakso, joka vielä usealla opintojen aikataulujen takia sijoittuu ajankohdan päälle, jolloin olisi hyvä esim. pystyä etsimään ja aloittamaan kesätöitä. Näihin asioihin puuttuminen saattaa olla isokin työ, mutta voisi tukea opiskelijoiden jakamista ja toimeentuloa.

6 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON JA KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUEEN TYÖ-ELÄMÄYHTEISTYÖ

Yliopiston sekä hyvinvointialueen jaettu kokemus oli, että systemaattista työelämäyhteistyötä harjoittelujen ja muiden käytännön kurssien suhteen ei juuri ollut. Tarve tälle työelämäyhteistyölle tunnistettiin molemmilla tahoilla ja sen kehittämiseksi yhteistyössä oltiin vastaanottavaisia.

Aineistossa ilmeni yksittäisiä esimerkkejä työelämäyhteistyöstä. Yliopistossa on ollut aiemmin käytössä keskitetty haku psykologian harjoittelupaikoista, mutta siitä luovuttiin koettujen yhdenvertaisuusongelmien sekä harjoittelupaikkojen koamisesta johtuvan opettajiin kohdistuvan ylikuormituksen takia. Sosiaalityön puolella työelämäyhteistyön ylläpitäminen on jäänyt lähinnä yksittäisten vastuuopettajien sekä tiimien harjoittelusta vastaavien harteille. Lisäksi psykologian PSYS4100 -kurssilla on standardoidut käytänteet harjoitteluasiakkaiden koordinoimiseksi, mutta toiminta on jäänyt joka lukuvuosi pienimuotoiseksi kurssin vähäisen paikkamäärän vuoksi. Kurssi olisi kuitenkin opiskelijoiden keskuudessa hyvin suosittu.

Ohessa lainaus hyvinvointialueen henkilöstöhaastattelusta:

Tällaista keskustelua ei ole käyty aiemmin ja sitä pitäisi käydä, jotta pysyttäisiin kartalla, mitä kaikki toivoo ja tarvitsee ja miten yliopiston mielestä [yhteistyö] voidaan rakentaa hyvin.

6.1 Yhteistyötarpeet Jyväskylän yliopistossa

Psykologian ja sosiaalityön oppiaineiden henkilöstön vastausten perusteella työelämäyhteistyö koettiin tarpeelliseksi sekä tärkeäksi harjoittelujen sekä muun käytännön opetuksen näkökulmasta.

Psykologian laitoksella työskentelevät haastateltavat mainitsivat, että opiskelijoilla on laaja-alaista psykologista osaamista, jonka takia työelämäyhteistyötä olisi hyvä kehittää muillakin osa-alueella, kuin kliinisessä psykologiassa. Siitä huolimatta, että psykologian FM-linjan opetussuunnitelma keskittyy psykologian asiantuntijuiden laaja-alaiseen kehitykseen psykologisen ammatillisen työn sijasta, linjan opiskelijoita tulisi silti osallistaa työelämäyhteistyöhön. Linjan opiskelijat toivoivat, että nykyiset vapaaehtoiset harjoittelut sisällytettäisiin osaksi tutkintolinjaa, jotta he pääsivät hyödyntämään osaamistaan käytännön työelämässä. Osa FM-linjan vapaaehtoisen harjoittelun suorittaneista opiskelijoista oli kokenut hankaluuksia harjoittelupaikan löytämisessä, sillä heidän osaamistaan vaativat työtehtävät ja nimikkeet eivät nouse yhtä selvästi esille työnhakujärjestelmissä. FM-linjan harjoittelut voivat sisältää monenlaisia työtehtäviä, esimerkiksi suunnittelu- ja kehittämistehtäviä tai ohjaus-, neuvonta- sekä tukikeskustelujen järjestämistä. Opiskelijoiden monipuoliset osaamisalueet eivät kuitenkaan tarjoa yhtä selkeää reittiä työelämään kuin PsM-linjan tuoma oikeus harjoittaa psykologin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä.

Henkilöstön haastatteluissa nousi esille, että yliopisto tulee tarvitsemaan hyvinvointialueen kanssa tehtyä työelämäyhteistyötä muun muassa asiakaskohtaamia käsittelevien harjoitusten järjestämisessä. Vastanneiden mukaan lähivuosina kasvava sisäänottoprosentti lisää tarvetta käytännön kursseille ja mahdollisille harjoitusasiakkaille. Monet asiakasprosessien etenemistä seuraavat ja harjoitteluasiakkaita vaativat kurssit (esim. PSYS4100 Psykoterapeuttiset ja kuntouttavat interventiot) ovat opiskelijoiden keskuudessa suosittuja. Lisäksi mahdollinen psykoterapiauudistus, joka mahdollistaisi 1. asteen psykoterapeuttipätevyys suorittamisen maisterivaiheen opinnoissa, edellyttäisi kurssitarjonnan uudistamista ja lisäisi harjoitusasiakkaiden tarvetta.

Moni psykologian laitoksella työskentelevistä koki, ettei hyvinvointialueella tuntunut olevan tiettyä psykologian harjoittelujen koordinoinnista vastaava henkilöä. Osa vastanneista arvioi, että vastuu harjoittelujen toteutumisesta on jaettu monelle työntekijälle, mikä lisää henkilöstön kuormittuneisuutta. Haastateltavien mukaan hyvinvointialueella ja yliopistossa tulisi olla yhteisvirka tai vastaava järjestely helpottamaan harjoittelujen kokonaisvaltaista koordinointia.

Myös sosiaalityön henkilökunnan vastauksissa ilmeni, että harjoitteluja koordinoivat vastuuhenkilöt ovat kiireisiä, minkä takia yhteistyötä edistäviä toimintamalleja on haastava edistää lukuisista yhteydenotoista huolimatta.

Henkilöstöhaastatteluissa toivottiin enemmän harjoittelujen valtakunnallista kehittämistä yhteistyössä muiden yliopistojen sekä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Vaikka hyvinvointialueen kanssa järjestettävä yhteistyö oli vastanneiden mukaan erittäin tärkeää, sen ei koettu kattavan kaikkia harjoittelupaikkoja

suurten oppilasmäärien takia. Lisäksi suurempi valinnanvapaus harjoittelupaikan suhteen sekä harjoittelijoiden maantieteellinen jakautuminen oli niin opiskelijoiden kuin yliopiston henkilöstön näkökulmasta hyvä käytäntö. Toisaalta osa sosiaalityötä edustavista vastanneista pohti, tulisiko harjoittelupaikoista järjestää keskitetty haku Jyväskylän yliopiston opiskelijoille.

6.2 Yhteistyötarpeet Keski-Suomen hyvinvointialueella

Alojen toimintaympäristöissä tapahtuvat muutokset vaikuttavat työntekijöiden työnkuviin sekä osaamistarpeisiin ja siten myös koulutuksen tavoitteisiin (Lähteinen ym., 2017: 6). Harjoittelupaikkojen esihenkilöiden sekä työntekijöiden haastattelussa käsiteltiin sitä, kohdentuuko opetus heidän mielestään oikein ja vastaako koulutuksen sisältö nykyisiä sekä tulevaisuuden osaamistarpeita. Koulutussisältöjen uudistamisessa sekä kehittämisessä olisi hyvä huomioida se, vastaavatko sisällöt opiskelijoiden osaamistavoitteiden lisäksi myös työelämän tarpeita. Lisäksi esimerkiksi Sosiaalityön käytännöt II-harjoittelua ohjanneet työntekijät kokivat, että kyseisen kurssin työssäoppimisjakso voisi kestää kolme kuukautta kahden sijasta, sillä opiskelijat saisivat enemmän mahdollisuuksia kehittää taitojaan.

Hyvinvointialueen henkilöstöhaastatteluissa ilmeni, että työelämä- sekä tutkimusyhteistyö yliopiston kanssa voisi vastata osaan hyvinvointialueen tiedontarpeista. Osa vastanneista kuitenkin koki, että sujuva yhteistyö edellyttää muun muassa toimivampia viestintäkanavia, tehokkaampia menetelmiä palautteen antamiselle sekä saamiselle. Esimerkiksi yliopiston tekemä arviointilomake kenttäohjaajille oli yksittäisten vastausten perusteella hankala sekä liian pitkä.

Vuoropuhelu yliopiston opiskelijan ja opettajan välillä puuttuu, ---, toivotaan, että olisi tapaamisia ja yhteistyömahdollisuuksien kehittämistä [yliopiston kanssa], ja tutkimusta kaivattaisiin

7 KOKEMUKSET MUUHUN KÄYTÄNNÖN OPETUKSEEN LIITTYEN

Selvityksen yhtenä tarkoituksena oli tarkastella käytännön opetusta yliopistossa sekä opinnäytteiden tekemistä yhteistyössä työpaikan tai opiskelijan harjoittelupaikan kanssa. Osiossa käsitellään psykologian ja sosiaalityön opiskelijoiden kokemuksia muusta käytännön opetuksesta sekä yliopiston ja hyvinvointialueen antamia kommentteja käytännön opetuksen kehittämisestä.

7.1 Käytännön opetus opiskelijoiden näkökulmasta

Opiskelijoiden valmiudet ennen harjoittelua

Opiskelijoiden kokemukset omista valmiuksistaan ennen harjoittelua vaihtelivat: toiset kokivat omaavansa hyvät valmiudet, kun taas toiset kokivat näin osittain (ks. Taulukko 10). Jotkut vastaajista toivoivat, että heillä olisi ollut paremmat taidolliset valmiudet ennen harjoittelun alkamista. Opiskelijoiden myönteisiin näkemyksiin omista valmiuksistaan vaikuttivat muun muassa itsetehdyt kurssivalinnat sekä aiemmat opinnot, jolloin suoritettuja ammatillisia kursseja saattoi olla enemmän. Osa vastanneista myös koki, että opinnoissa kertyneestä teoretiedosta oli ollut hyötyä harjoitteluissa. Psykologian opiskelijoiden mukaan psykologian maisterivaiheen opinnot olivat kaikista hyödyllisimpiä ja opettavaisimpia harjoittelun kannalta.

Vaikka kyselyvastauksissa korostui valmiuksien riittävyys, moni haastateltava koki, että olisi tarvinnut enemmän käytännön opetusta ennen harjoittelua. Haastatellut ohjaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä opiskelijoiden taitotasoon ja toimintaan harjoittelupaikoilla. Vastanneiden keskuudessa oli kuitenkin kahtiajakoisia näkemyksiä opiskelijoiden valmiuksista tulla harjoitteluun. Osa ohjaajista koki, ettei harjoittelijoilla tarvitse olla harjoitteluun tullessaan taidollisia valmiuksia, sillä niitä voidaan kehittää harjoittelun aikana. Vastanneet kertoivat luottavansa siihen, että

opiskelijoilla on hyvät tiedolliset valmiudet sekä vuorovaikutustaidot, jotka tukevat taidollisten valmiuksien vahvistumista. Muutamat sosiaalityön opiskelijoiden ohjaajina toimineet painottivat, että opiskelijoiden työelämävalmiudet vaihtelivat moninaisten taustojen takia: esimerkiksi osa harjoittelijoista on aloittanut opinnot suoraan toisen asteen koulutuksen jälkeen, kun taas osa on ollut pidempään työelämässä.

Toisaalta osa haastateltavista katsoi, että opiskelijoiden valmiuksien kehittämiseen voitaisiin panostaa enemmän opinnoissa. Esimerkiksi esitettiin, että opiskelijat voisivat suorittaa enemmän vuorovaikutustaitoja vahvistavia tehtäviä ennen harjoitteluun saapumista. Ohjaajat olivat myös huomanneet moniammatillisen työskentelyn olevan monelle opiskelijalle erityisen uusi sekä hämmentävä asia. He toivoivatkin, että harjoitteluun tuleville opetettaisiin kyseisen alan roolista sekä työtehtävistä vuorovaikutteisissa moniammatillisissa tiimeissä.

Taidollisten valmiuksien ohella ohjaajat kokivat tärkeäksi, että harjoitteluun tuleva opiskelija on halukas oppimaan uutta, vastaanottamaan ammattilaisten ohjausta sekä reflektoida omaa työskentelyään. Kyseiset valmiudet toistuivat myös joissain yliopiston opettajien haastatteluissa.

Alakohtaisia ajatuksia harjoittelua tukevista valmiuksista sekä käytänteistä nousi esille niin ohjaajien kuin opiskelijoiden vastauksissa. Psykologian alan harjoittelujen ohjaajat kokivat esimerkiksi psykologian ammattityössä tarvittavien perustaitojen, psykologisten tutkimusmenetelmien sekä osittaisen tieteellisen tiedon hallinnan olevan keskeisiä taitoja alan harjoittelussa. Myös osa psykologian opiskelijoista painotti, että käytännön tason tietämys erilaisista alakohtaisista menetelmistä kuten terapeuttisesta työskentelystä sekä kyky soveltaa tutkimustietoa käytännössä olivat tärkeitä taitoja harjoittelun kannalta. Sosiaalityön ohjaajien ja opiskelijoiden vastausten perusteella erilaisten palvelujärjestelmien hallintaa sekä sosiaalityötä ohjaavien lakien tuntemusta tulisi kehittää jo ennen harjoitteluun saapumista.

Moni vastanneista opiskelijoista sekä osa ohjaajista koki etenkin STOS3006 Sosiaalityön käytännöt III kotimaassa -opintojakson haasteelliseksi harjoittelijoiden valmiuksien näkökulmasta. Opiskelijoiden mukaan kurssilla suoritettava kehittämisprojekti vaati ajoittain korkeamman tason ammattikentän tuntemusta, jota opiskelijoilla ei ollut kertynyt opintojen aikana. Vastanneet ohjaajat eivät kuitenkaan kokee pystyvän ilmaista näkemystä siitä, millainen kehittämisprojekti olisi vaativuudeltaan sopiva opiskelijoille.

Opiskelijoiden toiveet käytännön opetuksen suhteen

Opiskelijoiden näkökulmasta työelämäsidojen sekä käytäntöyhteyksien lisääminen useampiin opintokokonaisuuksiin on antoisaa sekä keskeistä (Filppa ym., 2012: 230). Suurin osa vastanneista opiskelijoista koki, että käytännön kursseja ei ole riittävästi kummankaan alan opetussuunnitelmissa. Moni toivoi, että käytännön ammattitaitoja vahvistavia kursseja olisi ollut enemmän ennen harjoitteluun menemistä. Opiskelijat suhtautuivat myönteisesti ammatillisiin opintoihin, ja ne koettiin hyödyllisinä oman osaamisen kehittymisen sekä harjoitteluun valmistelemisen kannalta. Etenkin kandidivaiheen opiskelijoiden vastauksissa ilmeni, että alojen käytäntöihin syventyvät kurssit toisivat lisää motivaatiota opiskeluun sekä kehittäisivät opiskelijoiden itsevarmuutta omista alakohtaisista taidoista sekä valmiuksista.

Ammatillisten kurssien tarjontaa tulisi siis pyrkiä lisäämään kauttaaltaan koko opiskeluaikalle molemmilla aloilla. On tärkeää varmistaa riittävät resurssit, käytännön kurssit ja niiden paikkamäärät suhteessa opiskelijoiden määrään myös siksi, koska sisäänottomäärä on kasvanut molemmilla aloilla Jyväskylän yliopistossa. Tarve käytännön kursseille nousi esille etenkin kandidivaiheen opiskelijoilla, jotka eivät vielä olleet suorittaneet juurikaan käytännön kursseja tai harjoitteluja.

Osa psykologian maisteriopiskelijoista oli tyytyväisiä ammatillisen opetuksen määrään. Tällöin opiskelijat olivat useimmiten itse aktiivisesti valinneet ja tulleet valituksi vapaaehtoisillekin ammattitaitoja opettaville kursseilla. Osa heistä taas totesi, että käytännön opetusta olisi voinut olla enemmänkin ja osa huomautti, ettei paikkoja kaikilla kursseilla riitä kaikille. Tästä syystä osa psykologian käytännön taitoja opettavista kurssipaikoista joudutaan esimerkiksi arpomaan vuosittain. Sosiaalityön opiskelijoilla on paljon vähemmän ammatillisia kursseja verrattuna psykologiaan, joten tämä ryhmä toivoi yleisesti enemmän työelämävalmiuskursseja.

Ongelma on se, että [psykologian] opinnot voi käydä läpi aika lailla siten, että ei niissä ei ole paljon käytäntöä.

Ainoa käytännönläheinen kurssi [sosiaalityön opinnoissa] tähän mennessä oli Asiakastyön taidot -kurssi, joka ei päässyt kyllä lähellekään sitä intensiteettiä mitä työpaikalla on. Tästä laista asiakastyön taitojen (myös vuorovaikutustaitojen) kurssia tulisi olla pikkuhiljaa, läpi opintojen, rinnalla kulkemassa, ei vain yhtenä tiukkana puristuksena.

Opiskelijat esittivät monia kehitysehdotuksia, jotka heidän näkökulmastaan täydentäisivät tutkinto-ohjelmien sisältöjä ja edistäisivät ammatillisten kurssien toteutumista. Molempien alojen opiskelijat toivoivat kursseja, joissa voisi harjoitella erilaisia asiakas- sekä vuorovaikutustilanteita ja kohtaamistyötä esimerkiksi simulaatioiden avulla. Vastauksissa korostui tarve siitä, että alojen teoriaa opetettaisiin soveltamaan

käytäntöön esimerkiksi ratkaisukeskeisten case-esimerkkien avulla. Muutama vastanneista koki, että osa teoriaopinnoista olisi voinut korvata työelämäkursseilla. Vaihtoehtoisesti jokaisella teoriapainotteisella kurssilla tulisi olla sisältöjä, jotka mahdollistaisivat asiakastyön harjoittamisen. Opiskelijoiden mukaan käytännön harjoittelua tulisi sisällyttää opintojen eri vaiheisiin sopivalla tasolla: esimerkiksi kandidivaiheessa voisi olla enemmän simulaatioharjoituksia, kun taas maisterivaiheessa voitaisiin simulaatioharjoitusten lisäksi työskennellä kasvotusten asiakkaiden kanssa. Osa vastanneista toivoi, että opiskelijat saisivat valita vapaammin itseään kiinnostavia kursseja pakollisista kokonaisuuksista siten, että opiskelija saisi silti kattavan perehdytyksen asiakastyön menetelmiin.

Molempien alojen opiskelijoiden mukaan tutkinto-ohjelmiin tulisi sisällyttää enemmän substanssiosaamista kartuttavaa sisältöä. Psykologiaa opiskelevat mainitsivat, että kandidivaiheen opinnoissa on suhteellisen vähän vapaavalintaisia ja moniammatillisuuteen kannustavia aihekursseja. Monet myös toivoivat lisää opetusta terapeuttisista tekniikoista. Sosiaalityön opiskelijoiden vastauksissa nousi esille, että kurssien keskeisissä sisällöissä ei perehdytä merkittävästi päihdeongelmiin, mielen-terveyteen tai sosiaalityötä ohjaavaan lainsäädäntöön, jotka koettiin tärkeiksi osaamisalueiksi työelämän kannalta. Lakeihin perehtyminen ennen harjoittelua mahdollistaisi sen, että opiskelija pystyisi harjoittelun aikana näkemään miten lait toteutuvat käytännössä. Lisäksi yksittäisillä opiskelijoilla oli toiveita siitä, että sosiaalityön oppiaine järjestäisi erillisen tutkimukseen sekä kehittämistyöhön keskittyvän kurssin.

Psykologian opiskelijat puolestaan toivoivat, että harjoitteluun valmentava kokonaisuus Työelämävalmiudet III sijoittuisi pidemmälle aikavälille. Nykyisessä opetussuunnitelmassa opintojaksot suoritetaan yhden syksyn aikana, mikä hankaloittaa suuren tietomäärän omaksumista. Pidempi suoritus aika olisi mielekkäämpää oppimisen sekä jaksamisen kannalta. Lisäksi monet kaipaivat kokonaisuudessaan kattavampia opintojaksoja, jotka keskittyvät enemmän opiskelijoiden käytännön taitojen vahvistamiseen.

Kliinisen psykologian teoriaosaamista olisi voinut olla opinnoissa enemmän, muutenkin kuin 3-aallon kognitiivisten näkökulmasta. Lisäksi tapausjäsenysten ja tekemisen harjoittelusta olisi ollut valtava hyöty harjoittelussa. Lisäksi opintojen aikana käyty tunne-elämän arviointi -kurssi keskittyy ainoastaan yhteen menetelmään, tätä olisi voinut olla laajemmin, jotta valmiudet näiden tutkimusten tekemiseen ja erilaisilla menetelmillä saatavan tiedon integrointiin olisivat olleet samalla tasolla kognitiivisten toimintojen arvioinnin valmiuksien kanssa.

7.2 Yliopiston ja harjoittelupaikkojen näkökulmat käytännön opetukseen

Yliopiston henkilöstön näkökulmat

Yliopiston henkilöstön vastauksissa korostui näkemys siitä, että harjoittelujaksojen ulkopuolella suoritettavia käytännön opintoja tulisi järjestää enemmän. Psykologian laitoksen henkilökunnan haastatteluissa ilmeni myös koulutussisällöllisiä puutteita, joiden lisääminen opetussuunnitelmaan täydentäisivät opiskelijoiden työelämävalmiuksia. Muun muassa lasten ja lapsiperheiden arvioinnista sekä organisaatioiden kehittämisestä ei aineiston perusteella ole riittävästi opetussisältöjä. Haastateltavat pohtivat, tulisiko opintoihin esimerkiksi sisällyttää laaja-alaisempi interventio- ja arviointipaketti, johon kuuluisi useita pienempiä opintojaksoja, jotka kattaisivat opinnoista puuttuvat sisällöt.

Harjoittelupaikkojen näkökulmat

Niin psykologian kuin sosiaalityön harjoitteluista vastaavat ohjaajat olivat havainneet koulutussisällöllisiä puutteita opiskelijoiden harjoittelujaksojen aikana. He listasivatkin vastauksissaan monia tarpeisiin pohjautuvia ehdotuksia koulutussisällön täydentämiselle.

Haastateltavien näkemysten mukaan opiskelijoiden lakituntemus sekä lakien tulkintakyky, asiakastietojen kirjaaminen sekä muut dokumentointitaidot olivat ajoittain puutteellisia. He toivoivat, että näitä taitoja korostettaisiin alojen opinnoissa enemmän ennen harjoitteluun tulemistä sekä harjoittelun jälkeen, jotta opiskelijoiden osaaminen vahvistuisi.

Ohjaajien haastatteluissa nousi esiin tarve valmistaa opiskelijoita toimimaan haastavissakin asiakaskohtaamisissa harjoittelun aikana. Ohjaajien mielestä oli tärkeää, että opiskelijat saisivat mahdollisimman todenmukaisen sekä kokonaisvaltaisen perehdytyksen haastavista ennen työssäoppimista. Haastatteluvastausten perusteella hyviä tapoja tutustuttaa opiskelija asiakastyöhön ovat muun muassa erilaisen asiakastilanteiden simulointi sekä oikeassa asiakastyössä tapahtuneiden kohtaamisten läpikäyminen. Haastateltavien mukaan molemmilla aloilla voitaisiin mukauttaa esimerkkejä nimettömistä asiakaskohtaamisista opiskelijoiden oppimistarpeiden mukaan: esimerkiksi psykologian opinnoissa opittaisiin kohtaamaan eri mielenterveyspalveluja tarvitsevia asiakkaita, ja sosiaalityössä käytäisiin läpi erilaisen sovellusalojen työkonteksteissa toimimista.

Asiakastyön ohella ohjaajien haastatteluissa nousi esille moniammatillisuuden oppimisen tarve. Vastanneet toivoivat, että opiskelijat pääsisivät jo ennen harjoitte-

lujaksoja tutustumaan oman alansa rooliin ja toimintaan moniammatillisissa työympäristöissä ja -tilanteissa. Opiskelijoiden perehdyttäminen muiden alojen työnkuviin sekä käsitteisiin tukisi heidän mukautumistansa työelämään, jossa moniammatillisuus on yhä keskeisemmässä roolissa.

Haastatellut kenttäohjaajat pohtivat, voisivatko harjoittelupaikat vaatia opiskelijoita suorittamaan tiettyjä kursseja tai tutustumaan työelämäosaamista tukevaan kirjallisuuteen ennen harjoitteluun tulemistä. Esimerkiksi sosiaalityön opiskelijat voisivat suorittaa turvallisuuskursseja tai perehtyä kuntoutus- ja erityistyöntekijöiden nimikkeistöön ennen pakollisia työssäoppimisjaksoja.

7.3 Opinnäytetöiden tekeminen yhteistyössä harjoittelupaikkojen kanssa

Opinnäytetyöt ovat harjoittelujen ohella yksi yleisimmistä yhteistyömuodoista opiskelijoiden sekä työelämän edustajien välillä (Davey ym., 2018). Tämän selvityksen haastatteluissa käsiteltiin myös harjoittelupaikkojen näkemyksiä pro gradu -tutkielman tekemisestä yhteistyössä opiskelijan kanssa.

Psykologian opinnoissa pro gradu -tutkielma tehdään merkittävästi psykologi-harjoittelua aiemmin. Opiskelijat tekevät opinnäytetyönsä tutkimusryhmissä yhdestä laitoksen osoittamista sovellusaloilta aihepiireistä. Laitoksen antamat aiherajaukset voivat vähentää opiskelijoiden mahdollisuuksia tehdä opinnäytetyö yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Sosiaalityön opinnoissa pro gradu -tutkielma tehdään pakollisten käytännön jaksojen jälkeen. Opiskelijat saavat päättää opinnäytetyönsä aiheen itse, mikä helpottaa pro gradu -tutkielmien tekemisen yhteistyössä harjoittelupaikkojen kanssa.

Haastatteluaineiston analyysissä on huomioitu alojen opinto-ohjelmien eroavien rakenteiden vaikutukset opinnäytetöiden toteuttamiseen työelämäyhteistyössä.

Opiskelijoiden näkökulmat

Opiskelijoiden suhtautuminen pro gradu- tutkielman tekemiseen yhteistyössä työelämän edustajien kanssa oli kaksijakoista. Osa vastanneista koki yhteistyön hyvänä mahdollisuutena, jos harjoittelupaikan toiminta tai siellä käynnissä oleva hanke oli kiinnostava. Joidenkin sosiaalityön opiskelijoiden mukaan työelämäyhteistyö voisi syventää opiskelijoiden substanssiosaamista opinnäytetyön aiheesta. Molempien alojen opiskelijoiden vastauksissa nousi ilmi, että aikaisemmat harjoittelukokemukset tukivat pro gradu -tutkielman tekemistä, tai että jo tehty pro gradu- tutkielma

saattoi tukea harjoitteluun menemistä. Toisaalta osa vastanneista koki työelämäyhteistyön järjestämisen opinnäytetyön ohella liian työlääksi sekä monimutkaiseksi. Vastanneiden mukaan graduaiheen sekä harjoittelun samanlaisuus voisi kaventaa opiskelijoiden mahdollisuutta tutustua eri alakohtaisiin sovellusaloihin sekä aihepiireihin.

Valtaosa opiskelijoista koki tärkeäksi, että pro gradu- tutkielmien tekemiseen tarjottaisiin useita vaihtoehtoja. Enemmistö oli tyytyväinen siihen, miten tutkielmien tekeminen oli järjestetty omassa oppiaineessaan. Osa toivoi enemmän mahdollisuuksia tehdä tutkielma muun muassa yrityksessä, säätiössä tai sosiaalityön osalta omalla harjoittelupaikallaan. Vastanneiden mukaan yliopistolla ei ollut riittävästi tukikeinoja eikä -rakenteita opiskelijoille mahdollistamaan tutkielmien tekemisen oppiaineiden ohjaajien tarjoamien aiheiden ulkopuolelta.

Vastauksissa nousi esiin myös ongelmakohtia pro gradu -tutkielman tekemisessä harjoittelupaikalla. Yleisimmät hankaluudet liittyivät tutkielman suunnittelemiseen, ohjaukseen sekä käytännön toteutukseen. Lisäksi oppiaineen sekä laitoksen ja harjoittelupaikan roolit ja työnjako työelämäyhteistyössä olivat ajoittain epäselviä. Opiskelijat pohtivat, voisiko esimerkiksi harjoittelun ohjaaja osallistua ohjaamiseen tai toimia tutkielman pääasiallisena ohjaajana, jos hän ei ole akateemisesti pätevä. Myös tutkimusluvan saaminen sekä maantieteellisesti kaukaisen tahon kanssa tehtävä yhteistyö koettiin hankalaksi.

Työelämäyhteistyön sovittaminen **psykologian** maisteriohjelman (PsM) rakenteeseen pohditutti opiskelijoita. Pro gradu -tutkielman tekeminen oman harjoittelupaikan kanssa koettiin epätodennäköiseksi, sillä se edellyttäisi psykologiharjoittelun aikaistettua suorittamista. Osa toivoi, että tutkielman toteuttaminen yliopiston ulkopuolisten tahojen kanssa olisi helpompaa. Tämä mahdollistaisi opiskelijoita tekemään tutkielman itseä kiinnostavasta aiheesta, jos laitoksella ei ollut yhtään houkuttavaa tutkimushanketta. Valtaosa opiskelijoista oli kuitenkin tyytyväisiä nykyisiin käytäntöihin.

Sosiaalityön opiskelijoiden näkökulmasta pro gradu -tutkielman tekeminen yhteistyössä harjoittelupaikan kanssa hyödyttäisi molempia osapuolia. Työelämäyhteistyössä tehdyt tutkielmat laajentaisivat tietämystä sosiaalialan kenttätyöskentelystä. Saman harjoittelupaikan kytkemisen kahdelle eri kurssille nähtiin tukevan oppimista sekä opiskelijoiden yhteyttä työelämään. Yhteistyö voisi auttaa opiskelijoita valitsemaan ajankohtaisen tutkielman aiheen, sillä kentällä työskentely mahdollistaa moninaisten työelämään liittyvien ilmiöiden tarkastelua. Vastanneet kokivat, että työelämäyhteistyö myös helpottaisi aineiston keruuta tai vaihtoehtoisesti poistaisi tarpeen oman aineiston keräämiselle. Mahdollisena ongelmana nähtiin, että harjoittelupaikka voisi määrittää opiskelijan tutkimusaihetta tai -prosessia suhteettoman

paljon. Opiskelijat suhtautuivat kielteisesti siihen, että heiltä vietäisiin mahdollisuus itse päättää tutkielmansa aihe. Lisäksi harjoittelupaikan määrittelemät aikataulut sekä tutkielmaan kohdistuvat yhtäaikaiset vaatimukset saattaisivat luoda liikaa suoriutumispaineita opiskelijoiden näkökulmasta. Vastanneet toivoivat, että työelämäyhteistyöhön osallistuvat yritykset ja yhteisöt ymmärtäisivät opiskelijan tarpeen laadukkaalle ohjaukselle sekä pro gradu -tutkielman laajuuden ja vaatimukset.

Harjoittelupaikkojen näkökulmat

Usea haastateltu työelämän edustaja ilmaisi kiinnostusta opinnäyteyhteistyöhön. Haastatteluvastausten perusteella pro gradu -tutkielmien tekemiseen osallistuminen auttaisi työpaikkoja kehittämään omaa toimintaansa enemmän tutkimusperustaiseksi. Kenttätyöskentelystä löytyi monia kiinnostavia tutkimusaiheita, mutta työntekijöillä oli harvemmin aikaa tehdä tutkimusta omatoimisesti. Etenkin vaikuttavuustutkimusten tekemiseen olisi runsaasti mahdollisuuksia. Lisäksi työpaikoilla on käytössään suuria määriä dataa, jota ei juurikaan analysoida. Haastateltavat uskoivat, että opiskelijat oppisivat uusia työskentelymuotoja sekä muita keskeisiä työelämätaitoja työelämään sijoittuvan opinnäyteyhteistyön myötä - erityisesti sosiaalityössä, jossa käytännön jaksot suoritetaan ennen pro gradu -tutkielman tekemistä. Opiskelijat pääsisivät perehtymään harjoittelupaikkojen toimintaan, ja kenttäohjaajat voisivat esittää mahdollisia tutkielman aiheita. Eräs haastateltava piti erinomaisena, että opiskelijat olivat omatoimisesti esitelleet aiheellisia opinnäytetöitään työpaikoilla, sillä tutkielmien sisältöä voidaan hyödyntää työpaikkojen kehittämiseen.

8 MILLAISIA KÄYTÄNTÖJÄ MUUALLA?

Ammatillisten opintojen muodot, laajuus sekä sisällöt vaihtelevat koulutusvastuuyliopistojen välillä. Valtaosassa Suomen opetusyksiköissä on pyritty kehittämään työelämäyhteistyötä sekä toimintamalleja lähialueella vaikuttavien toimijoiden kanssa. Seuraavassa osiossa tarkastellaan Tampereen, Turun sekä Oulun yliopiston harjoittelukurssien sekä muiden työelämäopintojen sisältöjä sekä toteuttamistapoja. Tämän lisäksi osiossa käydään läpi yliopistojen harjoittelukäytäntöjä sekä työelämäyhteistyön toteutumista.

8.1 Työelämäyhteistyö harjoitteluissa

Keskeisimmät haastatteluissa esille nousseet teemat olivat harjoittelupaikkojen koordinointi, harjoittelijoiden palkkaus sekä yliopistojen vastuopettajille tarjottu tuki. Harjoittelupaikkojen koordinoinnin yhteydessä mainittiin ammattikorkeakoulujen käyttämä Jobiili-järjestelmä, jossa työnantajat pystyvät ilmoittamaan avoimista harjoittelupaikoista maksuttomasti.

Haastatteluvastausten perusteella muutamassa yliopistossa tehdään aktiivisesti yhteistyötä paikallisen hyvinvointialueen kanssa. Molemmat osapuolet kyselevät aktiivisesti avoimista harjoittelumahdollisuuksista ja panostivat verkostoitumiseen. Harjoittelupaikkojen koordinointi tapahtuu myös tiiviissä yhteistyössä. Joissain yliopistoissa henkilökunta pyrki viestimään säännöllisesti koulutuksen sisällöistä työelämän edustajille työelämäyhteistyön tukemiseksi. Eräänä keskeisenä tekijänä mainittiin myös harjoitteluja koordinoivien yhteyshenkilöiden nimittäminen. Vaikka sujuvan yhteistyön rakentaminen saattoi vaatia aikaa sekä pitkäjänteisyyttä, rakenteiden vakiinnuttua yhteistyöstä tuli keskeinen osa harjoitteluja sekä muita työelämäopintoja. Haastateltavien mukaan myös riittävien resurssien sisällyttäminen budjettiin saattoi myös viedä merkittävästi aikaa.

Yksittäisissä yliopistoissa ilmeni myös omia yhteistyötä tukevia toimintamalleja paikallisten sekä ulkoisten toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Oulun ja Tampereen yliopistot olivat palkanneet harjoittelupaikkakoordinaattoreita, joilla oli merkittävä rooli opiskelijoiden harjoittelujen toteuttamisessa. Osa harjoittelujaksoista voitiin sopia opiskelijoille valmiiksi. Opiskelijoilla oli kuitenkin halutessaan myös mahdollisuus sopia itse harjoittelupaikasta. Lisäksi sosiaalialan työnantajat saattoivat vierailla Tampereen ja Turun yliopistojen järjestämässä infopäivissä sekä seminaareissa, joissa he mainostivat avoimia harjoittelupaikkojaan. Turun kaupunki on myös osallistunut sosiaalityön harjoittelupaikkojen rekrytointiin.

Oulun yliopiston psykologian opinnoissa sekä Tampereen sosiaalityön käytännöt II-kurssilla harjoittelupaikkoja on koordinoitu valmiiksi. Lisäksi joillain työnantajilla (esim. TAYSilla) on oma keskitetty hakujärjestelmä, joka on kaikkien aiheellisten alojen opiskelijoiden käytössä. Haastattelujen perusteella kurseilla hyödynnetty keskitetty haku sujuvoittaa viestintää ja lievittää koordinoivien tahojen kuormitusta.

Joissain opetusyksiköissä oli koottu epävirallisia listoja avoimista harjoittelupaikoista, mutta näiden manuaalinen päivittäminen vaati paljon aikaa. Jyväskylän yliopiston lisäksi myös useassa muussa yliopistossa psykologian sekä sosiaalityön harjoittelupaikkojen saatavuus koettiin heikoksi. Yksittäisissä henkilöstöhaastatteluissa nostettiin esille, että valtakunnallisten rekrytointiväylien yhdenmukaistaminen voisi auttaa myös yliopistojen käytäntöjen yhtenäistämässä. Muun muassa Aarresaari- sekä JobTeaser-palveluiden yhdistäminen voisi toimia valtakunnallisen rekrytointipalvelun pohjana.

Ihanteellinen olisi valtakunnallinen tietopankki, missä on avoimia paikkoja kaikille.

Esimerkki: Oulu, psykologia, lyhyt harjoittelu Psykologin työhön tutustuminen – kurssilla. Eri sovellusalojen harjoittelupaikkoja on avautunut pääsääntöisesti Oulusta sekä sen lähikunnista, mutta yliopistolla on myös muutama työelämäyhteistyökumppani muualta Suomesta. Keskeisin yhteistyötaho on alueen suurin työntäjä, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde. Hyvinvointialueen kanssa tehtyä yhteistyötä on kehitetty eri foorumeissa ja monella organisaatiotasolla samanaikaisesti. Eri sovellusaloilla tarjotut harjoittelupaikat takaavat sen, että opiskelijat saavat laaja-alaisen ymmärryksen psykologin työnkuvasta. Kurssipaikkoja on koordinoitu myös yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Esimerkki: Tampere, psykologia, psykologiharjoittelu ja orientoiva harjoittelu. Harjoitteluille järjestetään yhteinen 2,5 tunnin pituinen alkuinfo. Tilaisuudessa käydään läpi alemman sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen liittyvät perustiedot sekä orientoivan harjoittelun ja psykologiharjoittelun sisällöt sekä tavoit-

teet. Orientoivan harjoittelua suorittaville jaetaan esimerkkejä soveltuvista harjoittelupaikoista. Työelämän edustajat pitävät psykologiharjoittelua suorittaville esitellyt avoimista harjoittelupaikoista.

Esimerkki: Turku, sosiaalityö, yleisesti & sosiaalityön käytännöt I-kurssin paikkojen koordinointi. Turussa hyvinvointialue sekä muut työelämän edustajat ja yliopisto osallistuivat aktiivisesti harjoittelupaikkojen koordinointiin. Esimerkiksi hyvinvointialue tiedottaa yliopistoa avoimista harjoittelumahdollisuuksista. Myös useiden työpaikkojen esihenkilöt pyysivät mahdollisuutta tulla esittelemään harjoittelupaikkoja yliopistolle. Vastuupettajat selvittävät valmiiksi harjoittelupaikkoja tarjoavat työpaikat Sosiaalityön käytännöt I-kurssille. Turun kaupunki on myös mukana rekrytoinnissa. Opiskelijat täyttävät kyselyn, jossa voi toivoa haluamaansa harjoittelupaikkaa. Yliopiston linjauksen mukaan sosiaalityön opiskelijan tulisi saada harjoitteluajaltaan palkkaa. Jotta työpaikka voi vastaanottaa yliopiston tarjoaman harjoittelutuen, sen täytyy tarjota opiskelijalle Kelan määrittämä minimipalkkaa.

Esimerkki: Tampereen sosiaalityön käytännöt II-kurssin paikkojen koordinointi. Tampereen yliopiston sosiaalityön koulutusohjelmassa on käytäntönä tarjota opiskelijoille harjoittelupaikkoja. Yliopiston henkilöstö ylläpitää vuosittain päivitetävää tiedostoa harjoittelupaikoista lähettämällä työpaikoille täytettävän lomakkeen, johon esihenkilöt voivat ilmoittaa avoimien paikkojen määrän sekä työtehtävät. Vaihtoehtoisesti työpaikat voivat lähettää ilmoituksen harjoittelupaikasta vastuupettajille, joka julkaisee sen kurssin Moodle-alustalla. Opiskelijat voivat hakea paikkoja erillisellä hakulomakkeella, jossa heidän on mahdollista toivoa tiettyä paikkaa. Tarkennetuista hakuajoista ilmoitetaan opiskelijoille lukuvuosittain. Työelämän edustajat voivat myös vieraila joka syksynä järjestettävässä informaatioseminaarissa ja esitellä työpaikkaansa.

Avoimet harjoittelupaikat ovat pääosin Tampereen kaupunkiseudulta. Tampereen yliopisto on pyrkinyt myös järjestämään harjoittelupaikkoja muissa maakunnissa toimivien työelämän edustajien (esim. Kanta-Häme, Pohjois-Karjala) kanssa. Yhteistyöstä koituvista opiskelijoiden matkakuluista sekä asumisjärjestelyistä on käyty keskustelua. Joensuussa harjoittelua suorittavalle opiskelijalle tarjotaan solu-asunto työssäoppimisjakson ajaksi. Lähialueilla suoritettavien harjoittelujen kohdalla on ehdotettu, että työmatkat voitaisiin laskea osaksi työaikaa ja niistä maksettaisiin opiskelijalle korvausta. Opiskelijoille voitaisiin myös tarjota mahdollisuus pitää etäpäiviä sekä osallistua asiakastapaamisiin etäyhteydellä. Haastatteluaineiston mukaan Jyväskylän yliopiston opiskelijat eivät pysty suorittamaan harjoitteluaan Tampereella kiintiöpaikkojen takia.

Myös Lapin yliopiston sosiaalityön opiskelijoiden vastauksissa nousi esiin yliopiston käytäntö varata valmiit harjoittelupaikat ensimmäisen vuoden harjoittelua suorittaville opiskelijoille.

En ymmärrä miksi samanlaista selvitystyötä ei tehdä meilläkin [Jyväskylän yliopistossa], kun kyseessä on pakollinen suoritus.

Yliopistoilla on erilaisia käytäntöjä kenttäohjaajien tukemiseen. Helsingin yliopisto järjestää ohjaajia tukevia kursseja. Tampereen yliopisto puolestaan tarjoaa sosiaalityön ohjaajakoulutusta työpaikoilla, ja tarjoaa ohjaajille palkkion käytännöt II-kurssin työssäoppimisjakson ohjaamisesta. Vaikka ohjaajana toimimisesta ei saa varsinaista ohjaajalisää, pienikin rahallinen palkkio voi motivoida työntekijöitä toimimaan ohjaajina.

8.2 Työelämäyhteistyö harjoittelujen ulkopuolella

Keski-Suomen hyvinvointialueen henkilöstöhaastatteluissa nousi esiin, millaista työelämäyhteistyötä hyvinvointialue on tehnyt muun muassa Jamkin kanssa. Ammattikorkeakoulun eri alojen opetussuunnitelmiin kuuluu Future Factory –projekti, jonka tarkoituksena on kehittää opiskelijoiden työelämävalmiuksia ja -verkostoja. Opintojakson aika opiskelijat työskentelevät ryhmissä ja toteuttavat alakohtaisia kehittämisprojekteja. Projekti toteutetaan yhteistyössä työelämätoimijoiden kanssa Haastatteluvastausten perusteella opiskelijat ovat osana projektiaan pitäneet hyvinvointialueen työntekijöille esimerkiksi eettisen stressin keskustelupajoja, joihin suhtauduttiin positiivisesti. Lisäksi opiskelijat ovat haastatelleet työntekijöitä siitä, mitä hyvä harjoittelu pitää sisällään. Hyvinvointialue on puolestaan järjestänyt erilaisia kiertäviä pisteitä, joissa opiskelijoita pääsevät tutustumaan eri yksiköiden toimintaan. Lisäksi hyvinvointialue on mahdollista ilmoittaa Jamkin avoimista työpaikoista tai mahdollisista opinnäytetyöaiheista

Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen henkilöstöhaastatteluissa ilmeni, että monet yliopistot tekevät työelämäyhteistyötä eri alueiden toimijoiden kanssa muun muassa klinikkatyöskentelyn ja harjoitusasiakkaiden suhteen. Esimerkiksi Helsingin yliopisto tekee yhteistyötä HUS:in kanssa interventiopalveluiden opettamisessa. Yliopisto toimii täten yhtenä palveluntuottajana, ja opiskelijat saavat tätä kautta asiakaskontakteja. Vastanneiden mukaan samankaltaista mallia voisi hyödyntää myös Jyväskylän yliopistossa: opiskelijat voisivat toteuttaa esimerkiksi kymmenen tunnin lyhytinterventioita laillistetun kenttäohjaajan tukemana.

Oulun yliopisto tarjoaa psykologian opiskelijoille arviointi- ja interventiopalveluihin keskittyvät opintojaksot, joiden aikaan opiskelijat käyvät seuraamassa kentällä tapahtuvaa interventiota tai arviointia. Yhteistyötä toteutetaan erityisesti Pohteen kanssa. Haastatteluvastausten perusteella yliopistossa on kuitenkin tarvetta myös muille yhteistyökumppaneille, sillä yksi ei riitä kattamaan nykyistä opiskelijamäärää. Lisäksi opintojaksoilla järjestetään yhden päivän pituisen työelämäseminaari, jossa eri sovellusaloilla toimivat psykologit kertovat työtehtävistään. Aikaisemmat puhujat ovat kuvailleet muun muassa psykologien johto- ja kehittämistehtäviä sekä kliinisessä ympäristössä toimimista.

8.3 Harjoittelukurssit muissa yliopistoissa

Psykologian sekä sosiaalityön koulutuksen kehittäminen edellyttää yhteistyötä eri opetusyksiköiden välillä. Eri opetusyksiköiden työelämäyhteistyön ohella tässä kirjoituksessa selvitettiin yliopistojen käytänteitä harjoittelukurssien järjestämisessä. Tietoa kerättiin haastatteleamalla Oulun, Tampereen sekä Turun yliopiston henkilökuntaa. Haastatteluissa käsiteltiin muun muassa harjoittelujen sisältöjä, kurssien muita tehtäviä, seminaarityöskentelyä sekä harjoittelijoiden palkkausta. Muualla hyväksi havaittujen eri opetusyksiköiden toimintatapojen soveltaminen Jyväskylän yliopiston harjoitteluissa voisi kehittää harjoitteluprosesseja sekä edistää yliopistojen yhteistyötä. Toimintatavat esitellään alakohtaisessa järjestyksessä, mutta useat listatut kehitysehdotukset soveltuvat molempien alojen harjoitteluihin.

Psykologian harjoittelut Tampereen ja Oulun yliopistoissa

Opiskelijoiden vastausten perusteella orientoiva harjoittelu on pakollinen muun muassa Oulun, Tampereen sekä Helsingin yliopistoissa.

Tampereen yliopiston psykologiharjoittelua suorittavat opiskelijat hakevat Jyväskylän yliopiston tapaan omatoimisesti harjoittelupaikan. Tampereen yliopistossa opiskelijoiden tulee perehtyä videoluentoihin ennen harjoitteluun menemistä sekä osallistua kurssin aikana harjoitteluseminaareihin ja vertaistuelliseen pienryhmätyöskentelyyn. Kurssin päätteeksi opiskelijat osallistuvat palautekeskusteluun sekä palauttavat harjoitteluraportin. Kurssilla käytetyt videoluennot ovat osa valtakunnallista ammattieettistä tietopakettia *Mitä nuoren psykologin tulee tietää*. Harjoitteluseminaarit pidetään ennen harjoittelua sekä harjoittelun aikana. Toisessa seminaarissa opiskelijat pitävät suullisen esityksen omasta harjoittelupaikastaan, työtehtävistään, ohjauksen laadusta sekä harjoittelun sujuvuudesta. Seminaariin osallistuvat myös tulevaisuudessa harjoitteluun lähtevät 4. sekä 5. vuoden opiskelijat. Harjoitte-

luseminaarit on suunnattu ainoastaan Tampereen yliopiston opiskelijoille, vaikka osallistumismahdollisuudesta on tullut kysymyksiä myös muiden yliopistojen psykologian opiskelijoilta. Yhdeksi kurssin keskeisimmistä kehittämiskohteista nimettiin toisen vastuuopettajan nimittäminen, mikä mahdollistaisi yksilöllisen ohjauksen sekä seminaarien jakamisen useammalle päivälle.

Tampereen yliopistossa orientoiva harjoittelu sisältyy kolmeosaiseen, yhteensä 15 opintopisteen laajuiseen *Psykologin työhön tutustuminen-kurssiin*, joka suoritetaan toisena tai kolmantena opintovuonna:

Psykologin työhön tutustuminen -kurssin ensimmäisen osion aikana suoritetaan sadan tunnin verran (palkatonta) ammatillista harjoittelua tai vaihtoehtoisesti 50 tuntia ammatillista harjoittelua sekä 50 tuntia tutkimusharjoittelua. Ammatillisen harjoittelun työtehtävät liittyvät psykologian sovellusaiheisiin ja kenttäohjaajana toimii laillistettu psykologi. Tutkimusharjoittelun työtehtävät ovat monipuolisemmat, ja opiskelija pääsee syventymään muun muassa erilaisiin tutkimusmenetelmiin. Jyväskylän yliopistossa suoritettavan orientoivan harjoittelun tapaan Tampereen yliopiston opiskelijat kokivat orientoivan harjoittelun parantavan opiskelumotivaatiota sekä hyödylliseksi muiden harjoittelujen näkökulmasta. Opiskelijat kokivat harjoittelupaikkojen itsenäisen hakemisen pääosin helpoksi.

Kurssin toinen osio koostuu noin tunnin kestävästä laillistetun psykologin haastattelusta. Harjoittelupaikan tapaan haastattelu aika sovitaan itsenäisesti haastateltavan kanssa. Haastattelussa käydään läpi haastateltavan työnkuva, työpaikka, työn erityispiirteet sekä työn mahdollisia kehityskohteita. Opiskelijoille tarjotaan haastattelu-runko, jota he voivat yksilöllistää tarpeen mukaan.

Kolmas osio sisältää kuusi tutustumiskäyntiä työpaikoille, jotka suoritetaan opintokäyntien tai esittelyluentojen muodossa. Tutustumiskäynnit ovat pääsääntöisesti yliopiston valmiiksi sopimia – opiskelijat voivat kuitenkin halutessaan sopia käyntejä omatoimisesti tai osallistua yliopiston psykologian ainejärjestön työelämäluennoille. Ensimmäisen osion työtodistus sekä tutustumiskäynnit sisältävä koontilomake palautetaan kurssin lopussa reflektoidun, 5–7 sivua pitkän kurssiraportin yhteydessä. Kurssi arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Haastatteluaineiston mukaan seuraavassa opetussuunnitelmassa kurssissa käsitellään laajemmin ammattieettistä tietoutta.

Oulun yliopistossa psykologin työhön tutustuminen -kurssi on laajuudeltaan 5 opintopistettä, ja se suoritetaan toisena opintovuonna. Siihen sisältyy viikon mittainen opiskelujakso, jonka aikana opiskelija tutustuu alan moniammatillisiin käytäntöihin, psykologin rooliin ja vuorovaikutusprosesseihin. Lisäksi kurssiin kuuluu alkutentti, seminaarityöskentelyä sekä oppimistehtäviä.

Sosiaalityön käytännön jaksot Tampereen ja Turun yliopistoissa

Tampereen yliopiston Sosiaalityön käytännöt I-kurssi sisältää pääsääntöisesti erilaisissa järjestöissä tehtyä vapaaehtoistyötä. Kurssin aikana tutustutaan sosiaalisiin ongelmiin, ammattietiikkaan ja asiakastyöhön. Kurssin suorittaminen ei vaadi laillistettua sosiaalityöntekijän ohjausta.

Tampereen yliopiston Sosiaalityön käytännöt II-kurssi kestää kokonaisen lukuvuoden ja se on jaettu syksyllä (3 op) sekä keväällä (12 op) suoritettaviin osiin. Syksyllä on viisi seminaarikertaa, joilla opetellaan asiakastaitoja ja vuorovaikutusta. Kaksi seminaareista koostuu eri alojen kokemusasiiantuntijoiden pitämistä luennoista. Seminaaripäiviin sisältyy myös sosiaalityöntekijöiden järjestämiä demonstraatiotunteja asiakastapaamisista, joiden aikana opiskelijat pääsevät haastattelemaan asiakkaiden rooliin asettuvia sosiaalityöntekijöitä sekä havainnoimaan muiden haastatteluja. Seminaarien lisäksi opiskelijat seuraavat yhden sosiaalityöntekijän työpäivää sivusta. Keväällä opiskelijoilla on orientaatioseminaari, johon osallistuvat myös harjoittelupaikkojen kenttäohjaajat. Orientaatioseminaarin jälkeen opiskelijat suorittavat 9 viikon pituisen palkattoman harjoittelun julkisen sektorin työpaikoilla. Harjoittelujaksoon sisältyy yksi ohjauskäynti sekä loppuseminaari, johon kenttäohjaajat osallistuvat. Kurssin arviointia varten opiskelijat kirjoittavat harjoitteluraportin sekä reflektoivan esseen ja kenttäohjaaja antaa sanallisen ja numeerisen arvioinnin. Lisäksi opiskelijat tekevät itsearviointin ja arvioivat myös ohjauksen laadun.

Tampereen yliopiston käytännöt III-kurssi on laajuudeltaan 15 opintopistettä, joista 5 ansaitaan tekemällä kirjallisia tehtäviä ja 10 suorittamalla varsinaisen työsäoppimisjakson, jonka infoseminaari pidetään elokuussa. Muiden kurssien tapaan opiskelija saa itse hakea haluamaansa harjoittelupaikkaan. Opiskelijalla on myös mahdollisuus suorittaa harjoittelu omalla työpaikallaan, ulkomailla tai sijaisena. Harjoittelu on kolmen kuukauden mittainen ja siitä voi harjoittelupaikan mukaan ansaita palkkaa. Tampereen yliopisto tarjoama harjoittelutuki on enintään 1800 euroa. Harjoitteluun sisältyy viikoittainen tunnin keskusteluhetki kenttäohjaajan kanssa. Opiskelijoita suositellaan vaihtamaan toimipaikkaa työpaikan sisällä oppimisen sekä ammatillisen kehittymisen kannalta. Kurssin kirjalliset työt koostuvat itsearviointista sekä raportista, jossa tutkitaan valittua harjoitteluun liittyvää aiheita sekä siihen liittyviä teoreettisia viitekehyksiä ja näkökulmia. Raportti esitetään seminaarissa, jonka jälkeen sitä voi parannella muun opiskelijan opponoinnin perusteella. Kurssi sai opiskelijoista pääsääntöisesti myönteistä palautetta, vaikka osa koki sen erittäin työllistävänä. Opiskelijat myös kehuivat yliopiston ja harjoittelupaikkojen yhteistyön sujuvuutta sekä sitä, että kaikkiin ongelmakohtiin oli aina puututtu.

Turun yliopiston käytännöt I-kurssi sisältää 6 luentoa, joissa käsitellään sosiaalityön keskeisiä käsitteitä sekä periaatteita, asiakaskohtaamisia sekä vuorovaikutusta. Harjoittelu on ajoitettu ensimmäisen opintovuoden vuoden vaihteeseen ja siihen on vapautettu viikko muista opinnoista. Harjoittelun suorittaminen edellyttää laillistetun sosiaalityöntekijän ohjausta. Kurssiin sisältyy loppuseminaari ja reflektiotehtävä, johon kurssin arviointi perustuu.

Turun yliopiston käytännöt II-kurssi suoritetaan kandidaatin tutkielman loppuvaiheessa. Kurssi sisältää kahden päivän verran valmiiksi käsikirjoitettuja pienryhmissä suoritettavia vuorovaikutusharjoituksia. Opiskelijoiden vastausten perusteella harjoitukset ovat tuoneet hyödyllistä oppia erilaisista asiakaskohtaamisista. Kurssin suorittaminen edellyttää myös asiakassuhteita, tunnetaitoja sekä asiakkaiden vastentahtoisuutta käsittelevien videoluentojen katsomisen. Kurssin kevätlukukaudelle aikataulutettu työssäoppimisjakso on pituudeltaan kuusi viikkoa. Opiskelijat hakevat itse haluamaansa harjoittelupaikkaan. Harjoitteluun sisältyy yksi välikeskustelu sekä loppuseminaari. Kurssin arviointi perustuu työssäoppimisjakson sekä osallistumisen lisäksi myös kirjalliseen reflektiotehtävään, jossa opiskelija analysoi tarkemmin yhtä asiakaskohtaamista. Loppuseminaari sekä reflektiotehtävä suoritetaan harjoittelun jälkeen. Opiskelijoilla on mahdollisuus antaa kurssista palautetta Webropolissa.

Turun yliopiston käytännöt III-kurssin työssäoppimisjakso on vastaavanlaisesti kolmen kuukauden pituinen, ja sen saa suorittaa vapaasti lukuvuoden aikana. Harjoitteluun saa halutessaan sisällyttää asiakastyötä, minkä takia monet opiskelijat tekevät sen palkallisissa sijaisuuksissa. Opiskelijat hakevat omatoimisesti harjoittelupaikan ja varmistuttavat sen sopivuuden kurssin vastuuopettajalta. Harjoittelusuunnitelmaa sekä mahdollista harjoittelutukea hakiessa opiskelijat tekevät sitoumuslomakkeen. Harjoitteluun soveltuvat työtehtävät eivät ole tarkasti rajattuja, mutta kurssin aikana käsitellyissä teemoissa painottuu erityisesti johtajuus sekä johtajuuden teorit. Kurssin vastuuopettaja ottaa harjoittelun alkaessa yhteyttä kenttäohjaajaan ja he käyvät kehityskeskustelun. Kurssiin sisältyvät harjoittelun loppuarvioinnit, loppuseminaari sekä kirjallisen essee.

Tampereen ja Turun yliopiston vastausten perusteella muissa yliopistossa on mahdollisuus suorittaa Sosiaalityön käytännöt III-harjoittelussa kehittämistyön rinnalla myös asiakastyötä. Asiakastyön ja kehittämistyön toisistaan rajaaminen on voinut tuntua hankalalta, etenkin jos opiskelija suorittaa harjoittelun omalla työpaikallaan.

8.4 Muu käytännön opetus muissa yliopistoissa

Psykologian käytännönopetus vaihteli merkittävästi eri yliopistojen välillä. Helsingin yliopistossa psykologian opiskelijat työstävät tapausesimerkkejä moniammatillisessa yhteistyössä muun muassa lääkäriopiskelijoiden kanssa casework -kurssilla.

Oulun yliopistossa suoritetaan alemman korkeakoulututkinnon aikana 20 opintopisteen työelämävalmiuksia kehittävä kokonaisuus, johon sisältyy Psykologin työhön tutustuminen- kurssi. Kokonaisuuteen sisältyy myös Asiakastyön menetelmät sekä Psykologiset arviointimenetelmät -kurssit, jotka vastaavat muiden yliopistojen tarjoamia työelämäkursseja. Lisäksi opiskelijat suorittavat luentopainotteisen Psykologiset interventiot ja mielenterveyden palvelujärjestelmät -kurssin, joka ei sisällä workshopin lisäksi muuta käytännön harjoittelua. Oulun yliopistossa on tarkoituksenaan kehittää opinnäytetöiden hankkeistamista sekä työelämäyhteistyötä. Työelämätoimijat voisivat esimerkiksi tarjota aiheita kirjallisuuskatsauksiin. Oulun psykologian maisteriopintoihin sisältyy mielenterveyspsykologian arviointijakso sekä työterveyden toimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettu työpaikkaselvitys tai muu vastaava käytännönjakso. Maisterivaiheeseen on suunniteltu kolme pakollista arviointijaksoa, joiden aihepiirit ovat mielenterveys ja aikuiset, lapset ja nuoret sekä neuropsykologinen arviointi. Näihin on tarkoituksenaan sisällyttää näyttelijäavusteisia simuloituja. Opintojaksojen tavoitteina on opettaa kliinistä ongelmanratkaisua, lausuntojen kirjoittamista, arviointia ja interventioita.

Tampereen yliopistossa on yhteinen moniammatillisuuteen perehdyttävä kurssi psykologian, sosiaalityön ja logopedian opiskelijoille. Sosiaalityön opiskelijat suorittavat opintojakson yhtäaikaaisesti Sosiaalityön käytännöt II-kurssin työssäoppimisjakson kanssa. Kurssilla vierailee eri alojen asiantuntijoita luennoimassa. Opiskelijat pääsevät lisäksi osallistumaan 10 minuutin mittaisiin harjoituksiin esimerkiksi asiakastyön eri menetelmistä. Tampereen yliopiston henkilöstö toi esiin, että opiskelijat toivovat lisää tämänkaltaisia kursseja, mutta niitä voi olla hankala järjestää ajoituksen, tutkintojen opinto-ohjelmien sekä vastuuopettajan puuttumisen takia.

Turun yliopistossa sosiaalityön opetukseen kuuluu klinikkatyöskentelyyn painottuva 7 opintopisteen laajuinen kurssi. Siihen sisältyy luentoja, kirjaamisen harjoittelua sekä asiakastyöskentelyä joko aikuissosiaalityön tai lapsiperheiden parissa sekä työnohjausta ja loppuseminaari. Opiskelijoiden asiakkaat tulevat lähetteellä alueen toimijoilta, esimerkiksi YTHS:ltä, ja asiakkaan kanssa työskennellään moniammatillisissa tiimeissä, jotka koostuvat sosiaalityön, logopedian ja psykologian opiskelijoista. Työskentelyssä on mukana joko sosiaalityön ohjaaja tai kurssin vastuuopettaja. Turussa opiskelijat pääsevät myös muilla opintojaksoilla vierailemaan työpaikoilla sekä kuuntelemaan vierailevien ammattilaisten luentoja sosiaalityön eri sovellusaloista.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITYS- EHDOTUKSET

9.1 Johtopäätökset

Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa Jyväskylän yliopiston psykologian sekä sosi-aaliryhmien opiskelijoiden ja henkilökunnan sekä Keski-Suomen työelämän edustajien kokemuksia työelämäyhteistyön toteutumisesta alojen harjoitteluissa. Tavoitteena oli myös nostaa esille alkuvuodesta käynnistyneen Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksiä harjoitteluprosessista.

Kysely- ja haastatteluaineiston perusteella voidaan sanoa, että kaikki vastaaja-ryhmät kokevat yliopiston sekä harjoittelupaikkojen välisen työelämäyhteistyön ke-hittämisen tärkeäksi sekä hyödylliseksi harjoittelujen ja muiden työelämäopintojen kannalta. Yliopiston näkökulmasta korostui yhteistyön edistämisen tärkeys opinto-
jen järjestämisen näkökulmasta, sillä opetuksen tarve on kasvanut muun muassa alo-
jen kasvaneiden sisäänottomäärien, kehittyvien työelämävaatimusten sekä opiskeli-
joiden toiveiden myötä. Työssäoppimisjaksot sekä muissa opinnoissa tapahtuva
käytännönopetus ovat keskeisessä roolissa opiskelijoiden työelämävalmiuksien ke-
hittymisessä. Psykologien sekä sosiaalityöntekijöiden laillistamista koskeva lainsää-
däntö myös velvoittaa koulutusvastuuyliopistoja järjestämään tietyn määrän asian-
tuntijuutta syventäviä harjoittelujaksoja (794/2004, §15). Sujuva työelämäyhteistyö
mahdollistaisi työelämän edustajia, etenkin hyvinvointialueita, tuomaan esiin eri alo-
jen osaamisen tarpeita: harjoittelupaikat voisivat muun muassa viestiä suoraan kou-
lutusvastuuyliopistoille osaamis- ja työelämätarpeista, jolloin koulutuksen sisältöjä
voitaisiin mukauttaa työelämävaatimusten mukaisiksi.

Vastausten perusteella opiskelijoiden työelämävalmiuksia tulisi kartuttaa opin-
noissa jo ennen harjoittelujaksoja. Pohjaosaamisen kerryttäminen mahdollistaa am-

matillisten taitojen sekä ammatti-identiteetin varmemman kehittymisen harjoittelussa. Valtaosa opiskelijoista koki työssäoppimisjaksojen olleen yksi opintojen hyödyllisimmistä vaiheista, minkä takia toimintaa tulisi kehittää muun muassa aktiivisemmän työelämäyhteistyön avulla.

Työelämän edustajat sekä harjoittelujen kenttäohjaajat näkivät harjoittelut hyvänä tapana rekrytoida tulevia työntekijöitä. Monet opiskelijat kertoivat työllistyneensä omalle harjoittelupaikalleen. Opiskelijat pystyivät harjoittelunsa aikana tutustumaan työpaikan toimintatapoihin ja käytäntöihin, mikä helpotti työllistymistä. Sosiaalityön opiskelijat saivat myös tarjouksia sijaisuuksista. Harjoittelupaikkojen suurimpia vetovoimatekijöitä opiskelijoille olivat työpaikan sijainti ja hyvät kulkuyhteydet, kiinnostavat työtehtävät sekä kilpailukykyinen palkkaus. Opiskelijoiden vastauksissa nousi esille, että yksi Keski-Suomesta työntävä tekijä oli alueen huono palkkataso suhteessa muihin maakuntiin. Palkkauksen ohella keskeisiä rekrytointihaasteita aiheuttavia tekijöitä olivat ohjaajapula sekä harjoittelujen puutteellinen koordinointi. Alueiden vetovoimaisuuden kehittäminen vaatii työnantajien sekä koulutusvastuuyliopistojen välistä yhteistyötä sekä yllä mainittuja vetovoimatekijöitä parantavia toimenpiteitä.

Opiskelijoiden kokemuksissa harjoittelupaikkojen hankkimisesta ilmeni merkittävästi hajontaa. Suuret erot voivat viitata siihen, että harjoitteluprosessien toteutuminen ei ole yhdenvertaista. Hyviksi käytännöiksi mainittiin vastuopettajien kokoamat esimerkit sekä listat harjoittelupaikoista. Vastuopettajien näkökulmasta listojen manuaalinen kokoaminen sekä päivittäminen oli muiden työtehtävien ohella kuormittavaa. Listojen tekemisen sijaan työelämän edustajat voisivat välittää ilmoitukset avoimista harjoittelupaikoista suoraan yliopistolle.

Työelämän edustajien vastauksissa korostui tarve hakuprosessin sekä rekrytointin kehittämiseksi. Muun muassa yhtenäisten hakuaikojen puuttuminen saattoi vaikuttaa rekrytointin sujuvuuteen sekä onnistumiseen. Haastateltavat arvioivat työelämäyhteistyön edistämisen helpottavan harjoittelupaikkojen täyttämistä sekä vastavalmistuneiden opiskelijoiden rekrytointia. Harjoittelupaikkojen koordinoinnin yhdenmukaistaminen sekä aktiivinen yhteistyö voisi myös tehdä hyvinvointialueen yksiköistä houkuttelevampia työpaikkoja.

Keski-Suomen harjoitteluprosessien kehittämisessä on myös tarpeellista tarkastella harjoittelujen käytäntöjä valtakunnallisella tasolla. Koulutusvastuuyliopistojen sekä hyvinvointialueiden välinen yhteistyö harjoittelujen järjestämisessä on tärkeää, sillä julkinen sektori on suurin psykologeja sekä sosiaalityöntekijöitä työllistävä taho. Suurien opiskelijamäärien takia opiskelijoiden työllistymistä tulisi tukea myös tekemällä yhteistyötä yksityisen sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Harjoittelijoiden rekrytoimiseen sekä vastavalmistuneiden työllistymiseen vaikuttaa myös alojen yleinen työvoimapula. Vajeesta kärsivät työpaikat eivät aina kykene ottamaan harjoittelijoita ja muodostamaan itsestään myönteistä vaikutelmaa vastavalmistuneiden keskuudessa. Harjoitteluilla sekä opintojen aikana tehdyllä verkostoitumisella sekä työelämään kiinnittymisellä on keskeinen rooli työllistymisessä.

Keskeisimmät työelämäyhteistyön kehittämiskohteet liittyivät tiedottamiseen sekä eri tahojen väliseen viestintään. Selvityksen tulosten perusteella hyvinvointialueen eri organisaatiotasojen välinen viestintä sekä hyvinvointialueen ja yliopiston välinen tiedottaminen koettiin puutteelliseksi. Kaikilta vastausryhmiltä saatujen vastausten perusteella kehitettävää olisi muun muassa yhteisissä keskusteluväylissä ja muissa yhteistyörakenteissa sekä yhteystietojen saatavuudessa. Viestinnällisiä ongelmakohtia sekä yleistä työelämäyhteistyötä voitaisiin edistää yhdenmukaistamalla harjoittelujen koordinoitua sekä asettamalla yhteiset selkeät tavoitteet opiskelijoiden työssäoppimiselle.

Harjoittelujen yhteyshenkilöiden nimittäminen vaatii riittävästi resursseja yliopistolta sekä hyvinvointialueelta. Vastuun kohdentaminen yksittäisille työntekijöille muiden työtehtävien ohelle voi estää työelämäyhteistyön kehitystä kuormittamalla hyvinvointialueen henkilökuntaa. Yhteistyön edistäminen edellyttää myös harjoitteluprosessille omistautuneita työntekijöitä yliopistolta.

Viestintään sekä resursointiin kohdistuvista ongelmista huolimatta opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä varsinaisten harjoittelupaikkojen toimintaan. Kysely- sekä haastatteluvastauksissa korostuivat erityisesti opiskelijoiden positiiviset kokemukset kenttäohjauksen laadusta. Opiskelijoiden negatiiviset kokemukset liittyivät monesti ohjaajien kiireellisyyteen, mikä kytkeytyi alojen yleiseen työvoimatilanteeseen sekä resurssipulaan. Ohjaajien saatavuuteen sekä ohjauksen laatuun panostaminen on keskeistä harjoitteluprosessin sujuvuuden kannalta. Valtaosa opiskelijoista koki, että yliopiston toiminnassa oli verrannollisesti enemmän kehityskohteita.

Suurin osa kehitysehdotuksista koskivat resursointia, viestintää sekä harjoittelupaikkojen koordinoitua. Yliopiston sekä hyvinvointialueen välinen yhteistyö harjoittelupaikkojen koordinoinnissa lievittäisi etenkin vastuuopettajien kuormitusta. Hyvinvointialueen sisäisen viestinnän kehittäminen ja selkeyttäminen edistäisi harjoittelupaikkoja tarjoavien yksiköiden osallistamista työelämäyhteistyöhön. Harjoittelupaikkojen vetovoimaisuuden parantamiseksi harjoittelupaikkojen palkkojen tulisi vastata opiskelijoiden työpanosta sekä asiantuntijuutta. Sosiaalityön opiskelijoiden opintojen lineaarisuuden sekä työelämäkehittymisen varmistamiseksi työelämän edustajat voisivat rajoittaa sijaispätevien sosiaalityöntekijöiden työllistymistä tai työtunteja. Yliopistolta opiskelijat toivoivat parempia tiedottamiskäytäntöjä kurs-

sien sisällöistä, vaatimuksista sekä opintojaksojen vaatimukset täyttävistä harjoittelupaikoista. Sosiaalityön opintojen täydentävän harjoittelun tilalle ehdotettiin muita käytännönopetukseen perustuvia kursseja, joka valmistaisivat opiskelijat työssäoppimisjaksoille.

Seuraavaan on koottu lista toimivista käytänteistä sekä mahdollisista kehityskohteista, jotka nousivat keskeisiksi teemoiksi haastattelu- sekä kyselyvastauksissa.

Harjoittelujen etenemistä tukevat hyvät käytänteet yliopiston toiminnassa:

- + Kurssien yleiset ohjeistukset
- + Vastuuopettajien nopeat vastaukset yhteydenottoihin
- + Mahdollisuus suorittaa kursseja joustavalla aikataululla
- + Vastuuopettajien kokoamat listat sekä esimerkit harjoittelupaikoista
- + Kurssien alkuinfot ja harjoitteluja suorittaneiden opiskelijoiden kokemusten kuuleminen
- + Seminaarityöskentely
- + Opiskelijoiden ohjaustapaamiset vastuuopettajan ja kenttäohjaajan kanssa
- + Ohjaajien vertaistapaamiset
- + Sosnetin järjestämä ohjaajakoulutus
- + Kurssitehtävien sisällöt
- + Harjoittelujen sopimisprosessi
- + Mahdollisuus allekirjoittaa harjoittelusopimus sähköisesti HARRI-palvelussa
- + Harjoittelupaikoille maksettava harjoittelu- tai ohjaajatuki

Harjoittelujen etenemistä hankaloittavat tekijät ja kehittämiskohteet yliopiston toiminnassa:

- Kurseista tiedottaminen, ajankohtaisen tiedon puuttuminen, epäselkeys tai hajanaisuus
- Ohjeistusten epäselkeys, esimerkiksi harjoittelujen yleisistä käytännöistä sekä kurssitehtävistä
- Opiskelijoiden ja vastuuopettajien väliset hankaluudet yhteydenpidossa
- Harjoittelusta vastaavan yhteyshenkilön puuttuminen työelämä edustajien näkökulmasta
- Harjoittelujen ajoittamiseen liittyvät hankaluudet, etenkin psykologian orientoivassa harjoittelussa sekä sosiaalityön käytännön jaksoilla
- Pitkien harjoittelujen suorittaminen muiden opintojen ohella
- Palkattomien harjoittelujen sijoittuminen kesäkaudelle sekä harjoittelujaksojen pituuden kuvaaminen vuorokausina sosiaalityön opinnoissa
- Ei riittävästi esimerkkejä mahdollisista harjoittelupaikoista

- Opintopistemäärien suhteettomuus kurssien työllistävyyteen erityisesti sosiaalityön opinnoissa
- HARRI-järjestelmän tekniset ongelmat
- Vaikeudet päästä muille työelämäkursseille sekä käytännönopetuksen puute opinto-ohjelman muilla kursseilla

Harjoittelujen etenemistä tukevat hyvät käytänteet hyvinvointialueen sekä muiden työelämän tahojen toiminnassa:

- + Hyvinvointialueuudistus mahdollistaa yhdenmukaisemman resursoinnin sekä harjoittelupaikoista sopimisen
- + Laadukas ohjaaminen, johon sisältyy riittävä ohjaamiseen käytetty aika, kaksi ohjaajaa, monipuolisten työtehtävien tarjoaminen sekä koko työyhteisön tuki
- + Yliopistolle välitetyt kuvaukset avoimista harjoittelupaikoista
- + Harjoittelijoiden haastattelu ennen sopimuksen tekemistä
- + Kilpailukykyinen palkkaus

Harjoittelujen etenemistä hankaloittavat tekijät ja kehittämiskohteet hyvinvointialueen sekä muiden työelämätahojen toiminnassa:

- Hankalasti löydettävät yhteystiedot tai niiden puuttuminen
- Vaihtelevat hakuajat ja hajanaiset hakuväylät, avoimia harjoittelupaikkoja koskevien ilmoitusten puuttuminen
- Resurssipula ja sen heijastuminen ohjauksen laatuun
- Sijaisuuksien ketjuttaminen etenkin sosiaalityön alalla, minkä takia harjoittelupaikoilla ei ole riittävästi päteviä työntekijöitä ja opiskelijat eivät valmistu laillistetuiksi sosiaalityöntekijöiksi
- Opiskelijoiden palkkaaminen vain pitkäkestoisiin harjoittelujaksoihin
- Asumisen järjestäminen harjoittelupaikan ollessa ulkopaikkakunnalla
- Keski-Suomen alueella psykologian harjoittelijoiden kilpailukyvytön palkkaus
- Sosiaalityön harjoittelujen palkattomuus
- Ei systemaattista tapaa kerätä palautetta harjoitteluista

Selvityksessä käsiteltiin myös lyhyesti psykologian FM-linjaa, jonka opiskelijoilla oli ajoittain hankaluuksia löytää sopivaa harjoittelupaikkaa. Työelämäyhteistyön kehittämisen yhteydessä olisi hyödyllistä lisätä työelämän edustajien tietoisuutta kyseisen linjan harjoittelumahdollisuuksista, sillä alan opintojen tuottama asiantuntijuus voi vastata kentän osaamistarpeisiin.

9.2 Kehitysehdotukset työelämäyhteistyölle

Haastattelu- sekä kyselyaineistoissa nousi esiin monenlaisia kehitysehdotuksia työelämäyhteistyön kehittämiseksi. Aineistossa korostuivat niin pienemmän aikavälin muutokset kuin suuremmat kehityshankkeet. Vastauksissa huomioitiin opiskelijoiden tarpeiden ohella myös yliopiston sekä hyvinvointialueen toiminnan sujuvuus.

Pitkäkestoiset työelämäyhteistyön muutokset voidaan turvata rakenteellisilla muutoksilla sekä toimivalla resursoinnilla. Resursoinnissa tulee erityisesti kiinnittää huomioita aloihin kohdistuviin ongelmiin, esimerkiksi työvoimavajeeseen. Tässä osiossa käydään läpi työelämäyhteistyön kehittämisen keskeiset kehityskohteet sekä kehitystä tukevia hyviä käytäntöjä. Aineistossa esille nousseet kehityskohteet kytkeytyvät muun muassa viestintään sekä tiedotukseen, harjoittelun koordinointiin, harjoittelijoiden palkkaukseen sekä ohjaajapulaan.

Kursseista tiedottaminen ja ohjeistus

Hyvinvointialueen ja yliopiston yhteisen viestintästrategian sekä -suunnitelman kehittäminen selventäisi ja tehostaisi harjoitteluihin liittyvää tiedottamista. Valtaosa kaikkien vastausryhmien edustajista koki, että tahojen välistä viestintää tulisi kehittää. Useat vastanneista kuitenkin tiedosti, että hyvinvointialueen äskeisen perustamisen takia työelämäyhteistyötä sekä yhteisiä viestintä- ja tiedotuskäytäntöjä ei ole keretty vielä rakentamaan.

Hyvinvointialue ja yliopisto ovat monitasoisia organisaatioita, joiden toiminta jakautuu useampaan sektoriin sekä yksikköön. Haastatteluvastausten perusteella viestinnällisiä ja tiedotukseen liittyviä kehityskohteita on tunnistettu monella eri tasolla. Työelämäyhteistyön kehittämisessä on hyvä huomioida eri tasojen resurssit sekä tarpeet. Harjoittelujen sekä muun työelämäyhteistyön vaiheet tulisi määritellä selkeästi eri tasojen toimijoille. Viestintäjärjestelmien sekä -rakenteiden ideoiminen vaatii aktiivisuutta sekä innovatiivisuutta molemmilta organisaatioilta, sillä valmiita malleja ei ole tarjolla.

Viestintä on haastavaa, joten sen struktuuri pitäisi luoda yhdessä

Molempien tahojen tulisi nimittää työelämäyhteistyön koordinoinnista vastaavat yhteyshenkilöt. Vuorovaikutteisuuden sekä osallisuuden turvaamiseksi yhteyshenkilöiden työnkuvassa tulee huomioida useat seikat: mille organisaatiotasolle yhteyshenkilöiden vastuu ylettyy, kuinka yhteiset tapaamiset järjestetään, ja kuinka vastuut työyhteistyön kehittämisestä jakautuvat. Viestinnästä sekä tiedottamisesta vastaavien työntekijöiden yhteystietojen tulisi olla helposti löydettävissä muun muassa or-

ganisaatioiden verkkosivuilla. Yliopiston henkilökunnan haastattelujen perusteella hyvinvointialueella työskentelee harjoitteluista vastaavia henkilöitä, mutta he saattavat olla monesti ylityöllistettyjä, minkä takia harjoitteluprosessien eteneminen voi hidastua. Psykologian laitoksen työntekijät harmittelivat sitä, että hyvinvointialueella ei ole psykologian harjoitteluja koordinoivaa henkilöä. Kyseisen työnimikkeen perustaminen tukisi työelämäyhteistyön kehittämistä, sillä yliopistosta valmistuu runsaasti psykologeja vuosittain. Kokonaisuudessaan hyvinvointialueen sekä yliopiston olisi hyvä:

- ✓ varmistaa työvoiman riittävä resursointi sekä nimittää työelämäyhteistyöstä vastaavat yhteyshenkilöt,
- ✓ määrittää yhteyshenkilöiden tehtävät ja roolit työelämäyhteistyön rakentamisessa,
- ✓ taata yhteystietojen saavutettavuus kaikille,
- ✓ varmistaa sisäisen sekä ulkoisen viestinnän työelämäyhteistyön eri tasoilla, sekä
- ✓ tarjota selkeät sekä helposti löydettävät ohjeet siitä, keneen tulisi olla yhteydessä työelämäyhteistyötä koskevilla asioilla.

Yliopistossa esitettiin myös hyvinvointialueen ja yliopiston yhteisen koordinaattorin nimittämistä. Kyseinen henkilö toimisi molemmissa organisaatioissa, ja hänen keskeinen työtehtävänsä olisi työelämäyhteistyön sekä harjoittelujen käytäntöjen järjesteleminen. Uuden työntekijän palkkaaminen vähentäisi nykyisten työntekijöiden kuormittuneisuutta, sillä harjoittelujen koordinoimista ei enää sisällytettäisi heidän työtehtäviinsä. Koordinaattorin työ voitaisiin järjestää myös niin, että henkilö toimisi puolet työajasta opettajana yliopiston kliinisillä kursseilla ja muutoin kenttäohjaajana. Psykologian laitoksen henkilökunnan mukaan tämä olisi kaikista suotuisin vaihtoehto työelämäyhteistyön sekä käytännönopetuksen lisäämiselle. Samankaltainen yhteinen tehtävä on jo perustettu esimerkiksi Turun yliopiston ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueen välille.

Yksi tiedotuskäytäntöjä koskeva kehitysehdotus oli yliopiston kokoamat infopakettit hyvinvointialueelle. Infopaketeissa käsiteltäisiin harjoittelujen sekä muita työelämäopintojen eri osa-alueita selkeästi sekä ytimekkäästi. Myös opiskelijat voisivat hyödyntää infopaketteja ja välittää niitä tarvittaessa työpaikkojen harjoitteluvastaaville tai kenttäohjaajille. Infopakettien materiaalit tarkistettaisiin vuosittain ja päivitetäisiin tarpeen mukaan. Hyvinvointialueelle välitetyt infopakettit voisivat olla myös laajasti saatavilla esimerkiksi yliopiston verkkosivuilla.

Infopakettien lisäksi jo olemassa olevia tiedotteita sekä oppaita voisi välittää hyvinvointialueen toimijoille laajemmin. Esimerkiksi Psykologiliiton (2021b) harjoit-

teluopas sekä Sosnetin julkaisema (Jaakola ym., 2019) sosiaalityön käytännönopetuksen osaamistavoitteita sekä arviointikriteereitä käsittelevä tiedote sisältävät hyödyllistä tietoa alojen työllisyystilanteesta sekä harjoittelukäytäntöistä.

Uusien toimintamallien sekä viestinnän rakenteiden luominen turvaa sen, että jokainen työelämäyhteistyön osapuoli tulee kuulluksi. Työelämän edustajien ohella myös opiskelijoita tulisi osallistaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Avoimien sekä työelämäyhteistyölle omistettujen viestintäkanavien kautta olisi helpompaa keskustella muun muassa alojen osaamistarpeista sekä opinto-ohjelmien sisällön kehittämisestä. Käytännön esimerkkejä erilaisista keskustelukanavista ovat matalan kynnyksen tapaamiset sekä opiskelijoille suunnatut palautejärjestelmät. Etenkin hyvinvointialueen johtoportaan haastatteluissa korostettiin yhteisten matalan kynnyksen keskusteluhetkien tärkeyttä yhteistyön kehittämiseksi. Tapaamisiin sekä päätöksentekoon voitaisiin myös osallistaa eri alojen sekä koulutuslaitosten edustajia, esimerkiksi Jamkin sekä Gradian henkilöstöä.

Yhteinen foorumi hyvinvointialueen, opiskelijoiden ja yliopiston välillä olisi hyvä, ja myös esimerkiksi AMK ja Gradia voisivat [osallistua].

Ei pystytty antamaan palautetta, toivotaan et olisi tapaamisia ja yhteistyömahdollisuuksien kehittämistä, kaivattaisiin myös tutkimusta.

Haastatteluissa nousi esille myös muita viestinnän käytäntöihin liittyviä kehitysehdotuksia. Hyvinvointialueen työntekijöiden mukaan heidän intraansa voitaisiin julkaista tiedotteet harjoitteluprosessin etenemisestä. Tämä helpottaisi harjoittelijoiden rekrytoimista sekä käytännön jaksojen arviointia. Hyvinvointialueella on myös runsaasti TKKI-toimintaa (tutkimus, koulutus, kehittäminen ja innovaatiot), jonka yhtenä tavoitteena on syventää yliopiston sekä hyvinvointialueen työelämäyhteistyötä (Keski-Suomen hyvinvointialue, 2023a). TKKI-toiminnasta voitaisiin tiedottaa laajemmin opiskelijoille sekä hyvinvointialueen työntekijöille. Lisäksi hyvinvointialue ja yliopisto voisivat järjestää yhteistyössä opiskelijatoimintaa psykologian sekä sosiaalityön opiskelijoille.

Yhteisen viestintäsuunnitelman sekä -strategian kehittäminen mahdollistaisi myös yhteistyösopimusten luomisen. Sopimukseen kirjattaisiin molempien osapuolien vastuut ja velvoitteet työelämäyhteistyön järjestämisessä.

Harjoittelupaikkojen koordinointi

Haastattelu- ja kyselyvastauksissa korostuivat harjoittelujen koordinointiin sekä harjoittelupaikkojen hankkimiseen liittyvät kehityskohteet. Harjoittelupaikkojen hankkiminen ei koettu opiskelijoiden näkökulmasta yhdenvertaiseksi. Harjoittelujen yh-

denmukaisuutta voitaisiin kehittää käytäntöjen yhtenäistämällä sekä hakuprosessin selkeyttämällä. Myös harjoittelupaikkojen järjestämisen, harjoittelijoiden rekrytoinnin sekä käytännönjaksojen aikatauluttamisen yhtenäistäminen eri harjoittelupaikoissa edistäisi harjoitteluprosessin järjestelmällisyyttä. Harjoittelupaikkojen koordinoinnin kehityskohteet kytkeytyvät vahvasti viestintään ja tiedottamiseen, mikä osoittaa suunnitelmallisen viestinnän tärkeyden harjoitteluprosessin etenemisen kannalta.

Vastausten perusteella hyvinvointialueella oli jo alettu koordinoida harjoittelupaikkoja aiempaa aktiivisemmin sosiaalityön osalta, ja paikoista oli tarkoitus ilmoittaa Jyväskylän yliopistolle. Maakunnan sisäinen koordinointi on hyvä pohja hyvinvointialueen sekä alueen opetusyksiköiden väliselle työelämäyhteistyölle. Tulevaisuudessa olisi myös hyödyllistä kiinnittää enemmän huomiota valtakunnallisen tason toimintaan. Valtakunnallista yhteistyötä voitaisiin kehittää esimerkiksi luomalla yhteisiä alustoja, joilla työelämän edustajat voisivat mainostaa avoimia harjoittelupaikkojaan.

Hyvinvointialue oli ryhtynyt kokoamaan lähinnä sosiaalityön harjoittelupaikkoja. Koonnin tarkoituksena oli, että avoimet harjoittelupaikat näkyisivät taulukossa, joka välitettäisiin alan opiskelijoille. Taulukossa näkyisivät myös harjoittelupaikkojen yhteyshenkilöt, joihin opiskelijat voisivat ottaa yhteyttä hakiessaan harjoittelupaikkaa. Haastatteluihin sekä kyselyihin vastanneet opiskelijat sekä yliopiston henkilöstö suhtautuivat myönteisesti tähän ideaan. Taulukon koonti oli kuitenkin käynnistynyt hitaasti useammasta syystä. Tieto taulukoista ei ollut kulkenut hyvinvointialueen eri harjoittelupaikkojen välillä, eivätkä harjoittelupaikkojen edustajat välttämättä tiedeneet, keneen heidän tulisi olla yhteydessä. Taulukko oli ollut tarkoitus julkaista huhtitoukokuussa 2023, mutta sen valmistuminen hidastui hyvinvointialuesiirtymän käynnistymiseen liittyvän yleisen kuormittuneisuuden takia.

Vastaavanlaista psykologian alan harjoittelupaikkoja kokoavaa taulukkoa ei ollut työstetty, eikä hyvinvointialueelle ei ollut nimitetty psykologian harjoitteluja koordinoivaa henkilöä. Psykologian osalta harjoitteluyhteistyön kehittäminen tulisi käynnistää pikaisesti.

Helposti löydettävät yhteystiedot sekä yhteyshenkilöt tukisivat yksiköiden välisen tiedon välittymisen harjoittelupaikkakoonneista. Sujuva sisäinen viestintä mahdollistaisi esimerkiksi kootuista taulukoista tiedottamisen kaikille psykologian ja sosiaalityön palveluvastaaville Keski-Suomen hyvinvointialueella, jonka myötä työpajat pystyisivät ilmoittamaan avoimista harjoittelupaikoista ajoissa.

Harjoittelupaikkojen koordinointia tulisi myös täsmentää yliopiston suuntaan. Haastatteluvastausten perusteella tieto avoimista paikoista kulkeutui ajoittain väärälle henkilölle. Kurssien vastuuopettajien sekä laitosten koulutussuunnittelijoiden

yhteystietojen korostaminen verkkosivuilla sekä opinto-oppaassa helpottaisi tahojen välistä tiedottamista. Yliopiston tulisi myös ilmoittaa hyvinvointialueelle harjoittelujen ajoittumisesta, kurssien pituuksista, työssäoppimisjaksojen sisällöistä ja tavoitteista sekä kenttäohjaajiin kohdistuvista vaatimuksista.

Harjoittelupaikkojen koordinoinnissa olisi myös hyvä huomioida toisistaan eroavat hakuajat. Hakuaikojen yhtenäistämisen ohella hakuajoista sekä harjoittelujen ajankohdista tiedottaminen on keskeistä. Aktiivinen viestintä auttaisi opiskelijoita hakemaan harjoittelupaikkoja oikeana ajankohtana, joka aiheutti selvityksen mukaan hankaluuksia opiskelijoille sekä harjoittelupaikoille. Hakujen yhtenäistämistä voitaisiin edistää esimerkiksi keskitetyllä haulla.

Harjoittelupaikkojen koontien tulisi olla kattavia ja sisältää harjoittelupaikkoja monelta eri sovellusalalta. Koonneissa voisi esimerkiksi nostaa esiin yksittäisten harjoittelupaikkojen työpaikkailmoituksia, jotka auttaisivat opiskelijoita hahmottamaan harjoittelupaikkojen toimintaa jo hakuvaiheessa. Ilmoitukseen tulisi sisällyttää aiheelliset yhteystiedot, kuvailu työpaikasta ja työnkuvasta, hakuaika sekä harjoittelulle tarkoitettu aikaväli.

Hyvinvointialueella on haastattelujen perusteella alustavasti pohdittu yhteistä alustaa harjoittelupaikoista ilmoittamista varten. Alustojen luominen ja käyttöönotto vaatii laajaa tiedottamista yksittäisille harjoittelupaikoille sekä opiskelijoille, jotta yksiköt osaavat ilmoittaa avoimista harjoittelupaikoista sinne ja harjoittelijat osaavat hakea paikkoja ja täyttää hakemuksia alustan kautta. Aiemmin mainittu Jobiili ei ole saatavilla yliopistoille, sillä se on ammattikorkeakoulujen yhdessä kehittämä ja rahoittama hanke. Jobiili ei myöskään sovellu sellaisenaan psykologian ja sosiaalityön harjoittelupaikkojen hakemisen linjauksiin, sillä yliopistossa on nähty hyväksi käytännöksi, että harjoitteluhaku vastaa todellista työnhakutilannetta. Harjoittelupaikkojen varaaminen ei myöskään tarjoa työpaikoille mahdollisuutta haastatella harjoittelijaa, mikä sekin on koettu hyväksi käytännöksi.

Toisaalta Jobiilin tapaiselle toimivalle alustalle on suuri tarve alojen harjoittelijoiden rekrytoimisen helpottamiseen työelämän edustajien näkökulmasta. Vastavanlaisen mallin kehittämistä tulisi harkita yhteistyössä yliopiston ja hyvinvointialueen välillä. Myös eri koulutusvastuu yliopistojen yhteistyötä tulisi kehittää yhteisen alustan suhteen. Harjoittelu- sekä muille työpaikkailmoituksille omistettu alusta mahdollistaisi opiskelijoita lähettämään hakemuksia moneen eri paikkaan vähäisellä kuormituksella. Alustoilta löytyy monesti myös selkeät yhteyshenkilöt. Oman alustan luomisen sijaan yliopisto sekä hyvinvointialue voisivat myös hyödyntää olemassa olevia alustoja, esimerkiksi Jobteaseria.

Vaikka osa opiskelijoista näki keskitetyn haun hyvänä käytäntönä, merkittävä määrä vastanneista piti siitä, että he saivat hakea harjoittelupaikkaa myös muista

maakunnista. Valtakunnallisesti tarkasteltuna keskitetty haku ei myöskään palvelisi kaikkia Keski-Suomeen harjoitteluun hakeutuvia opiskelijoita, sillä tietty osa paikasta olisi varattu Jyväskylän yliopiston opiskelijoille. Vastausten perusteella paikkojen varaaminen ja kiintiöinti ei koettu mielekkäänä käytäntönä. Vaihtoehtoisesti yhteinen alusta mahdollistaisi harjoittelupaikoista ilmoittamisen sekä hakuaikojen yhtenäistämisen. Tämä voisi auttaa paikallisten sekä ulkopaikkakuntalaisten opiskelijoiden hakemista Keski-Suomen harjoittelupaikkoihin. Lisäksi harjoittelupaikkojen hakemisen helpottaminen sekä yhtenäistäminen voisi sitoa psykologian sekä sosiaalityön opiskelijoita Keski-Suomeen, mikä lievittäisi työvoimavajetta.

Harjoittelupaikkojen koordinoinnissa on hyvä myös huomioida, että hyvinvointialueen ohella aloilta löytyy useampia mahdollisia harjoittelupaikkoja yrityssektorilta sekä kolmannelta sektorilta. Opiskelijoiden kasvavan sisäänottomäärän vuoksi olisi hyvä, jos myös muiden sektoreiden toimijoiden tarjoamia harjoittelupaikkoja koordinoitaisiin järjestelmällisesti.

Osa koulutusvastuuyliopistoista käyttää keskitettyä hakua (ks. 8.1. Työelämäyhteistyö harjoitteluissa). Vaikka keskitetty haku ei ole valtakunnallisella tasolla toimivin ratkaisu, sen voisi käyttöönottoa mieltä esimerkiksi lyhyiden harjoittelujen suhteen, sillä ne suoritetaan yleisimmin omalla alueella. Lyhyeen harjoitteluun (orientoivat harjoittelut, Sosiaalityön käytännöt I) pyrkimistä hankaloittaa monesti kielteiset vastaukset, sillä usealla harjoittelupaikalla ei ole resursseja palkata opiskelijoita lyhytaikaisesti.

Harjoittelijoiden palkkaus

Harjoittelijoiden palkkauksessa tulisi huomioida alojen yleinen palkkakehitys sekä Kelan työssäoloehdossa määritelty vähimmäispalkka. Kilpailukykyinen palkka on yksi merkittävimmistä harjoittelupaikkojen vetovoimatekijöistä, minkä takia merkittävä osa psykologian opiskelijoista suorittavat harjoittelunsa Keski-Suomen ulkopuolella. Vuonna 2022 sekä keväällä 2023 Jyväskylän yliopistossa suoritetuista psykologiharjoitteluista vain noin 20 % sijoittui Keski-Suomen alueelle. Lisäksi harjoittelujen palkattomuus korostui yhtenä kehityskohteenä sosiaalityön opiskelijoiden vastauksissa.

Osa yliopiston työntekijöistä sekä hyvinvointialueella toimivista ohjaajista huomautti, että harjoittelijoiden kilpailukykyinen palkkaus ovat vain pieni osa hyvinvointialueenkokonaisbudjettia, ja että harjoittelujen tarjoama lisätyövoima kattaa kaikki harjoitteluista koituvat lisäkustannukset. Lisäksi harjoittelijoiden rekrytoiminen sitoo työntekijöitä Keski-Suomeen, mikä auttaa paikkaamaan alueen työvoimavajetta.

Harjoittelujen palkkaushaasteita on käsitelty laajasti myös muissa julkaisuissa (esim. Ivanis ym., 2021; Psykonet, 2023). Palkkausongelmia voitaisiin korjata lisäämällä psykologian ala Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ylempään rahoitusluokkaan kuten muut terveydenhuollon alat. Koulutusvastuuyliopistot sekä hyvinvointialueet voisivat yhdessä ajaa asiaa eteenpäin. Lisäksi yhteistyösopimusten kautta tuotettu ohjauksen tuki voisi kannustaa harjoittelupaikkoja palkkaamaan lisää harjoittelijoita (Ivanis ym., 2021: 24).

Kehitysehdotuksia sosiaalityön harjoittelujen palkattomuuteen voisi etsiä muiden yliopistojen toimintamalleista. Esimerkiksi Turun ja Tampereen yliopiston sosiaalityön opiskelijat saavat palkkaa Sosiaalityön käytännöt III-harjoittelusta. Käytännöt III-kurssi on molemmissa yliopistoissa pidempi ja sen aikana on mahdollista tehdä asiakastyötä, toisin kuin Jyväskylän yliopiston käytännöt III-kurssilla. Opiskelijat voivat myös suorittaa harjoittelun sijaisena tai palkallisella harjoittelijan tehtävänä nimikkeellä. Usean sosiaalityön harjoittelupaikan ohjaajien mukaan he olisivat valmiita tarjoamaan opiskelijoille kuukausipalkkaa, mutta palkanmaksulle ei ollut selvää kanavaa.

Sijaispätevyudet

Sijaispätevien sosiaalityön opiskelijoiden opintojen venyminen sijaisuuksien takia koettiin ongelmaksi yliopiston sekä työelämän edustajien näkökulmasta. Eräänä kehitysehdotuksena hyvinvointialue voisi esimerkiksi tarjota opiskelijoille palkallisia graduvapaita, jotka kannustaisivat opiskelijoita valmistumaan. Yliopistolta toivottiin aktiivista yhteistyötä eri työnantajien kanssa ongelman ratkaisemisessa.

Ohjaajien kannustimet

Yliopiston ja hyvinvointialueen tulisi yhdessä varmistaa ohjaajien riittävä saatavuus sekä kehittää uusia kannustimia ohjaajille. Sosiaalityön kenttäohjaajien vastauksissa ilmeni, että asiakastyön aiheuttama paine ja työn kiireisyys voivat viedä aikaa pois opiskelijoiden ohjaamiselta. Hyvinvointialueella on osittaista ohjaajapulaa, minkä koettiin vaikuttavan harjoittelijoiden rekrytointiin. Työntekijävajeen ohella myös ohjaamisen vähäinen houkuttelevuus sekä kannustimien puuttuminen työntävät ohjaamisesta kiinnostuneita työntekijöitä pois. Ohjaajapulan ratkaisemiseksi onkin keskeistä, että harjoitteluista vastaavat tahot keksivät kannustimia, joilla voidaan motivoida työntekijöitä lähtemään ohjaajiksi. Sopivien kannustimien löytäminen on tärkeää ohjaajien rekrytoimisen näkökulmasta, sillä työntekijät voivat olla epävarmoja kyvyistään toimia ohjaajana. Monet vastanneista kertoivat työskennelleensä

vuosia alalla ennen ohjaajaksi hakeutumista, vaikka esimerkiksi psykologian alalla kenttäohjaajan vaatimuksiin kuuluu vain kahden vuoden täysipäiväinen työkokemus.

Vastanneet opiskelijat pitivät hyvänä järjestelyinä, että heillä oli kaksi kenttäohjaajaa. Harjoittelupaikat voisivatkin kannustaa työntekijöitä työskentelemään ohjaajapareina, jolloin samalla työpaikalla työskentelevät saisivat tukea myös toisiltaan. Jakamalla vastuuta ohjaajien välillä vähennetään ohjaajan työpaineita ja voidaan varmistua siitä, että harjoittelija pääsee aktiivisesti mukaan moninaiseen käytännön työhön ja hyötyy enemmän työssäoppimisesta.

Ohjaajakoulutusten rooli kenttäohjaajien pätevoitymisessä ei noussut esille vahvasti tässä kartoituksessa. Aihetta olisi hyvä tutkia tarkemmin tulevaisuudessa, sillä ohjaajien osaaminen sekä ohjauksen laatu ovat keskeisiä tekijöitä harjoittelujen sujuvuudessa. Ohjaustaidot voivat myös kehittää kenttäohjaajien ammatti-identiteettiä sekä itsevarmuutta. Yliopisto voisi tarjota hyvinvointialueen kanssayhteistyössä ohjaajakoulutuksia tukeakseen harjoittelujen laadukasta toteutumista. Vaihtoehtoisesti hyvinvointialue voisi järjestää omia alakohtaisia ohjaajakoulutuksia, jotka toimisivat myös kannustimina. Myös yliopistolta toivottiin enemmän työnohjausta sekä ohjaajien tarpeita täyttäviä kursseja, täydennyskoulutuksia ja vertaistapaamisia. Yksittäinen kenttäohjaaja kertoi, että yliopiston aiemmin järjestämät koulutukset olivat hyvä käytäntö.

Kenttäohjaamisesta kiinnostuneille työntekijöille tulisi varata riittävästi resursseja, jotta he kykenisivät suorittamaan omat työtehtävänsä ohjaamisen ohella. Ohjaajilla tulisi olla riittävästi aikaa selittää asiakastilanteita harjoittelijalle sekä tukea opiskelijan hyvinvointia henkilökohtaisissa ohjauskeskusteluissa. Myös ohjauskeskusteluille tulisi varata riittävästi aikaa, sillä opiskelijoiden haastattelu- sekä kyselyvastausten perusteella se ei toteutunut kaikilla harjoittelupaikoilla. Psykologian ja sosiaalityön alalla kohdatut tilanteet voivat olla hyvin haastavia opiskelijalle, ja vähäinen ohjaajan tarjoama tuki voi johtaa harjoittelujen keskeyttämiin tai heikentää alojen vetovoimaisuutta (Valtioneuvosto, 2023: 131). Yliopiston sekä työelämän edustajien tulee yhdessä varmistaa harjoittelujen hyvä laatu sekä turvallisuus.

Lisäksi ohjaajien palkkalisä tai muu rahallinen palkkio korostui toimivana kannustimena. Kenttäohjaajat toivoivat hyvinvointialueelta enemmän rahallista tukea, sillä ohjaukseen pistetty työpanos vaatii työntekijöiltä moninaisia resursseja.

Palkkaportaisissa voisi olla sisällytetty, että kaikki ohjaa, jolloin ohjaamisen ajalta saisi esim. 100 e ekstra / kk.

Selvityksessä ei keskitytty siihen, minkälaisilla menetelmillä harjoittelupaikat tiedotavat kenttäohjaajan työstä ja millaisia kannustimia he hyödyntävät. Kyseisiä aihepiirejä olisi tärkeää tutkia tulevissa selvityksissä.

Palautteen kerääminen ja saaminen

Hyvinvointialueen henkilöstöhaastatteluissa nousi esille, että palautteen keräämistä tulisi kehittää. Niin johtoportaan kuin kenttäohjaajien vastauksissa korostui palautteen saamisen tärkeys harjoittelupaikkojen sekä yksiköiden toiminnan kehityksen kannalta.

Haastatteluvastausten perusteella hoitajilla ja lääkäreillä on jo käytössä Glens-niminen palautejärjestelmä, joka mahdollistaa opiskelijapalautteen sujuvan keräämisen. Palautejärjestelmää kuvailtiin keskeiseksi välineeksi harjoittelujen kehittämiseksi. Glens-järjestelmää voisi soveltaa mallina uudelle, psykologian alalle sekä sosiialityölle suunnatulle palautejärjestelmälle. Kyseinen alustan lisäksi olisi myös hyvä tarjota opiskelijoille mahdollisuus antaa anonyymia palautetta harjoitteluista: nimettömät palautteet voisi lähettää koosteena harjoittelupaikoille muutaman kerran vuodessa.

Se [Glens-järjestelmä] ei ihan näille aloille sovi, mutta jonkunlaisen palautejärjestelmän luominen olisi tärkeää ja se voisikin olla jatkokehityksen paikka. Palautteenkeruun voisi laittaa vaikka yhteiselle alustalle. Mikä voisi olla yliopiston ja hyvinvointialueen yhteinen malli.

Työelämäyhteistyön kehittäminen muilla kursseilla

Moni vastanneista pohti, miten ja millaista työelämäyhteistyötä muilla kursseilla voitaisiin käytännössä toteuttaa. Työelämäyhteistyöhön sisältyy keskeisesti kentän osaamistarpeiden sekä yliopistojen koulutussisältöjen yhdenmukaisuus. Keskustelua käytiin muun muassa opiskelijoiden mahdollisuuksista luoda työelämäverkostoja sekä tutustua alan toimijoihin. Lisäksi useat vastanneista miettivät, millaisia opiskelijoiden kurssitöitä voitaisiin järjestää yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Yliopiston henkilökunta toivoi enemmän mahdollisuuksia kehittää matalamman kynnyksen mutta samalla molempia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä luentojen ohelle. Pieni-
muotoista työelämäyhteistyötä voisi sisällyttää sujuvasti useammalle kurssille osaksi opetusta.

Opiskelijoille voitaisiin esimerkiksi järjestää keskusteluhetkiä kentällä toimivien työntekijöiden kanssa tai tarjota mahdollisuus haastatella työntekijöitä muissa yhteyksissä. Lisäksi opiskelijoiden jalkautumista työpaikoille voisi mahdollistaa siten, että opiskelijat pitäisivät lyhyitä työelämään kytkeytyviä esitelmää alakohteisista tai

yksiköiden toivomista aiheista. Opiskelijat voisivat pitää esitelmiä esimerkiksi työntekijöiden taukojen aikana. Lisäksi työelämäyhteistyön järjestämisessä tulisi hyödyntää enemmän digitaalisia sekä virtuaalisia työkaluja.

Klinikkatoiminnan vakiinnuttaminen osaksi psykologian sekä sosiaalityön opintoja ja alueen työelämän edustajien toimintaa voisi vahvistaa työelämäyhteistyötä. Klinikatoiminta mahdollistaisi myös moniammatillisuuden lisäämistä alojen opinto-ohjelmiin: esimerkiksi Turun yliopiston moniammatillisessa tutkimuslinikassa psykologian, sosiaalityön ja logopedian opiskelijat työskentelevät yhdessä. Opiskelijat pääsevät muun muassa tekemään asiakastyötä ohjatusti ja tarjoavat esimerkiksi tutkimus- ja arviointipalveluja eri asiakasryhmille (Turun yliopisto, 2023). Asiakkaat pysyvät ilmoittautua asiakkaiksi yliopiston verkkosivujen kautta. Työelämäyhteistyön kehittämisessä voisi myös ottaa mallia Helsingin yliopiston ja HUS:in välisestä interventiopalveluihin perustuvasta yhteistyöstä (ks. 8.2 Työelämäyhteistyö harjoittelujen ulkopuolella). Työelämäyhteistyötä tulisi myös järjestää yrityssektorin sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Laaja-alainen yhteistyö kaikkien sektorien kesken mahdollistaa opiskelijoille monipuolisia työelämäkokemuksia lukuisilla eri sovellusaloilla.

Jyväskylän yliopistossa psykologian opinnoissa tarjotussa työhyvinvoinnin arviointijaksossa voitaisiin tehdä laajempi työhyvinvointiselvitys hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue voisi hyödyntää selvitystä esimerkiksi työntekijöiden työhyvinvoinnin kehittämisessä sekä työhyvinvointia koskevien laajempien muutosten toteuttamisessa. Lisäksi opiskelijat voisivat tarjota esimerkiksi ryhmänohjausta työntekijöille tai yksilöllistä tukea tietyille henkilöille.

Eräs harjoitteluasiakkaita koskeva kehitysehdotus oli, että yliopistolle sekä hyvinvointialueelle luotaisiin yhteinen väylä, jonka kautta voitaisiin rekrytoida harjoitteluasiakkaita ja ohjata heitä opiskelijoiden tarjoamiin palveluihin. Hyvinvointialueen työntekijät tunnistaisivat omista asiakkaistaan opiskelijoiden taitotasoon soveltuvia asiakkaita, joille he voisivat tarjota opiskelijoiden järjestämiä palveluja. Lisäksi hyvinvointialue voisi pohtia, mitkä asiakaskohtaukset sekä hoitoprosessit olisivat opiskelijoiden näkökulmasta kaikista opettavaisimpia sekä työvalmiuksia kehittäviä. Aiemmin mainittua klinikkamallia tai Helsingin interventiomallia voitaisiin hyödyntää tässä toimintamallissa.

Vaihtoehtoisesti opiskelijoita lähetettäisiin seuraamaan kentällä työskentelevien asiakaskohtauksia sekä erilaisten asiakastilanteiden etenemistä. Tämä voisi korvata harjoitteluasiakkaiden kanssa asioimisen, jos asiakkaista on puutetta. Kyseistä mallia voitaisiin myös soveltaa harjoitteluasiakkaiden palvelemisen rinnalla. Esimerkkinä voitaisiin käyttää PSYS4100 Psykoterapeuttiset ja kuntouttavat interventiot -kurssia, jolla opiskelijat pääsevät seuraamaan asiakkaiden kanssa toteutet-

tavaa interventioprosessia kokonaisen lukuvuoden ajan. Vastaavanlaisia sisältöjä tai vaihtoehtoja tulisi kehittää muillekin opintojaksoille yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Kurssien järjestäminen mahdollistaisi opiskelijoita seuraamaan asiakasprosesseja sekä erilaisten hoitajaksojen etenemistä jo ennen harjoittelun alkamista.

Psykologian laitoksen henkilökunnan vastauksissa esille nousseita kehitysideoita voisi soveltaa myös sosiaalityön opinnoissa. Työelämäyhteistyön kehittäminen hyvinvointialueen kanssa tarjoaisi opiskelijoille enemmän verkostoitumismahdollisuuksia sekä mahdollistaisi harjoitteluasiakkaiden aktiivisemmän rekrytoimisen. Sosiaalityön opinnoissa voitaisiin myös ottaa mallia psykologian käytännönopetuksen sisällöistä, sillä alan opiskelijoiden mukaan opinnoissa oli puutteellisuutta muun muassa mielenterveys- sekä päihdepalveluja koskevien materiaalien sekä opintojaksojen suhteen.

9.3 Kehitysehdotukset harjoitteluille

Kursseista tiedottaminen ja ohjeistus

Yliopiston selkeä viestintä ja harjoitteluja koskeva tiedottaminen tukee opiskelijoita sekä harjoittelupaikkoja. Opintosuunnitelmauudistuksen sekä työelämään kohdistuvien muutosten ohella työelämäyhteistyötä sekä käytännön opetusta koskevan viestinnän onnistumiseen tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Keskeisiksi kehityskohteiksi nousivat kurssiohjeistuksien selkeys ja ajantasaisuus sekä yhteyden saaminen vastuopettajiin.

Kurssiohjeistuksia sekä tehtävien antoa tulisi selventää sekä päivittää tarpeen mukaan. Saman alan kurseja koskevien tietojen saatavuus sekä yhdenmukaisuus tulisi turvata. Tiedot olisi myös hyvä keskittää samaan paikkaan. Kurssiohjeiden lisäksi työssäoppimisjaksojen ohjeita, keskeisiä käytäntöjä sekä suoritusvaatimuksia tulisi päivittää. Täsmälliset ohjeistukset helpottavat opiskelijoita löytämään itselleen sopivan harjoittelupaikan ja selkeyttävät kenttäohjaajien roolia kussakin harjoittelussa. Selkeät ohjeet turvaavat myös kurssien yhdenvertaisuuden toteutumisen kursseilla.

Harjoittelujen käytäntöjen täsmentäminen hyödyttää harjoittelupaikkoja rekrytointiprosessin sekä harjoittelujen suunnittelemisessa. Kenttäohjaajia voitaisiin esimerkiksi osallistaa kurssien alkuinfoihin tai -seminaareihin, jolloin he voisivat myös tarjota opiskelijoille konkreettisia esimerkkejä heidän työstään.

Kurssiohjeiden selkeyttäminen vähentäisi myös vastuopettajiin kohdistuvia yhteydenottoja, mikä puolestaan vähentäisi heidän kuormitustaan. Lisäksi opiskelijoiden ei tarvitsisi käyttää ylimääräistä aikaa yhteydenottoihin.

Harjoittelun ajoittaminen

Osa opiskelijoista kaipasi enemmän tukea harjoittelujen ajoittamiseen, etenkin jos harjoittelulle ei ollut tarkasti määriteltyä paikkaa opinto-ohjelmassa. Valtaosa vastanneista koki mahdollisuuden suorittaa kursseja joustavasti positiiviseksi asiaksi. Sosiaalityön opiskelijoiden mukaan opintojen suorittaminen harjoittelun kanssa samanaikaisesti sekä harjoittelujen sijoittuminen kesälomakaudelle lisäsi kuormitusta. Kysely- sekä haastatteluvastauksissa korostuvia kehitysehdotuksia olivat:

- ✓ Sosiaalityön opinto-ohjelman muokkaaminen siten, että harjoittelut eivät sijoitu kesäaikaan
- ✓ Opinto-ohjelmien muokkaaminen siten, että opiskelijoiden olisi mahdollista suorittaa parin kuukauden pituisia harjoittelujaksoja ilman muita opintoja
- ✓ Opiskelijoille tarjottaisiin esimerkkejä hyvistä ajankohdista harjoitteluilla sekä muuta tukea kurssien ajoittamiseen

Harjoittelukurssien kirjalliset tehtävät ja arviointi

Vastauksien mukaan harjoittelukurssien kirjallisten tehtävien määrää sekä vaadittua pituutta tulisi suhteuttaa harjoitteluun käytettyyn aikaan sekä kurssin laajuuteen. Kyseinen kehityskohde korostui etenkin sosiaalityön opiskelijoiden keskuudessa. Vastanneet toivoivat, että tehtävien vaatimuksia vähennettäisiin tai vaihtoehtoisesti opintojaksoista saisi enemmän opintopisteitä. Ansaittujen opintopisteiden lisääminen sekä tehtävien vähentäminen samanaikaisesti mahdollistaisi opiskelijoita keskittymään työssäoppimiseen sekä työelämäverkostojen kasvattamiseen (ks. osio 8.3.2).

Osa sosiaalityön opiskelijoista toivoi, että käytännön jaksojen numeerinen arviointi korvattaisiin hyväksyty/hylätty-arvioinnilla. Vastanneiden mukaan numeerisen arvioinnin poistaminen yhdenmukaistaisi opintoja, sillä psykologian harjoittelukurseilla käytettiin hyväksyty/hylätty-asteikkoa. Lisäksi Sosiaalityön käytännöt I-kurssin arviointi perustui pääsääntöisesti kirjalliseen tehtävään, mikä koettiin epärealistiseksi.

Kurssikohtaiset kehityskohteet

Opiskelijoiden tyytyväisyys opintojaksojen käytäntöihin vaihteli kurssikohtaisesti. Kurssien sisältöjä voisi kehittää vertailemalla kursseja toisiinsa sekä muiden yliopistojen järjestämiin kursseihin. Tämän selvityksen perusteella eniten kehityskohteita ilmeni psykologian orientoivassa harjoittelussa sekä Sosiaalityön käytännöt III-kurssilla. Psykologiharjoittelun ja Sosiaalityön käytännöt I-kurssin suorittaneiden opiskelijoiden keskuudessa nousi esiin vähemmän kehityskohteita. Sosiaalityön käytännöt II-kurssin käytännön jaksoon oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä.

Haastattelu- sekä kyselyaineiston perusteella on mahdollista koota kurssien hyvät käytännöt sekä kehityskohteet ja niihin perustuvia kehitysehdotuksia. Psykologiharjoittelun kohdalla hyväksi käytännöiksi nousivat:

- + Harjoittelunohjausryhmät
- + Kurssien tehtävät
- + Keskitetty haku oli opiskelijoiden mielestä hyvä

Toisaalta kurssin haasteiksi todettiin;

- Hajanainen sekä päivittämätön tieto
- Puutteelliset ohjeistukset kurssin arvioinnista sekä rikosrekisteriotteesta ja harjoittelutukikuukausista

Orientoivan harjoittelun hyväksi käytännöiksi koettiin:

- + Kurssin yleinen hyödyllisyys
- + Mahdollisuus tutustua psykologin työnkuvaan
- + Joustavuus kurssin suorittamisessa, esimerkiksi suoritettujen opintopisteiden ja paikkojen määrän suhteen
- + Loppuraportin tekeminen mahdollisti oman toiminnan reflektoinnin

Orientoivan harjoittelun toteuttamisella oli myös useita kehityskohteita:

- Kurssista sekä kurssin tilaisuuksista tiedottaminen: monet harjoittelusta kiinnostuneet opiskelijat eivät hakeutuneet kurssille tai osallistuneet alkuinfoon puutteellisen tiedon takia
- Kurssin tiedot sekä ohjeistukset olivat puutteelliset tai hankalasti löydettävissä
- Opiskelijat kaipasivat tarkempia ohjeistuksia raportin sekä kirjallisten tehtävien tekemisestä ja taukojen laskemisesta työaikaan harjoittelussa
- Kurssin ajoittamiseen liittyvät ongelmat korostuivat etenkin niillä opiskelijoilla, jotka eivät olleet suorittaneet harjoittelua
- Kurssi ei ollut riittävän jäsennelty: esimerkiksi alkuinfon sekä loppuseminaarin puuttuminen hankaloitti kurssin suorittamista
- Harjoittelusuunnitelman täyttämiseen ja palauttamiseen liittyi epäselvyyksiä

Opiskelijoiden kehitysehdotuksissa korostuivat orientoivan harjoittelun vapaaehtoisuus sekä keinot, joilla yliopisto voisi kannustaa opiskelijoita suorittamaan kurssin:

- Kurssista tulisi tiedottaa aktiivisemmin: opiskelijoita voisi tiedottaa jo opintojen ensimmäisen vuoden aikana
- Aloituseminaarin järjestäminen sekä siitä tiedottaminen opiskelijoille

- Aloitusseminaarissa tulisi olla riittävästi paikkoja, jotta kaikki halukkaat voisivat osallistua: infon voisi myös järjestää jonkun muun harjoitteluinfon yhteydessä
- Aloitusseminaarissa tulisi käydä läpi harjoittelun käytännöt ja tarjota esimerkkejä hyväksyttävistä harjoittelupaikoista
- Kurssin jäsentely esimerkiksi seminaarityöskentelyn avulla
- Kurssin ajoittamisesta tulisi tehdä joustavampaa

Sosiaalityön käytännöt I-kurssin hyväksi käytännöiksi todettiin:

- + Informatiivinen alkuseminaari
- + Joustava aikatauluttaminen (kesän ylimääräinen päätöseminaari)

Opiskelijoilla oli myös moninaisia kehitysehdotuksia käytännöt I-kurssille:

- Kurssin voisi hyväksilukea aiemmalla alan työkokemuksella
- Harjoittelupaikkoja voisi koordinoida aktiivisemmin, sillä kurssin työssäoppimisjakso on lyhyt, eivätkä harjoittelupaikat välttämättä rekrytoi opiskelijoita pienimuotoisiin harjoitteluihin
- Moodle-ympäristöä sekä kirjoitustehtävien ohjeistuksia tulisi päivittää sekä selkeyttää
- Kirjoitustehtävien tulisi vastata opiskelijoiden oppimistarpeita
- Numeerinen arviointi voisi korvata hyväksyty/hylätty-asteikolla, ja arvioinnissa tulisi huomioida myös muut kurssin suoritukset kirjallisen tehtävänliäksi
- Kirjallisen tehtävän voisi korvata esimerkiksi seminaarityöskentelyllä, jossa opiskelijat pystyisivät reflektoimaan omaa oppimistaan
- Vaihtoehtoisesti kirjoitustehtävän tulisi olla merkittävästi lyhyempi

Sosiaalityön käytännöt II-kurssin suorittaneet kokivat hyväksi käytännöiksi:

- + Kurssin selkeät ohjeistukset kattavat harjoittelun sisällön sekä kirjalliset tehtävät
- + Keskivälin ohjaustapaaminen
- + Seminaarin tarjoama hyvä oppimiskokemus

Opiskelijoiden sekä ohjaajien kehitysehdotukset painottuivat kurssin arviointimenetelmiin:

- Arviointilomake oli liian pitkä: lomakkeen sisällön voisi kiteyttää esimerkiksi yhdelle sivulle
- Sanallisen sekä numeerisen arvioinnin sisällyttäminen samaan lomakkeeseen koettiin epäselväksi

- Lisäksi kurssi voisi jakaa kahteen osioon, jotka jakautuisivat syys- ja kevätlukukaudelle (ks. 8.3 Harjoittelukurssit muissa yliopistoissa)

Opiskelijat suhtautuivat sosiaalityön käytännöt III-kurssilla myönteisesti:

- + Kurssin sisältöön: organisaatioiden toiminnan tutkiminen kehittämistehtävän näkökulmasta koettiin kiinnostavaksi
- + Mahdollisuuteen suorittaa harjoittelu omalla työpaikalla
- + Kenttäohjaajien Moodleen listaamiin aiempiin harjoittelutehtäviin: opiskelijat pystyivät saamaan ideoita omaan kurssityöhön

Kurssin kehityskohteiksi nousivat:

- Opiskelijoiden yhdenvertaisuus harjoittelun aikana, muun muassa työtuntien sekä raportin pituuden suhteen
- Puutteelliset ohjeistukset raportin pituudesta sekä sisällöstä, harjoitteluun käytettävästä ajasta, työajan ja harjoitteluajan rajaamisesta sekä kehittämistehtävän vaatimuksista
- Opiskelijoille tarjottujen harjoittelupaikkoja koskevien esimerkkien määrä
- Aloituseminaarin sisällön epäselvyys
- Asiakastyön sisällyttäminen harjoitteluun: asiakastyön salliminen harjoittelussa yhtenäistäisi yliopistojen käytäntöjä ja tarjoaisi opiskelijoille ylimääräisen mahdollisuuden kehittää taitojaan asiakastyössä

9.4. Muun käytännönopetuksen kehittämisehdotukset

Molempien alojen opiskelijat toivoivat, että käytännönopetusta sisällytettäisiin useammalle kurssille. Kysely- ja haastatteluaineiston mukaan käytännönopetus on hyödyllistä etenkin ammatillisen identiteetin, ammattitaidon sekä itseluottamuksen kehittämisen näkökulmasta. Vaikka laajempien opintojaksojen järjestäminen vaatii runsaasti resursseja, pienempimuotoisen käytännönopetuksen sisällyttäminen muutoin luentopainotteisille kursseille ei vaadi yhtä paljon voimavaroja. Käytännönläheisen opetuksen lisääminen tukisi opiskelijoiden oppimista sekä motivoisi heitä osallistumaan työelämätaitoja kartuttaviin harjoituksiin. Opiskelijat toivoivat myös vaihtoehtoisia tapoja suorittaa pro gradu- tutkielma yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Vastanneet kuitenkin tiedostivat, että opinnäytetöihin perustuvan työelämäyhteistyön kehittäminen on hankalaa ja vaatii runsaasti resursseja.

Psykologian opiskelijoiden vastauksissa nousi esiin kurssien järjestämistä koskevia kehittämistarpeita. Opiskelijoiden mukaan valtaosa käytännönopetukseen painottuvista kursseista täyttyy nopeasti, minkä takia suuri osa halukkaista ei pääse mu-

kaan kursseille. Näiden tärkeäksi koettujen käytännönopetuksen kurssien sijaan opiskelijat saattavat joutua suorittamaan itselleen merkityksettömiä opintojaksoja, minkä koettiin vähentävän motivaatiota sekä halua oppia. Sosiaalityön opiskelijoiden vastauksissa korostui, että asiakastyöhön keskittyviä kursseja ei ollut riittävästi.

Tulosten perusteella käytännönopetuksen opintotarjontaa olisi hyvä laajentaa. Psykologian opinnoissa voisi esimerkiksi järjestää erillinen interventio- ja arviointi-kokonaisuus. Sosiaalityössä opiskelijoille voisi tarjota sovellusaloja kohtaisia pienempiä opintojaksoja sekä enemmän asiakastyön taitoihin keskittyviä kursseja. Nykyisten kurssien sisällöllinen arviointi mahdollistaisi joidenkin vanhojen kurssien yhdistämisen uusiksi kursseiksi tai niiden korvaamisen uusilla kursseilla, jotka vastaisivat paremmin nykyisiin työelämätarpeisiin. Opiskelijoiden kurssien sisältöjä koskevissa kehitysehdotuksissa korostuivat erityisesti seuraavat käytännöt:

- ✓ Simulaatiot, asiakastyön harjoittelu
- ✓ Asiakastyöhön liittyvät muut harjoitukset kuten kirjaaminen
- ✓ Oikeiden asiakkaiden ohjaaminen (harjoitusasiakkaat)
- ✓ Teorian soveltaminen käytäntöön jollain tapaa
- ✓ Case-esimerkit; myös haastavista tilanteista

Kaikkien vastaajaryhmien keskuudessa korostuivat seuraavat sisältötoiveet sekä oppimistarpeet:

- ✓ Moniammatillisuus
- ✓ Omassa työssä jaksaminen
- ✓ Asiakastyön ja vapaa-ajan rajaaminen

Psykologian laitoksen henkilöstö ja opiskelijat sekä työelämän edustajat toivoivat enemmän perehtymistä seuraaviin aiheisiin:

- ✓ Asiakastutkimus
- ✓ Terapeuttiset tekniikat
- ✓ Aiheellisesti tarkasti rajatut kurssit (esim. PSYA1903 Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus)
- ✓ Psykologin rooli ja työnkuva eri ympäristöissä ja erilaisten asiakkaiden kanssa (esim. erikoissairaanhoido, vaikeat mielenterveyshäiriöt, kompleksit traumat, kehollisuus)
- ✓ Lapset, nuoret ja perheet, sekä kyseisen asiakasryhmän keskeiset organisaatiot psykologian alan näkökulmasta (esim. koulu ja opettajat)

Sosiaalityön henkilöstö, opiskelijat sekä harjoittelupaikat toivoivat enemmän sisältöjä seuraavista aiheista:

- ✓ Mielenterveys- ja päihdepalvelut
- ✓ Terveyssoseaalityö
- ✓ Sosiaalihuoltolaki sekä muu aiheellinen lainsäädäntö ja sen tulkitseminen
- ✓ Asiakastietojen kirjaaminen

Selvityksen keskeisimmät kehitysehdotukset ovat seuraavat:

- ✓ Osa teoriapainotteisista kursseista voitaisiin korvata käytännönopetuksella: kurssien järjestämisessä tulisi huomioida opiskelijoiden oppimistarpeet.
- ✓ Lisäksi teoriapainotteisten kurssien sisältöjä tulisi tarkastella sekä päivittää tarpeen mukaan.
- ✓ Opinto-ohjelmiin voisi sisällyttää laajuudeltaan pienempiä kursseja, joilla kaikilla opetettaisiin alakohtaisia työelämätaitoja: tämä lisäisi keskeisiä puuttuvia sisältöjä tutkintoihin.
- ✓ Käytännönopetukseen keskittyville kursseille tulisi varata riittävästi paikkoja, jotta kaikki halukkaat opiskelijat pääsisivät osallistumaan.
- ✓ Käytännönopetusta tulisi sijoittaa laajemmin opintojen eri vaiheisiin.
- ✓ Muista yliopistoista voisi ottaa mallia esimerkiksi käytännönläheisten opintokokonaisuuksien tai moniammatillisten kurssien järjestämisessä.

9.5. Yhteenveto

Tämä raportti keskittyy psykologian ja sosiaalityön alojen työelämäyhteistyön kehittämiseen Jyväskylän yliopistossa ja toimintansa vasta käynnistäneellä Keski-Suomen hyvinvointialueella. Raportissa tarkastellaan myös alojen käytännön opetuksen kurssien kehittämistä Jyväskylän yliopistossa. Työelämäyhteistyöhön ja käytännön opetukseen sisältyvät harjoittelut, muu käytännön opetus sekä pro gradu -tutkielmat. Raportissa painottui harjoitteluiden tarkastelu. Työelämäyhteistyön sekä käytännön opetuksen kehittäminen psykologian ja sosiaalityön aloilla on erityisen tärkeää, sillä ne valmistavat opiskelijoita tulevaan ammattiin, ja kentällä on jatkuva osaajatarve. Sujuva työelämäyhteistyö tukee laadukkaan opetuksen toteutumista. Hyvän yhteistyön toteutuminen on varmistettava useasta syystä: hyvinvointialueuudistus on merkittävästi muuttanut käytännön työkentän rakenteita, alojen koulutus- ja harjoittelijamäärät ovat nousseet, ja Jyväskylän yliopistossa tehdään opetussuunnitelmauudistusta.

Selvitys toteutettiin 1.6.2023–15.9.2023 välisenä aikana. Kysely- ja haastatteluaineistoa kerättiin Jyväskylän yliopiston opiskelijoilta, Jyväskylän yliopiston henkilöstöltä, Keski-Suomen alueen työelämän edustajilta, sekä muiden yliopistojen edustajilta. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman laaja kuva työelämäyhteistyön

sekä käytännön opetuksen hyvistä käytänteistä ja kehittämiskohteista sekä yhteistyötarpeista. Selvitystä tehdessä haluttiin huomioida erityisesti opiskelijoiden näkökulmat ja kokemukset.

Kerätyn aineiston tulosten mukaan opiskelijat kokivat harjoittelut sekä muun käytännön opetuksen erityisen tärkeinä ja hyödyllisinä ammattiin kehittymisen kannalta. Opiskelijat olivat yleisesti tyytyväisiä harjoittelupaikoilla tapahtuvaan ohjaukseen. Keskeisimmät kehittämiskohteet työelämäyhteistyössä ja opetuksessa liittyivät tiedotukseen ja viestintään sekä harjoittelupaikkojen koordinointiin. Työelämäyhteistyön kehittäminen nähtiin tärkeänä, mutta kokemus oli, että sen toteuttamiseen tarvittaisiin yhteinen toimintamalli. Rakenteellisina haasteina nousi esiin resursointiin liittyviä haasteita kuten harjoittelupaikkojen ohjaajapula ja palkkaukseen liittyvät haasteet.

Keskeisimpiin kehitysehdotuksiin kuului Jyväskylän yliopiston ja Keski-Suomen hyvinvointialueen yhteisen viestintä- ja strategiasuunnitelman kehittäminen, jotta työelämäyhteistyö toimijoiden välillä tehostuisi. Harjoittelupaikkojen koordinointi tulee huomioida näiden toimijoiden yhteisessä strategiassa, mutta myös valtakunnallisesti. Muina kehitysehdotuksina harjoitteluihin liittyvässä työelämäyhteistyössä oli ohjaajien kannustaminen koulutukseen, harjoitteluiden palautteen systemaattinen kerääminen sekä harjoittelijoiden palkkatilanteeseen puuttuminen. Yliopiston opetukseen liittyen päällimmäisinä kehitysehdotuksina oli kurssien työmäärän ja opintopisteiden tasapainottaminen sekä harjoittelujen tai kurssien ajoittaminen opiskelijoiden eduksi.

Lähteet

- Davey, T., Arno, M., Galan Muros, V., Orazbayeva, B., & Baaken, T. (2018). *The state of university-business cooperation in Europe. Final report*. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Publications Office. Viitattu 21.10.2023 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1b03ee59-67a4-11e8-ab9c-01aa75ed71a1>
- Filppa, V., Kempainen, T., & Rossi, E. (2012). Sosiaalityön käytännön opetus: odotuksia, kokemuksia ja orastavaa osaamista. Teoksessa N. Tuohino, A. Pohjola & M. Suonio (toim.), *Sosiaalityön käytännönopetus liikkeessä* (s. 227–244). SOSNET Julkaisuja Nro. 5. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto.
- Hujala, A., Taskinen, H., Oksman, E., Kuronen, R., Karttunen, A., & Lammintakanen, J. (2019). Sote-ammattilaisten monialainen yhteistyö: Paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat etusijalle. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(5–6), 592–600.
- Ivanis, G., Jokinen, A., Sarlin, T., & Vähäkangas, K. (2021). *Psykologien tarvekartoitus 2021: Tulevaisuuden näkymiä työnantajakyselyn pohjalta*. Psykonet ja Suomen Psykologiliitto ry.
- Jaakola, A-M., Jokinen, A., Jäppinen, M., Kekoni, T., Linnakangas, R., Mänttari-van der Kuip, M., & Lähteinen, S. L. (2019). *Sosiaalityön käytännönopetuksen osaa- mistavoitteet ja oppimisen arviointikriteerit*. SOSNET Julkaisuja. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto.
- Jokinen, A. (14.2.2022). *Psykologien palkoissa hyvää kehitystä, mutta palkkaneuvotte- luissa oltava tarkkana*. Psykologilehti. <https://psykologilehti.fi/psykologien-palkoissa-hyvaa-kehitysta/>
- Jyväskylän yliopisto. (10.5.2023). Valintakokeet, valinnan tulokset ja tilastot. <https://www.jyu.fi/fi/hakijalle/nain-haet/valintakokeet>
- Järvinen, A. (2021). *Moniammatillinen yhteistyö sosiaalityön näkökulmasta* [progradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. UEF repository. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20210113>
- Karvinen-Niinikoski, S., Hoikkala, S., & Salonen, J. (2007). *Tutkintorakennemuutos sosiaalityön koulutuksessa: sosiaalityön valtakunnallinen hanke 2003–2006*. SOSNET julkaisuja Nro. 1. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto.
- Keski-Suomen hyvinvointialue (2023a). Keski-Suomen hyvinvointialue vahventaa TKKI-toimintaansa yhteisprofessoreilla. Viitattu 25.10.2023 <https://www.hyvaks.fi/uutiset/keski-suomen-hyvinvointialue-vahventaa-tkki-toimintaansa-yhteisprofessoreilla>

- Keski-Suomen hyvinvointialue (2023b). Yleisesitys. Viitattu 17.10.2023
<https://www.hyvaks.fi/uutiset/keski-suomen-hyvinvointialueen-yleisesitys-paivitetty>
- Keva. (1.3.2023a). Kuntien työvoimaennuste: Hoitajapula kaksinkertaistui kahdessa vuodessa. <https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/kuntien-tyovoimaennuste-hoitajapula-kaksinkertaistui-kahdessa-vuodessa/>
- Keva/Aula Research. (2023b). Kuntasektorin työvoimaennuste. <https://www.keva.fi/content-sets/de5752333bfb4e0a8194a8797ed24935/analyysi-kuntien-tyovoimatarpeista-2023.pdf>
- Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 2015/817. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 1994/559. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>
- Landgrén, S. (2021). Vastavalmistuneiden urapolut 2021: Vuosina 2019–2020 valmistuneiden Talentian jäsenten sijoittuminen työelämään sekä kokemukset saadusta koulutuksesta. Talentia. Viitattu 17.10.2023 https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2021/11/Talentia_Urapolut2021_raportti.pdf
- Lähteinen, S., Raitakari, S., Hänninen, K., Kaittila, A., Kekoni, T., Krok, S., & Skaffari, P. P. (2017). *Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen*. SOSNET julkaisuja Nro. 7. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto.
- Nieminen, J. (2019). Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:52. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-455-6>
- Psykologiliitto. (ei pvm. -a). Psykologi on asiantuntija-ammatti. <https://www.psyli.fi/psykologin-tyo-ja-koulutus/mita-psykologi-tekee/>
- Psykologiliitto. (ei pvm. -b). Psykologiliitto on psykologien ammatti- ja edunvalvontajärjestö. Viitattu 17.10.2023 <https://www.psyli.fi/me/liiton-perustiedot/>
- Psykologiliitto. (ei pvm. -c). Sovellusalat. Viitattu 17.10.2023 <https://www.psyli.fi/psykologin-tyo-ja-koulutus/sovellusalat/>
- Psykologiliitto. (2020). Opiskelijoiden palkkatutkimus 2020. Viitattu 17.10.2023 <https://www.psyli.fi/neuvoja-ja-ohjeita/opiskelijoiden-jasensivu/opiskelijoiden-palkka/opiskelijoiden-palkkatutkimus-2020/>
- Psykologiliitto. (9.2.2021a). Psykologiopiskelijoiden harjoittelu on palkallinen – palkoissa isojakin eroja. <https://www.psyli.fi/psykologiopiskelijoiden-harjoitteluon-palkallinen-palkoissa-isojakin-eroja/>
- Psykologiliitto. (2021b). Valtakunnallinen harjoitteluopas psykologiharjoittelijoille, harjoittelukenttäohjaajille sekä psykologian oppiaineille.

- <https://www.psyli.fi/wp-content/uploads/2021/04/Harjoitteluopas-2021-1.pdf>
- Psykologiliitto. (2023). MielenTERVEYS on muutakin kuin sairauden poissaoloa - Suomen Psykologiliiton tavoitteet eduskuntavaaleihin 2023. <https://www.psyli.fi/me/liiton-tavoitteet-ja-vaikuttamisty/eduskuntavaalit-2023/>
- Psykonet. (ei pvm.). Psykonet Yliopistoverkosto. <https://sites.tuni.fi/psykonet/>
- Psykonet. (12.6.2023). Vetoomus psykologien tarjoaman asiantuntemuksen vahvistamiseksi hyvinvointialueella. https://sites.tuni.fi/uploads/2023/06/9dca995d-vetoomus-psykologikoulutusten-ja-psykologien-roolin-vahvistamisesta_allekirjoitettu.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö STM. (7.10.2021). Yhden lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuulle enintään 35 lasta vuonna 2022. <https://stm.fi/-/yhden-lastensuojelun-sosiaalityontekijan-vastuulle-enintaan-35-lastavuonna-2022>
- Sosnet. (ei pvm. -a). Sosiaalityön koulutuksen määrä valtakunnallisesti. Viitattu 12.7.2023. <https://www.sosnet.fi/FI/Peruskoulutus/Koulutuksen-maara>
- Sosnet. (ei pvm. -b). Erikoistumiskoulutus. Viitattu 10.7.2023. <https://www.sosnet.fi/FI/Erikoistumiskoulutus>
- Sosnet. (ei pvm. -c). Peruskoulutus. Viitattu 7.7.2023 <https://www.sosnet.fi/FI/Peruskoulutus>
- Suomen Psykologian Opiskelijain Liitto ry SPOL. (14.8.2020). Harjoittelupaikkaselvitys 2020. <http://psykologianopiskelijat.net/2020/08/harjoittelupaikkaselvitys-2020/>
- Suomen Psykologian Opiskelijain Liitto ry SPOL. (2021). Suomen Psykologian Opiskelijain Liitto ry:n suositukset psykologian opiskelijoiden harjoittelutuen maksamiseen. Viitattu 17.10.2023 https://psykologianopiskelijat.net/wordpress/wp-content/uploads/2022/11/spol_suosituksset-harjoittelutukea-koskien-2021.pdf
- Talentia. (ei pvm. -a). Sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja virkaehtosopimus. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/tyo-ja-virkaehtosopimukset/sosiaali-ja-terveydenhuollon-tyo-ja-virkaehtosopimus/>
- Talentia. (ei pvm. -b). Sosiaalityöntekijä. Viitattu 17.7.2023 <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattit-ja-patevyydet/ammattit-ja-tutkinnot/sosiaalityontekija/>
- Talentia. (ei pvm. -c). Talentialaisten palkat. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/palkkaus/talentialaisten-palkat/>
- Talentia. (27.9.2019). Sosiaalityöntekijöitä on riittävästi. <https://www.talentia.fi/uutiset/sosiaalityontekijoita-on-riittavasti/>

- Talentia (18.6.2021). Talentian uudet palkkasuosituksset julkistettu: sosiaalityöntekijän ja sosionomin suosituspalkat alkavat 3500–4100 eurosta. Viitattu 17.10.2023 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69912736/talentian-uudet-palkkasuosituksset-julkistettu-sosiaalityontekijan-ja-sosionomin-suosituspalkat-alkavat-3500-4100-eurosta?publisherId=69817898>
- Tevameri, T. (2022). Sosiaali- ja terveystalouden työvoima ja yrityskehitys. TEM toimialaraportit 2022:2. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-626-0>
- Tuohino, N., Pohjola, A., & Suonio, M. (2012). Sosiaalityön käytännönopetus kohti tutkimusperustaista työelämäsuhteissa oppimista. Teoksessa N. Tuohino, A. Pohjola, & M. Suonio (toim.), *Sosiaalityön käytännönopetus liikkeessä* (s. 8–18). SOSNET Julkaisuja Nro. 5. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto.
- Turun Yliopisto. (ei pvm.). Moniammatillinen opetuskeskus. <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/yhteiskuntatieteellinen-tiedekunta/moniammatillinen-opetuskeskus>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (1.11.2022). Ammattibarometri: Työvoimapulan kasvu on hidastunut – pulan kärjessä jatkavat sosiaali- ja terveystalouden ammatit. Hattu osoitteesta <https://tem.fi/-/ammattibarometri-tyovoimapulan-kasvu-on-hidastunut-pulan-karjessa-jatkavat-sosiaali-ja-terveystalouden-ammattit>
- Vaininen, S. (2011). Sosiaalityöntekijät sosiaalisen ammatillisina: sosiaalityöntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden käsitykset sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta toiminnasta 2000-luvun alussa. [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66803>
- Valtioneuvosto. (2023). Loppuraportti: Sosiaali- ja terveystalouden korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-958-8>
- Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>
- Valvira. (ei pvm.). Sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimiminen. Viitattu 19.7.2023. <https://valvira.fi/ammattioikeudet/sosiaalihuollon-tehtavissa-toimiminen>
- Vipunen, 2022. Opetushallinnon tilastopalvelu. Korkeakoulujen hakeneet ja paikan vastaanottaneet. Opetushallituksen ylläpitämä opiskelijavalintarekisteri. Saantitapa: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku%20ja%20valinta%20-%20korkeakoulu%20-%20live.xlsx [Viitattu 17.10.2023]